

FAZİL HÜSNÜ DAĞLARCA
İLHAN BERK
ORHAN PAMUK
KÂMURAN ŞİPAL
JOHN LE CARRÉ
HİLMİ YAVUZ
A. S. BYATT
DOĞAN HIZLAN
AMOS OZ
RASİM ÖZDENÖREN
JOHN BANVILLE
JULIAN BARNES
ALBERTO MANGUEL
SELİM İLERİ
İBRAHİM YILDIRIM
ENİS BATUR
ŞAVKAR ALTINEL
BEŞİR AYYAZOĞLU
A. TURAN ALKAN
HAYDAR ERGÜLEN
LÂLE MÖLDÜR
AYŞE SARISAYIN
NAZAN BEKİROĞLU

OSMAN HAKAN A.
AHMET ÜMİT
İHSAN DENİZ
ETHEM BARAN
V. B. BAYRIL
BİRHAN KESKİN
EKREM DUMANLI
ALİ ÇOLAK
MÜGE İPLİKÇİ
GEM YAVUZ
İNAN ÇETİN
ETGAR KERET
ÖMER ERDEM
ÖMER AYHAN
ASLI ERDOĞAN
SİBEL K. TÜRKER
AHMET BÜKE
İBRAHİM TENKEKİ
TEMEL KARATAŞ
KEMAL VAROL
GONCA ÖZMEN
RECAİ GÜLLAPDAN
İRFAN KÜLYUTMAZ

100.
SAYI

İslâmî ilimler

perspektifinde bir âlim portresi

380 syf.
14x21 cm

İlim adamları; eserleri, entelektüel birikimi ve aksiyoner tavrıyla İslâm'ın düşünce dünyasına farklı bir dinamizm kazandıran Fethullah Gülen Hocaefendi'nin ilim ve fikir dünyasını tahlil etti.

Eski Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Hamza Aktan'ın
Editörlüğünde

Kulaktan dolma ile kitaptan bilme arasındaki fark "hakikat"tir.

Kitap Zamanı'nın 100. sayısını tebrik ederiz.

www.nil.com.tr

kitapkaynagi

Bütün Kitapçılarda

BU SAYIDA

- FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA** İçimizdeki ağırlık **04**
İLHAN BERK 'Günlükler'den... **05**
ORHAN PAMUK Şehir üzerine notlar **06**
KÂMURAN ŞİPAL ... 08
HİLMİ YAVUZ 'Yitik Güz Defterleri'nden **10**
A. S. BYATT Bilim ve kurmaca **11**
DOĞAN HIZLAN Kitaplığımın en önemli ciltleri **12**
RASİM ÖZDENÖREN O bizi terk etmedi, ya biz? **13**
AMOS OZ İKİ KADIN 14
JOHN LE CARRÉ Sonsöz **16**
JOHN BANVILLE Takırdayan kemikler **20**
ALBERTO MANGUEL Düşünmek hakkında bazı... **22**
SELİM İLERİ ... 23
İBRAHİM YILDIRIM Lejyonella pnömonisi **24**
JULIAN BARNES Kitaplarla bir hayat **26**
ENİS BATUR Başka bir kuş **30**
AHMET TURAN ALKAN Mahir Bey'in deniz feneri... **31**
ŞAVKAR ALTINEL Boş sözler **32**
HAYDAR ERGÜLEN Kuzu **34**
BEŞİR AYVAZOĞLU Asaf Hâlet Çelebi ve masallar **38**
NAZAN BEKİROĞLU Dostoyevski: Sibiryâ öncesi... **40**
OSMAN HAKAN A. Yarım **41**
AHMET ÜMİT Kadim bir polisiye roman yazarı... **42**
İHSAN DENİZ ÇOK'tan bir bölüm **43**
AYŞE SARISAYIN ... 44
V. B. BAYRIL Unicorn **46**
LÂLE MÜLDÜR ŞEYLER/LÂLELER **48**
ALİ GÜNVAR kurgular ve düşlerde zaman **49**
ETHEM BARAN Güzel şeyler işte **50**
BİRHAN KESKİN Sağlıklı. Yas. **51**
MÜGE İPLİKÇİ Karşılaşma **52**
EKREM DUMANLI Canın sağ olsun **53**
CEM YAVUZ serenissima522... **56**
ALİ ÇOLAK Bahar kuşu dugguk **57**
İNAN ÇETİN Tahtacı Resmi **58**
ETGAR KERET ŞİVA **59**
ÖMER ERDEM Gülün kanına girmek **60**
ÖMER AYHAN Veda **61**
ASLI ERDOĞAN Gece **62**
SİBEL K. TÜRKER ... 63
AHMET BÜKE Güle güle Saniye Hanım Teyze **64**
İBRAHİM TENKEKİ Altı gün soğukları **66**
TEMel KARATAŞ Nisan **67**
KEMAL VAROL Korku **68**
GONCA ÖZMEN Kimin **69**
RECAİ GÜLLAPDAN Yüz diye bir rakkam yokdur... **70**
İRFAN KÜLYUTMAZ Cehaletin müeyyidesi... **70**

100 sayının kısa hikâyesi

K

Kitap Zamanı fikrini ilk konuştuğumuz günü, tarihiyle anımsıyorum: 1 Mayıs 2004. Tam 10 yıl olmuş. Ali Çolak'la Küçükalyı sahilindeydik, bir kitap eki çıkarmamız gerektiğinden bahsediyordu. *Kitap Zamanı*'yla ilgili en eski anım bu. Ardından kitap fuarı mevsimlerinde iki deneme sayısı hazırladık. 2005 kasımında yayımlanan kitap eki bize iyiden iyeye cesaret vermişti. Birkaç ay sonra *Kitap Zamanı* yolculuğu başladı. Çerçeveyi belirlemek zor olmadı: Kapak dosyalarının öne çıktığı bir çizgi izleyecektik. Haftalık değil aylık bir ek çıkarmak gerektiğinde hemfikir olduk, daha kalıcı işler yapabilmemizin ancak aylık bir dergide mümkün olacağını düşünüyorduk.

6 Şubat 2006 tarihli ilk sayının kapak fotoğrafı için Ali Çolak, Selahattin Sevi ve Sakine Korkmaz ile karlı bir Fındıklı aksamında sokak lambası arayışımız unutulmaz. İlk sayıda "Neredesin sevgili okur?" diyecektik ve sokak lambası altında, elinde kitapla duran bir okur fotoğrafı tasarlamıştık. İlk sayının kapağında fotoğrafıyla görünen Sakine daha sonra *Kitap Zamanı*'na yazılarıyla da katkıda bulundu. İlk yol kazasını henüz ikinci sayıda yaşadık ("Kitaptan Kalbe" başlıklı tasavvuf kitapları dosyası vardı kapakta). 64 sayfalık dergide hangi sayfaların renkli, hangilerinin siyah-beyaz olacağını hesaplarken hata yapmıştık. Sabahın dördünde matbaadan gelen telefonla hemen gazeteye gidip uyku mahmurluğuyla sayfaların sırasını değiştirdik. İlk teknik kazayı atlattıktan sonra, gün doğarken bir pastanede çay ve simitle yaptığımız kahvaltının tadını unutamam.

Bir gazete/dergi çıkarıyorsanız en mutlu dakikalarınız, matbaadan yeni gelmiş sayfaları kokladığınız anlardır. Ama ben *Kitap Zamanı*'nın çoğu sayısını elime almadım. 30. sayıyı (kapak konusu "edebiyatta tabular"dı) hazırladığımız günlerde Türkiye'den ayrıldım; doğrusu saat farkı sayesinde dergiyi uzaklardan hazırlamak umduğumuzdan daha kolay oldu ama Türkiye'deki iş yükü Musa İğrek'e kaldı. 66. sayıda (kapak dosyası: "Yazarın Evi") Musa da İngiltere'ye gittiğinden beri yük Yavuz Ulutürk'ün omuzlarında.

Dönüp bakınca 100 sayı hem çok uzun hem kısa sürmüş bir yolculuk gibi... Her sayının bir anısı var. 17. sayının kapak başlığı Taksim'de yürürken Murat Tokay'a "ilham gelmişti" örneğinin... "Bir Ömür Bir Kitap" kapak başlığını, ritüele dönüşen cuma buluşmalarından birinde, çay üstüne çay içerek bulmuştuk. Kuzeyde J. D. Salinger'in evini aramak için New Hampshire'in ormanlarına, güneyde Faulkner'in evine, Mississippi'nin bir kasabasına gitme sebebimiz de *Kitap Zamanı*'ydi. İyi ki yaptık dediğimiz işler oldu: "Hayalî Kütüphane", Kemal Tahir, Evliya Çelebi, Edward Said sayıları gibi... Mavi Marmara katliamından sonra sığ hamasetin gürlütüsünde İsrail'i saygın İsraili yazarların ağızından eleştiren tek dergiydik. En çok Türkçe olimpiyatlarına katılan farklı ülkelerden çocukların yazılarını yayımlarken mutlu olmuş, geleceğe umut tazelemiştik. Daha iyisini yapabirdik dediğimiz şeyler de oldu elbette. 100 sayı ve çok anı. Necatigil'in bir mektubunda dediği gibi, "Bir sürü ayarlama. Hayattı."

100. sayımızda daha önce *Kitap Zamanı*'na katkıda bulunmuş ya da kitaplarına yer verdiğimiz sair ve yazarlardan henüz yayımlanmamış metinlerini bizimle paylaşmalarını istedik. Bizi kırmayıp bu özel sayıda aramızda olan herkese minnettarız. (Metinleri doğum tarihlerine göre sıraladık. Artık aramızda olmayan iki büyük ustanın, Dağlarca ve İlhan Berk'in geride bıraktıklarından bir şiir ve günlükler de bu sayıda ilk kez okura ulaşıyor.)

Kitap Zamanı'na emeği geçenlere isim isim teşekkür etmek ne yazık ki bu sınırlı sütunda mümkün değil. Başta bir kitap dergisinin yaşamasını her zaman destekleyen genel yayın müdürümüz Ekrem Dumanlı'ya, *Kitap Zamanı*'nın daima hâmis ve emektarı genel yayın editörümüz Ali Çolak'a, yazılarıyla dergiye katkıda bulunan bütün yazarlarımıza, çevirilerin sorumluluğunu üstlenen Başak Bingöl'e, tasarımcılara (özellikle yıllarca sayfalarını mize yazan Ahmet Bicer'e), görüşlerini, eleştirilerini ve desteğini esirgemeyen okurlarımıza teşekkürler.

Kitap Zamanı nitelikli olanı öne çıkarmaya ve okurlarını iyi kitaplarla tanıştırmaya devam edecek.

CAN BAHADIR YÜCE

ZAMAN

İMTİYAZ SAHİBİ: FEZA GAZETECİLİK A.Ş.

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ: EKREM DUMANLI GENEL YAYIN MÜDÜR YARDIMCISI: MEHMET KAMIŞ GENEL YAYIN EDITÖRÜ: ALİ ÇOLAK EDITÖR: CAN BAHADIR YÜCE GÖRSEL YÖNETMEN: FEVZİ YAZICI SAYFA TASARIM: YUNUS EMRE YILDIRIM SORUMLU MÜDÜR VE YAYIN SAHİBİNİN TEMSİLCİSİ: HAYRİ BEŞER REKLAM GRUP BAŞKANI: MELİH KILIÇ REKLAM GRUP BAŞKAN YARDIMCISI: İSKENDER YILMAZ REKLAM SEKTÖR YÖNETİCİSİ: CENK AYTUĞU REKLAM SEKTÖREEL YÖNETİCİSİ: KAZIM ARSLAN REKLAM SEKTÖREEL UZMANI: MELEK TINMAZ YAYIN TÜRÜ: YAYGIN SÜRELİ ADRES: ZAMAN GAZETESİ 34194 YENİBOSNA-İSTANBUL TEL: 0212 454 1 454 (PBX) FAKS: 0212 454 14 96 REKLAM TEL: 0212 454 82 47 BASKI: FEZA GAZETECİLİK A.Ş. TESİSLERİ HTTP://KITAPZAMANI.ZAMAN.COM.TR E-POSTA: KITAPZAMANI@ZAMAN.COM.TR HER AYIN İLK PAZARTESİ GÜNÜ YAYIMLANIR

twitter.com/kitap_zamani

facebook.com/kitapzamanicom

İçimizdeki ağırlık*

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

Göğün maviliği midir
Koyuluk sulara akan
Ki kırmızı da görülür
Erkenden yükselince tan

Ararsın ararsın onu
Sudaki koyuluk nedir
Görülür yalnız kalınca
O en eski bir annedir

Abladır o çocuktur o
En uzak yerlerde gizli
Ancak ölüm anlar onu
Elmalarda parmak izli

Buğday sapsarı oldu mu
Sudaki koyuluk orda
Deniz kıvrım kıvrım mı sus
Koyuluklar anaforda

Gökler basamaklar yolu
Kara sonsuzluğa in de
Son koyuluklara ulaş
Sev de sevil de sevin de

**Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın kitaplarına girmemiş bu şiiri Ali Çolak arşivinden alınmıştır.*

'Günlükler'den...*

İLHAN BERK

Günlük, 1989

20 Ağustos

Şiir, şairin kendini öne çıkarmasını onamak istemez. Bunu kendine saldırı sayar. Bir gereksinim olarak doğmuştur, her şeyden önce: O mutlu saat! O ihsan. Bunu bir hak olarak bilir. Şair'in müdahalesi kendi dışına çıkmasında başlar. Us, zaten burda işe yarar. Buna karşı durmaz şiir. Tıpkı bir sandalye ustasının, sandalyenin dışına çıkmasına izin vermemesidir bu. Sandalye formunu muştulamıştır (ilk dize şiirin yapısının habercisidir çünkü).

Şairden yalnız bunu mu istemekle yetinir? Hayır. Yaşamına da egemen olmak ister. Şair olarak kalmasını da. Karışır. Yabancılaşmamasına direnir, elinden geldiğince.

Günlük, 1993

KİTAPLAR

Tanrı'nın uyumadığını okudum.

Hayat, bütün suçları inkâr eder;

Şiir, bütün suçları üstlenir.

(Küçük İskender)

27 Nisan

YILAN

Açık yeşil, güzelim gözlü küçük bir yılana sürüne sürüne yanımdan geçti. Biraz ötede de durdu; bana bakmaya başladı. Ben de kımlıdamadan ona baktım. Birkaç dakika böyle geçti.

Sonunda ikimizin de yolları ayrıldı:

Ben kalktım. O da süzülüp gitti. Mutluluğa benzer garip bir şey duydum. Masum bir arkadaşlık!

Günlük, 1993, 94, 95

29 Kasım 93

KEDİLER

Kedilerimiz oldu diyemem. (Bir zamanlar bir siyam kedimiz dışında, o da kısa bir süre.)

Edibe, hayvan beslemek sorumluluk ister, der. Bu yüzden evde ne kedi ne de köpek var. (Ben köpekleri severim oysa.)

Mahallenin kedilerinden biri beş yavru (mahalle dediğim dört-beş evi geçmez; yazlıkçı çoğu çünkü) birden doğurdu.

Anaları çekip gitti.

Hele bir tanesi ölecek gibi, ayakta zor duruyor. Biraz kendilerini derleyip toplasınlar diye her gün bahçeye yiyecek koyuyorum. Her yere de beşi birden gidiyor geliyor. Büyüdüler de. Ama bizim evin dışına çıkmayı denemiyorlar. Çok da güzel hepsi. Eve almıyoruz. Edibe istemiyor. Haklı da.

Korkunç bir şey bu! Nasıl başa çıkacağımızı ise bilmiyoruz. Hepsinin de bizde toplandıklarının nedenini yeni anladım: Bizden başka kimse bir şey vermiyor çünkü.

*

Zaman zaman pencereden kedilere bakıyorum. İzliyorum onları. Hiçbiri de elimi sürdürmüyorlar üstlerine. Bakıyorum yalnız onlara. O kadar izin veriyorlar. Hoş bir şey bu gene de.

Ama bu doğru da değil. Kediler insana sokulurlar hep. Kediler köpekler gibi değil.

Bütün gün miyavlıyorlar. Açız diyorlar. Doymak da bilmiyorlar. Köpek "açım" demez. Bunun için bağırılmaz.

Kediler kapaklanmak için çırpınıyorlar. Köpek, karşıdan bekler.

Köpeklerin böyle bir direnmeleri yoktur. Yılışık da değildir. Bir şey daha var: Kediler aptal. Bu aptallık sevilir.

(Kedilerin gece uyumadığı, gündüz uyuduğu doğru mu?)

Orhan Alkaya bizim kedilerin pencere camlarına gelip yaslanışlarını sevdi. Benekli, siyah beyaz iki kedi için "dişi bunlar" demiş. Edibe, "nasıl anlıyorsunuz," dediğinde de "erkek kediler tek renklidir," demiş.

23 Ocak 94

E. [Edibe Berk] benim bazı şeyleri yeni öğrendiğimi gördükçe (benim ilkokulu dışardan bitirdiğimi bildiğinden): "Seni ilkokula yazdıracağım." sözlerine bir de: "Senin bazı şeyleri öğrenmen için yüz elli yıl yaşaman gerek!" i ekledi.

Gündelik yaşamın pek çok şeyini her gün öğrendiğim bir gerçek.

Haklı E.

Hiçbir alfabeyi (bunda Türkçe de var) ezberden bilmememi, ilkokulu okumama bağlıyorum. (5. sınıfa dışardan girdim.)

Şu da var elbet: Hâlâ bana gerekli olan dünyaya bakıyorum, öbürünü dışlıyorum, işime yarayanı alıyorum yalnız.

[Walter] Benjamin bir fincan kahve pişirmeyi bilmediğini söylemez mi?

*

Akşamı kadın.

*

Kitaplar redingotu XVIII. yüzyılda İngiliz aristokratlarının fakir sınıftan ödünç aldıklarını yazıyorlar. Bir binicilik giysisiymiş.

Eskiden baba-oğul aynı terzide diktirilmiş elbiselerini. Moda dediğimiz oğul-baba arasında giderek değişime uğramış. Terziler de buna öncülük etmiş.

1920'ye değin egemen sınıf modayı yönetirken, ondan sonra halktan insanlar modayı etkiler olmuş. Yeni moda kuruvaze ile alay ederek başvermiş.

Blucin ise 1950'lerin bir buluşu olarak kendini gösteriyor.

Blucin öte yandan kentsoyluların siyasal güçlerini yitirmeye başladıklarının bir simgesi. ■

*İlhan Berk'in, Gonca Özmen tarafından yayıma hazırlanmakta olan *Günlükler*'inden...

ŞİİR,
ŞAİRİN
KENDİNİ ÖNE
ÇIKARMASINI
ONAMAK
İSTEMEZ.

Şehir üzerine notlar

ORHAN PAMUK

İstiklal Caddesi. Flaubert 1850'de İstanbul'a gelip yakın bir otelde kalmaya başladığında her zaman renkli, her zaman kalabalık bu caddenin adı Grand Rue de Pera idi. Şehrin bu en "Batılı" caddesinde çocukluğumda oyuncakçılar, pastaneler, sinemalar ve şık terzilerle ilk hazır elbiseciler vardı. Ve bu yüzden 1950'lerde, ortasından tramvay geçen Beyoğlu'na çıkmak, benim için Avrupa'ya gitmek gibi bir şeydi. 1960'larda bu yörenin eski sakinleri Rumlar şehirden uzaklaştırıldı ve tramvay kaldırıldı. 1970'lerde cadde siyasi cinayetler ve ilk Türk seks filmleri yüzünden sınıf düştü. 1980'lerde Anadolu'dan gelen göçmen kalabalıklarıyla doluydu ve sokak tezgâhları hariç tek bir kitapçı yoktu. Cadde 1990'ların başında "nostaljik" tramvay adıyla geri gelen tek hatlı bir tramvay dışında araçlara kapatıldı. Son on beş yılda cadde Türkiye ile birlikte zenginleşmeye başla-

dı: Kitapçılar, yeni sinemacılar ve sayısız kahvehane açıldı ve altmış yıldır yaşadığım şehrin nüfusunun on beş milyon olduğunu unuttuğum zamanlarda bana, bu kadar insan nereden geliyor sorusunu sordurtan kalabalıklarla doldu.

Taksim Meydanı. Merkezi Taksim Meydanı ve çapı yedi kilometre olan bir daire hayal edelim... Bütün hayatım bu dairenin çevresinde geçti. Gençliğimde, o dairenin sınırları dışına yıllarca çıkmadan İstanbul sokaklarında yaşadığım dönemler oldu. Şimdi bile, bazan haftalarca bu dairenin içinde yaşarım da bunun üzerinde durmam. 1960'larda, 70'lerde Taksim Meydanı'nda, heyecandan çok seyretme, bir parçası olma zevkiyle katıldığım pek çok siyasi olaya, büyük toplantılara, kanlı 1 Mayıs'lara tanık oldum. Gezi olayları, Taksim'e çıkıp "siyasi olarak görülebilir olma" geleneğinin şimdilik son halkası. Bu yüzden Taksim artık siyasi toplantılara yasak. ■

**TAKSİM
ARTIK SİYASİ
TOPLANTILARA
YASAK.**

60 FOTOĞRAF VE İLK DEFA YAYINLANAN 220 BELGE

552 sayfa, karton kapak 34 TL, sert kapak 44 TL

Kitabevlerimiz: İstanbul - Kadıköy, Tel: (0216) 348 97 84 Eminönü - Müze, Tel: (0212) 511 13 37
Caddebostan, Tel: (0216) 386 65 62 Beşiktaş, Tel: (0212) 258 77 43 • Ankara - Yenisehir,
Tel: (0312) 430 33 66 Altındağ, Tel: (0312) 324 10 74 • İzmir - Karşıyaka, Tel: (0232) 364 71 42
Diyarbakır - Ofis, Tel: (0412) 228 42 16 • Eskişehir - Tepebaşı, Tel: (0222) 220 49 13 • Trabzon
Merkez, Tel: (0462) 326 98 39 • Mersin, Tel: (0324) 238 18 14 • Samsun - Çiftlik, Tel: (0362) 233 38 30

Kurucusu olduğumuz İş Bankası Kültür Yayınları
yeni kitaplarla büyümeye devam ediyor.

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Türkiye'nin Bankası

*

KÂMURAN ŞİPAL

...//

Suyun üzerinde ordan oraya uçuşan, kanatları suya degecekmiş gibi olup son anda kendilerini kurtaran sinekleri izledi. Çoktular. Çok sinek. Ne çok! Çok. Ah, çok el. Konup konup kalkan yüzene. Konup konup kalkan. Arada annesinin eli. Bu ne çok sıcak diyor annesi. Kulakları uğulduyor. Yarı buçuk işitiyor sözcükleri. İkide bir ikide bir yineliyor annesi. Bu ne çok sıcak diyor. Bu ne çok sıcak diyor. Bu ne çok sıcak. Alnı da buz gibi diyor annesinin sesi. Annesinin sesini duymak istemiyor. Kulaklarına götürecekt ellerini. Götürebilse. Elini oynatamıyor. Kulakları uğulduyor. Çın çın ötüyor kulakları. Annesi boyuna yineliyor. Alnı da, alnı da..! Çenesinde değişik ağızlardan çıkan sesler uçuyor. Kulaklarına varmadan eriyip gidiyor boşlukta. Kulaklarına varmadan. Bakıyor, bakıyor. Gözlerini açabileceği kadar açıp bakıyor. Çevresindekileri, sesleri gör-

mek istiyor. Gölgele. Çevresine boyuna gidip geliyor gölgeler. Boyuna. Gidip geliyor durmadan. Gölgele gidip geliyor. Sıtma da son zamanlarda çok yayıldı kardeşim, diyor bir ses. Şu sivrisinekler de bir çoğaldı ki, diyor bir başka ses. Öldür öldür bitmiyor, öldür öldür bitmiyor, diyor bir başka ses. Derken sesler birbirine karışıyor. Kulaklarındaki uğultu azalıp çoğalıyor. Arada kesilir gibi olup sonra yeni baştan. Hep yeni baştan. Alnında ıslak bir bez. Arada bir hissederek gibi oluyor. Uzaklaştırmalarını isteyecek alnundan. İsteyebilse. Bir türlü gereken sözcükler dökülemiyor ağızından. Üşüyor. Çok üşüyor. Üşüyor ve titriyor. Zangır zangır titriyor. Üzerine örtülen yorganın altında sarsılarak tüm vücudu. Midesi bulanıyor. Kusacak gibi oluyor. Kusabilse. Kusacak gibi, ikide bir kusacak gibi. Arada bir. Kendine gelir gibi oluyor. Sesleri ayırt edecek gibi. Hiç böyle olmazdı diyor bir ses. Annesinin sesi. Sesi işitmek istemiyor. Her zaman sıt-

**HIÇ BÖYLE
OLMAZDI Dİ-
YOR BİR SES.
ANNESİNİN
SESİ.**

ma nöbeti geldi mi, ateşler içinde yanıp kavrulurdu, diyor annesi. Ateşler içinde. Ya ateşler içinde. Şu mendebur sinekler de, diyor bir başkası. Öldür öldür bitmiyor. Öldür öldür bitmiyor. Kinin içiyor muydu, diyor bir başka ses. Annesinin sesi. Yine annesinin. İçiyordu da son günler, kulak asma. Ben zorla içiriyorsam içiyordu. Çok acı diyordu kinin. Derken sesler yine birbirine karışıyor. Yaklaşıp uzaklaşıyor, yaklaşıp uzaklaşıyor. Kinin tek ilacı. Kinin de bir acı, bir acı ki, insan... Yeniden annesinin sesi öne çıkıyor. İki hafta önce dispanserden kendisi gidip almıştı. Çoğu içilmeden duruyor öylece. İçilmeden mi? İçilmeden. Her kafadan bir ses. Sesler birbirine dolanıyor, dolanıyor, dolanıyor. Rafta kutunun içinde öylece. Öylece mi? Öylece. Alnında hafif bir esinti. Annesi yerinden kalkıyor. Raftan kinin kutusunu alıp gösterecek oradakilere. Beş kutuyu gösterecek. //... ■

**Kâmuran ŞİPAL'in yazmakta olduğu, adı henüz konulmuş romanından bir bölüm.*

Efsanevi Bir Yolculuk!

İnsanlık tarihinin 2.500 yıllık askerî ve siyasi zaferleriyle dolu bir serüven...
Tüm tarihin en ünlü ve önemli askerî liderlerinin yaşam öyküleri,
askerî hayatları ve katıldıkları seferler...

- Tarihte iz bırakan savaş ve seferler
- 120'nin üzerinde özel hazırlanmış, olağanüstü güzellikte sefer haritası, muharebe planı ve 3 boyutlu canlandırmalar
- Portrelerden muharebe tasvirlerine, silahlardan uniformalara detaylandırılmış 400'den fazla resim
- A'dan Z'ye efsane komutanlar listesi

Ve daha pek çok merak edilen detaya açıklık getiren bir başvuru kaynağı:

Efsane Komutanlar ve Zaferleri...

D&R, NT, Remzi, Dost, İnkılap ve tüm seçkin kitabevlerinde
Ayrıca idefix, kitapyardu ve hepsiburada.com sitelerinde

304 sayfa, kuşe,
renkli, ciltli şömizli,
büyük boy, 27x32 cm

timas.com.tr

timastarih

timasyayingrubu

Timas
tarih
Tarih bu sayfalarda yaşıyor...

Yitik Güz Defterleri'nden

HİLMİ YAVUZ

Yitirdiğim, ama nasıl yitirdiğimi bilmediğim, bir daha hiç bulamayacağım bu defterin üzerindeki etikette *Yitik Güz Defterleri* yazılıdır.

Bir gün, her şeyi kendi sınırsızlığı ile kavramanın, o büyük Varoluş'a doğru açılabilmeye hazırlayacağını düşündüm.

Hayal, sınırsızlık deneyimi için bir başlangıç olabilir. Hayal edilebilir olanın sınırsızlığı değil, hayal etme ediminin sınırsızlığından söz ediyorum elbet. "Her şeyi hayal edebiliyorum" demek, sanıldığı gibi, hayal gücünün ya da hayal etme yetisinin sınırsızlığı demek değildir.

Brentano, Husserl ve sonrakiler, hayal kurma edimini, öteki zihinsel edimler gibi, edimin yöneldiği, var olsun ya da olmasın, objeye bağımlı kıldılar. Bir objeye yönelmeden hayal etmeyi düşünemediler bile...

Objesiz hayal etmeyi ancak şairler anlar. Edimin kendisini, yönelmek zo-

runda olduğu sanılan objeden ayırmak, bu zorunluluğu ortadan kaldırmak onlara, şairlere özgüdür.

Dahası, şairle şair olmayanın arasına bir sınır çizmek gerekirse, bu sınır odur: Şairlerin hayal gücü, hayal edilen ya da edilebilen objelere bağımlı değildir; hayal etme, yöneldiği bir obje olmadan var olan bir edimdir şairlerde... Hiç'lik bir obje olabilir mi? Olabilir! Şair varlığı değil, Hiç'liği hayal eder. Hayal kurma ediminin sınırsızlığı da Hiç'liği hayal edebilmekle olanaklıdır ancak...

Şair sözcükleri hayal eder -sözcükler obje değildirler. Dahası şairin hayalinde herhangi bir objeyi de göstermezler.

Unutmamalı: Sartre, şiirde sözcüklerin şey [*chose*] olduğunu öne sürüp fenomenolojiyi bu anlamda bir açmazdan kurtarmayı denemişti; -unutmadım!

Güz güneşi Halikarnassos'da sözcükleri özgür bırakır: Hangi sözcüğün nerede, ne zaman hayal etme ediminde Hiç'e dönüşeceği bilinmez: Şair, o rastgelelikten çıkarır şiirini.

**OBJESİZ
HAYAL ET-
MEYİ ANCAK
ŞAİRLER
ANLAR.**

Başka gün

Her şeyin bir 'atık' olduğu, atığa dönüştüğü bir Dünya!

Bunun 'Tüketim Toplumu' ya da, Baudrillard'ın deyişiyle: 'Çöp Bidonu Uygarlığı' [*Civilisation de la Poubelle*] ilişkisi olmadığını söylemeliyim. Atık'tan özdeksel [maddî] Dünya'nın atıklarını kastetmiyorum elbet...

Şiir de 'atık'larla yapılır. Gelenek'in kullanıp 'tükettiklerini' geri kazanmaktır şiir. Geri-kazanım [*re-cycling*], tüketilenin Hiç'liğe dönüştürülmesidir.

Bana kalırsa, geri-kazanım Nietzsche'nin çok uzun bir süre önce öngördüğü bengi-dönüş'ün bir türevi olmalıdır. Şöyle diyorum ben: Bengi-dönen, atık'tır!

Böyle yapıyorum ben: 'Hüzün'ü Gelenek'ten geri-kazanmaya çalışıyorum. Atığı Hiç'e dönüştürüyorum, *Yitik Güz Defterleri*'nde... ■

Bilim ve kurmaca*

A. S. BYATT

Romanların birer sanat eseri olarak basit bir “kendini anlatma” işleminden ibaret olmaması, insanların duyguları ve ilişkileri dışındaki şeylerle de ilgilenmesi gerektiğine inanmışumdur hep. İnsanlar hissettikleri kadar düşünür ve romanın dünyası duygu kadar düşünceyi de içerdiğinde daha heyecan verici olur. Merak, bir yazarın temel mezzetidir. Coleridge ve George Eliot gibi sevdiğim yazarlar bilimle hep ilgilendiler.

Romanlarımda neredeyse en başından beri natüralist karakterler yer alır. Önce romanlarımdaki natüralistleri dünya tarihinin Darwinci açıklamasıyla ilişkilendirmemişim. Her türlü konu üzerine çalışıyorlardı; Amazon ormanlarındaki sürüngenlerden karıncalar toplumuna, kelebeklerin davranışlarına, Fibonacci spiralindeki büyüyen bir çiçeğin ya da salyangoz kabuğunun biçimini belirleyebilecek tuhaf biçim matematiğine kadar... On dokuzuncu yüzyıl romanlarının bir tür ana gövde gibi, dünyayı ve insanları Hıristiyan perspektifinden tanımladığını düşünüyorum. Bazı modern romanlar bunun yerine Darwinci hikâyelemeyi kullanırlar. Balzac bir düşünce çerçevesi çizmek için hem Hıristiyanlığı hem de kendi zamanındaki fizyoloji ve biyolojiyi kullandı. Benim ilki *Bahçedeki İncir Ağacı* olan roman dörtlemem rönesans imgeleriyle dolu. Kraliçe Elizabeth’in tahta çıkışını kutlamak için düzenlenen bir yarışmayla başlar ve yeni bir üniversitedeki, iki kültürü birleştirmeyi arzulayan dilbilgisi uzmanı bir rektör yardımcısının düzenlediği “Beden ve Akıl” konulu konferansa sona erer. (Ki kaotik ütopyacıların ve anarşistlerin istilasına uğramıştır.)

Eserlerime çeşitli bilimsel düşünceler de ekledim. Dörtlünün üçüncü romanı olan *Babil Kulesi*’nde bilim adamları zihnin biyolojisi üzerine çalışırlar. Efsanevi Babil Kulesi evrensel bir dil arayıştı ve fark ettim ki, artık dört harfli bir evrensel dilimiz var: Kendisi de bir sarmal ya da helis (*helix*) olan DNA’nın C, T, A ve G’si. Helis, salyangozun Latince, benim karakterle-

rim de, beyinlerindeki hafıza nöronları da dâhil, bu salyangozlar üzerine çalışıyorlar. Romanda salyangozlar gerçek yaratıklar ve romanı bir arada tutan metaforik motifin de bir bölümünü oluşturuyor. Hem salyangozlar hem de DNA hakkında bir şeyler öğrenmek benim için büyük bir zevkti, romanı yazdığım sırada edebiyat üzerine yapılan çalışmalar epey tekbenç ve teorik olduğundan, katı gerçekler ve maddesel spekülasyonlar üzerine bilimsel kitaplar okumak bir tür keyif ve ferahlamaydı. Halkın birden popüler bilim okumaya başladığı bir dönemdi.

Yazdığım yıllar boyunca, belki de sanatın ve ondan alınan hazzın temel nedeni olduğu için, bir şeyler arasında bağlantılar kurmaktan hep çok zevk aldım, bu bağlantılar arasında metafor inşası belki de en yoğun olanıydı. Bir keresinde şair William Carlos Williams’tan ve “sadece şeylerdeki fikirler” ifadesinden oldukça etkilenerek, sembolik dil kullanmadan, metaforun olmadığı bir roman, bir ifade ve tasvir romanı yazmaya karar vermişim. Ama yazmadığımı fark ettim ve bıraktım.

Bilim adamları artık zihinleri, yani beyinleri sanata tepki verirken izleyebilmeye başladılar. Liverpool Üniversitesi’nden Philip Davis bilim adamlarıyla Shakespeare’in cümle yapısına verilen tepkiler konusunda çalışıyor örneğin. Nöronlar arasındaki birleştirici bağlantıların, “sıradan” cümlelerle kıyaslandığında Shakespeare’in kelimelerine, özellikle de isimlerden yeni fiil türetmesine tepki verdikten sonra daha canlı kaldığını, daha uzun ısladığını keşfettiler.

Jean-Pierre Dupuy’nun 1950’lerde, akıl ile makineleri ve insan olmanın mahiyetini tartıştıkları sibernetik gruplarıyla toplanmalarının olağanüstü hikâyelerini okurken, bir sinirsel ağ tasarımcısının cinaslar hakkındaki bir ifadesine rastladım. Emin değilim ama sanırım Von Neumann’dı. Bilim adamı, belki cinaslardan haz almamızın nedeni, keyfi olarak bağlantılı iki şey ya da fikir için kayıtlı olan tüm bilgiyle ilişkili çift girdinin nöron bağlantılarını çok heyecan-

landırmasıdır, diyordu. Belki de bu heyecan hoşumuza gidiyordur. Metaforların aynı nöronal heyecandan, bir çift girdiden, güçlendirilmiş bir bağlantıdan doğuyor olabileceği geldi aklıma. John Donne’un metaforik heyecanı, beynin bir duyarlılığı üzerine bir deneme yazdım. Yaşamım boyunca aklın faaliyeti için çok çeşitli metaforlar kullanıldı, ben genç kızken telefonlaşmaya benzetilirdi örneğin. Daha sonra (bilgisayarı beyin kurmuş olsa da) beyni bir bilgisayar diye tanımlamak moda oldu. Daha sonra da algılarımızın başımızın içindeki bir minyatür insan tarafından gözlenip gözlenmediği şeklindeki bütün o felsefi sorunlar çıktı ortaya. Bunu hiçbir zaman anlayamadım, çünkü bir minyatür insanın ne olduğu ya da ne yapıyor olabileceği hakkında fikrim yoktu. Ama son birkaç yıldır beynin akli nasıl bir arada tuttuğuna ilişkin hem tamamen fiziksel hem de felsefi açıdan teorik de olan tasvirlerle karşılaşıyorum. Jean-Pierre Changeux’nun eserlerinde var bu. O aksonlar, dendritler, algılar, hafıza, kavramlar ve beyin dışındaki dünya arasındaki ilişkileri anlatırken, her zaman varlığını hissettiğim ama tanımlayamadığım bir tasviri okuyordugumu düşünüyorum. Hem biyolojik hem de kimyasal bir “gramer”le ya da cebirle, (nöronlar tarafından) algıladığımız şeylerin (hâlâ duyuşsal bir girdisi olan) “imgeler” ve güçlendirilmiş ve sağlamlaştırılmış nöron toplamları tarafından yapılan “kavramlar” oluşturmak üzere nasıl tutulduğu ve birleştirildiğiyle ilgili oluyor, ki bunlar hem duyuşsal girdinin “budamasıyla” (*élagage*) hem de zihinsel nesnelerin birbiriyle bağlantılı olma şekllinden kaynaklanan bileşimlerle ilişkili.

Bir roman üzerinde çalışırken, onu renkli bağlantı birimlerinden biri gibi; hem salyangozlar, karıncalar misali gerçekçi hem üçgenler, huniler gibi soyut, üç boyutlu, hayaletimsi bir nesne olarak düşlerim. Aynı zamanda bütün kitapta ve bölümlerindeki dilin ritmine ilişkin de bir imge olur kafamda, hayali karakterlerim ve onların hayali eylemleri bulunur. Akıl nasıl oluyor da bir karakteri perişan, halinden memnun, korkmuş, aç gibi kelimelerle düşlemekten insanı bir bütün olarak tasavvur etmeye geçiyor? Sanırım sadece kavramsal zihinle değil de bütün vücudumla çalışıyorum. Karakterlerimin parmaklarını, nefesimle nefeslerini hissediyorum. Antonio Dmasio’nun bütün sinir sistemini, hissetmek ve düşünmek için bir araç olarak sunan fikirleriyle çok ilgilenmem de bu yüzden. Bu nedenlerden dolayı ayna nöronlarını keşfetmesi içimdeki yazarı büyülemiş olan Giacomo Rizzolatti ile konuşmayı dört gözle bekliyorum. ■

*Booker ödüllü İngiliz yazar A. S. Byatt ilk kez yayımlanan bu denemesini *Kitap Zamanı* okurlarıyla paylaştı.

TÜRKÇESİ: BAŞAK BİNGÖL

GEORGE
ELIOT GİBİ SEV-
DİĞİM YAZAR-
LAR BİLİMLE
HEP İLGİLEN-
DİLER.

Kitaplığımın en önemli ciltleri

DOĞAN HIZLAN

Gerek evdeki, gerek gazetede çalışma odamda, masalarımda veya raflarda sürekli yardımına koşan, en önemli kitaplar hangileri diye sorarsanız, benim yanıtlım, sözlükler olur. Türkçe ve yabancı dillerdeki sözlükler her iki mekânda da rafların en göz önünde yer alırlar. Günlük yazıda bile sözlüklere müracaat ederim, kimi zaman kullandığım kelimeyi daha zengin karşılıklarla kullanmama sözlükler vesile olur. Tek bir kelimenin bile yazıdaki yerini, önemini her yazar bilir.

Yıllardır insanların çalışma masalarına, kitap raflarına dikkat ederim; nendense çoğu masada sözlüğe rastlamam! Oysa akılda kalan, belleklerdeki yerine güvenilen kelimeler sizi aldatabilir, onlar yanılacağı, eksik hatırlayacağı için sizi de yanılabilir. Sadece "Türkçe Sözlük" de yetmez, yetmemeli... Elbette meslek sözlüklerinin de bu rafta bulunduğunu söylemeden geçmeyelim. Mümkün olduğunca geniş bir seçenek olmalı, elimin/elimizin altında. Sanat, felsefe, müzik, edebiyat, terimler, argo sözlükleri... Neye ihtiyaç duyarsam...

Benim için Türkçe ve yabancı dillerde edebiyat sözlükleri, bir denemeci, bir eleştirmen için vazgeçilmez sözlüklerdir.

Sözlük sayesinde, edebiyatçıların dilde yaptıklarını, yapmaya çalıştıklarını fark edersiniz... Bir romancı, bir şair, bir öykücü bir kelimeyi ille de sözlükteki biçimde mi kullanır? Buna, her zaman evet diyemeyiz. Örneğin sıklıkla dile getirilen 'dilde deformasyon' meselesi İkinci Yeni akımının gündemde olduğu yıllarda söz konusu edilmişti. Onların yaptıklarını, kelimelerin sözlükteki yerini bilmeden kavramak; bu değişimi anlamak mümkün değildir.

Genel sözlükler, yazacağınız yazıda her zaman yeterli değildir. Onun için sözlüklerin yeni baskılarını da edinmek gerekir.

Yıllar önceki bir sözlükte yer alan kelime bugün başka bir anlam taşımaya başlamış olabilir. Kelimenin ikinci anlamı veya üçüncü anlamı, içinde bulunduğu-nuz dönem içerisinde birinci anlamı hatırlanmış olabilir...

Hatırlatmak gerekirse; Tahir Alangu, Ömer Seyfettin'in yaşamını yazdığı kitabına *Bir Ülkücünün Romanı* adını vermişti. Ülkücü 70'lerin ortası ve 80'lerden sonra bu başlıktakinden farklı anlamları daha önce akla getirdi... O söz o zaman "idealist" in karşılığıydı.

Yabancı terimler, özellikle edebiyat ve sanat yazılarında Türkçe karşılıklarıyla görünür. Bunu Türkçeleştirirken, özgün

dilindeki anlam yükünü belirtmek şartı var mıdır? Kesin bir cevap vermek zor.

Sözlükler üzerine bir inceleme yapılsa, dilin seyri konusunda her şeyi söyleyecektir... Sözlüklerin kendi dili bile bunun birinci ispatı olur.

Türk Dil Kurumu'nun kuruluş yıllarında çıkan sözlükler, dil çalışmalarının sözlüklere nasıl yansıdığını göstermektedir. Türkçe-Osmanlıca, Osmanlıca-Türkçe küçük cep sözlükleri incelenmeye değer. Çünkü bu iki kitap hem dil devriminin geçirdiği aşamaları hem de sözlükler konusunda bilgi içerir. Ne olursa olsun, dil sözlükleri arasında argo sözlüklerinin yeri ayrıdır. Dilin yaşayan bir varlık olduğunun en güzel ispatıdır. Bu yüzden sürekli yenilenmek zorundadır. Argo, sözlü kültürün en hızlı yansıması olarak sürekli yeni kullanımlar üretmekte, kimileri yaygınlaşıp kimileri unutulmaktadır. Bu o kadar hızlı seyrediyor ki, argo sözlükleri kısa bir süre sonra içinde bulunduğu zamanın gerisinde kalır. Genç kuşağın kullandığı dil, argonun üretim hızı her zaman aynı hızda sözlüğe yansımaz.

Sözlüklerin internetteki yaygınlığı da meselenin farklı bir boyutudur aslında. Şimdi değişen, gelişen dili bu sayede izlemek mümkün.

Kitaplığımın en önemli ciltleri, bütün sözlükler! ■

**KİTAPLIĞI-
MIN EN ÖNE-
MLİ CİLTLERİ,
BÜTÜN SÖZ-
LÜKLER!**

O bizi terk etmedi, ya biz?

RASİM ÖZDENÖREN

Büyük düşünmek ne demek?

Büyük düşünmek yalnızca kendimizi ve kendi sınırlarımızı değil de, küresel olarak bütün dünyayı kendimizle birlikte düşünmek demek midir? Sanıyorum modern akıl bizi böyle düşünmeye eğilimli kıldı. Kendi coğrafi sınırlarımızın dışını da hesaba katan bir düşünce örgüsünü büyük düşünme diye öğretmeye teşebbüs etti. Çünkü ülkelerin şimdiki coğrafi sınırları tam da modern zamanların eseri olarak ortaya çıktı. Bu itibarla bir siyaset adamı, bir diplomat kendi sınırlarından öteye aşan bir perspektifi ortaya koyma gayretine giriştiği her defasında onun büyük düşündüğü izlenimini edinmeye teşne kıldık.

Büyük düşünmenin aynı zamanda belli bir fikriyatı hesaba katarak düşünmek olduğu gerçeğini göz ardı ettik. Dâhilde, adına ister ulusalcılık densin, ister milliyetçilik densin, böyle bir fikriyatı esas alarak hedef belirlemeye teşebbüs edildiğinde, salt bu gerçeklik bile insanın ufkunu daraltmaya yeterlidir. Son yıllarda bu ülkede milliyetçilikle ulusalcılık arasında fark gözetilmeye başlandı. Bu iki adlandırmanın yapay olduğu, birinin diğerinin farklı bir versiyonu olarak tezahür ettiği göz ardı edildi.

Unutulan, akla getirilmek istenmeyen, fakat bu milletin kültürel geninde daima asal faktör olarak yer bulan İslam ülküsü telaffuz edilmekten kaçınıldı. Bu yüzden de ithal kavramlarla iş görülmeye çaba gösterildi.

Olay elbette yalnızca bu ülkenin şimdiki sınırları içinde cereyan etmiyor. Vaktiyle şu veya bu adla hükümler olan yekpare İslam ülkesi, modern paradigmanın gösterdiği doğrultuda parçalanmaya hazır hale getirildikten ve parçalanmış ülkeler söz konusu parçalanmışlığı benimsedikten sonra, büyük düşünme adı altında yalnızca “millî sınır”lar içinde bekâsını devam ettirme hedefi ön aldı. Böyle olunca, dışarıdan zerk edilen kavramlar da günün ihtiyacı budur denilerek kabul edildi; bu kavramlar İslam ülkesi sınırları içinde o ülkelerin ilkeleri, idealleri haline getirildi.

İçinde yaşamakta olduğumuz kısır döngünün nedeni budur. Bu kısır döngünün bir yerinden parçalanması gerekiyor. Döngünün içinde kalmaya râm olarak o döngüyü parçalamanın imkânı elde edilemez.

Hedefe, tüm İslam ülkelerinin benimseyeceği, hâlen hepsinin kendi dışında tutmaya çalıştığı ve fakat önümüze ciddiyetle aldığımızda kimsenin

yadırgamayacağı bu hedefe öncelik vermemiz gerektiği hissedilebilmelidir. Ben, o hedefin adının tüm açıklığıyla telaffuz edilmesi gerektiğini düşünüyorum. O hedefin adı İslam olarak söylenmelidir. Her ne kadar biz bu hedefi adıyla da, önümüze koyduğu ilkelerle de unutmuş görünsek de...

Modern zamanların paradigmasını arkada bırakıp kendi asal paradigmanın öngörüsünü esas alırsak, eskiden olduğu gibi herkes kendi sınırının içinde kendi yöresel geleneginin değerlerine sadık kalarak fakat aynı zamanda İslam'ın öngördüğü birlikte hayat sürmenin gereklerini yerine getirmeye baş koyduğumuz anda, insanların, malların ve hizmetlerin serbestçe dolaşıma girdiği bir gümrüklü ortamda her şeyin düze çıkacağına olan kanaatim tamdır.

Biz onu terk etsek de O'nun bizi terk etmediği bilincini içimize sindirmeliyiz. “Eli, Eli lama sabaktani?” demenin yanlışlığını yeniden gündemimize oturtmanız gerekiyor. O bizi terk etmedi, unuttu; fakat biz onu terk ettik, unuttuk, bunu bilmeliyiz.

İmdi tam da bu noktada bana sen o Müslüman'ı getir, ben de senin önüne o hedefi koyayım dersin; ben de sana meseleyi şimdi doğru okudun, derim. Ve çözüm konusunda belki bir mutabakat sağlamanın yolunu bu suretle açabileceğimizi söylerim. ■

**MODERN
AKIL BİZİ BÖYLE
DÜŞÜNME-
YE EĞİLİMLİ
KILDI.**

İKİ KADIN

AMOS OZ

Sabahın erken saatlerinde, henüz gün doğmamışken, çalılardaki güvercinlerin ötüşleri açık penceresinden içeriye doluşmaya başlar. Bu gırtlaktan gelen, istikrarlı ve aralıksız ses onu sakinleştirir. Çam ağaçlarının tepesinde hafif bir rüzgâr eser ve tepenin yamacında bir horoz öter. Uzakta bir köpek havlar ve bir diğeri ona karşılık verir. Bu sesler Osnat'ı saatin alarından önce uyandırır ve Osnat yataktan kalkar, alarmı kapatır, duş alır ve iş kıyafetlerini giyer. Beş buçukta *kibbutz* çamaşırhanesindeki işine gitmek üzere çıkar. Yolda Boaz ve Ariella'nın kilitli ve karanlık görünen dairelerinin önünden geçer. Hâlâ uyuyor olmalılar, diye düşünür ve bu düşünce onda ne kıskançlığa ne acıya, sadece müphem bir şüpheye yol açar: Sanki olanlar onun başına değil de başkalarının başına gelmiş ve bütün bunlar iki ay önce değil de yıllar önce olmuş gibi. Çamaşırhaneye vardığında gün ışığı hâlâ çok zayıf olduğundan elektrik lambasını açar. Daha sonra bekleyen çamaşır yığınuna abanır ve beyazları renklilerden, pamukluları sente-

tiklerden ayırmaya başlar. Kirli elbiselerden yükselen ekşi vücut kokuları toz sabunun kokusuna karışır. Osnat burada yalnız çalışmaktadır, ama her ne kadar çamaşır makinelerinin uğultusu hem sözleri hem de müziği yutuyor olsa da, bu tenhalığı hafifletmek için bütün gün radyoyu açık tutar. Saat yedi buçuk olduğunda ilk turu tamamlar, makineleri boşaltır ve yeniden doldurur, daha sonra kahvaltı için yemek salonuna gider. Daima sanki nereye gitmek istediğinden emin değilmiş ya da bunu umursamıyormuş gibi yavaş yürür. Burada, bizim *kibbutz*'umuzda, Osnat çok sessiz bir kız olarak görülür.

Yazın başında Boaz, Osnat'a Ariella Barash ile sekiz aydır ilişkisi olduğunu ve üçünün bir yalanı yaşamaya devam edemeyeceklerini söyledi. Böylece Boaz Osnat'ı terk etmeye ve Ariella'nın dairesine yerleşmeye karar verdi. "Artık küçük bir kız değilsin" dedi. "Osnat, biliyorsun, bu tür şeyler dünyanın dört bir yanında ve bizim *kibbutz*'umuzda da oluyor. İyi ki çocuğumuz yok. Bizim için çok daha zor olabilirdi." Bisikletini alacak, ama radyoyu

Osnat'a bırakacaktı. Ayrılıklarının da yıllardır sürdürdükleri hayatları gibi barışçıl olmasını istiyordu. Eğer Osnat ona kırgınsa bunu tamamen anlayışla karşılıyordu. Her ne kadar Osnat'ın gerçekten kızabileceği bir şeyi olmasa da: "Ariella ile olan ilişkimin sana acı vermek gibi bir niyeti yok. Sadece böyle şeyler olur, hepsi bu." Herhalükârda Boaz üzgündü. Eşyalarını derhal taşıyacaktı ve Osnat'a sadece radyoyu değil, albümleri, nakışlı yastıkları ve düğün hediyesi olarak aldıkları kahve takımı dâhil, her şeyi bırakacaktı.

Osnat, "Evet" dedi.

"Ne demek 'Evet'?"

"Git" dedi Osnat. "Sadece git."

Ariella Barash, dalgalı saçlara ve biri haftanın şehla olan güleç gözlere sahip, ince boynulu, uzun, zayıf bir duldu. Tavuk kümesinde çalışıyordu ve ayrıca tatilleri, törenleri ve düğünleri organize etmekle sorumlu Kültür Komitesi'nin başıydı. Buna ek olarak, yemek salonuna cuma geceleri konuşmacılar davet etmekten ve çarşamba geceleri de gösterilecek filmleri düzenlemekten sorumluydu. Dairesinde birlikte huzur içinde yaşadığı yaşlı bir kedisi ve neredeyse yavru olan genç bir köpeği vardı. Köpek kediden korkuyordu ve kibarca ona geniş bir manevra alanı bırakıyordu. Yaşlı kedi köpeği görmezden gelir ve sanki o görünmezmiş gibi yanından geçip giderdi. İkisi de birbirlerine kayıtsız halde, kedi kanepeye, köpek de halının üzerinde, Ariella'nın dairesinde günün büyük bölümünü uyuklayarak geçirirlerdi.

Ariella bir yıl boyu, onu genç bir kadın asker için terk eden, profesyonel ordu subayı olan Ephraim ile evli kalıyordu. Ariella'nın Boaz ile ilişkisi, Boaz bir gün makine yağına bulanmış terli iş ateliyle Ariella'nın dairesine geldiğinde başladı. Ariella, Boaz'dan, damlayan bir muslugin tamiri için uğramasını istemişti. Boaz'ın büyük metal tokalı geniş bir deri kemeri vardı. Musluğa doğru eğildiğinde, Ariella, tornavida ve İngiliz anahtarını elinden bırakmadan dönene kadar Boaz'ın güneşten yanmış sırtını birkaç defa usulca okşadı. O zamandan beri Boaz, Ariella'nın dairesine yarım ya da bir saatliğine gizli-

UYKULARI
RÜYASIZ ARTIK
VE DAHA SA-
ATIN ALARMI
ÇALMADAN
UYANIYOR.

ce girmeye başladı, ama Yekhat Kibbutz'unda bu gizlice girişleri fark eden ve bunu kendine saklamayanlar vardı. Kibbutz'daki insanlar, "Ne tuhaf çift; adam pek konuşmaz, kadın ise asla susmaz" diye konuşuyorlardı. Komedyen Roni Shindlin, "Bal ayıyı yiyor" diyordu. Kimse Osnat'a bundan söz etmedi, ama arkadaşları onu şefkate boğdular ve ona yalnız olmadığını hatırlatmanın yollarını buldular, bir şeye ihtiyacı olursa, en ufak bir şeye, falan filan.

Sonra Boaz kıyafetlerini bisikletin sepetine yükledi ve Ariella'nın dairesine taşıdı. Garajdaki işinden öğleden sonra döner, iş kıyafetlerini çıkarır ve duş almak için banyoya girerdi. Antreden Ariella'ya, "E bugün ne var ne yok?" diye seslenirdi. Ve Ariella şaşkın cevap verirdi: "Ne olacaktı ki? Hiçbir şey olmadı. Duşunu al gel de kahve içelim."

Ariella, yemek salonu girişinin yakınındaki posta kutusu kabininin en solunda bulunan kutuda Osnat'ın yuvarlak, acelesiz el yazısıyla yazdığı katlanmış notu buldu.

"Boaz tansiyon ilaçlarını almayı hep unuttur. Sabahları ve akşam yatmadan önce alması gerekiyor ve sabah yarım kolesterol hapını da almalı. Salatasına karabiber ya da çok fazla tuz koymamalı ve az yağlı peynir yemeli ve biftek yasak. Ve şekerleme atırtmamalı. Osnat.

Not: Sade kahveyi de az içmeli."

Ariella Barash, Osnat'a keskin bir şekilde köşeli, asabi el yazısıyla cevap yazdı ve notu Osnat'ın posta kutusuna attı:

"Teşekkür ederim. Bana yazmanız çok nazik bir davranış. Boaz'ın aynı zamanda mide ekşimesi var, ama önemli olmadığını söylüyor. Söylediğiniz her şeyi yapmayı deneyeceğim, ama kolay biri değil ve sağlığını önemsemiyor. Bu kadar ihmal ettiği pek bir şey yok. Biliyorsunuz. Ariella B."

Osnat cevabında şöyle yazdı:

"Eğer kızarmış et, ekşi ya da baharatlı yiyecekler yemesini engellerseniz mide ekşimesi olmayacaktır. Osnat."

Ariella Barash birkaç gün sonraki cevabında şunları yazdı:

"Kendime sık sık biz ne yaptık diye soruyorum. Duygularını bastırıyor ve benimkiler sürekli değişiyor. Köpeğime tahammül ediyor, ama kedime katlanamıyor. Öğleden sonraları garajdan geldiğinde, bana, 'E bugün neler oldu?' diye soruyor. Sonra duş alıyor, biraz sade kahve içiyor ve benim koltuğuma oturup gazete okuyor. Ona kahve yerine çay vermeye çalıştığımda kızıyor ve annesi gibi davranmayı bırakmam gerektiğini homurdanıyor. Sonra koltukta uyukluyor, gazeteler yere saçılıyor ve radyo haberlerini dinlemek için saat yedide uyanıyor. Dinlerken köpeği seviyor, anlaşılmayan tatlı sözler mırıldanıyor. Ama kedi ilgisini çekmek için kucağına atarsa, beni tedirgin eden bir tür tiksintiyle onu uzaklaştırıyor. Ondandır

çekmeceyi tamir etmesini istediğimde, sadece çekmeceyi tamir etmekle kalmıyor, gıcırdayan iki gardrop kapagını söküp yeniden takıyor ve gülerken döşemeyi ya da çatıyı tamir etmesi gerekirken gerekmediğini soruyor. Onda beni çeken ve bazen hâlâ çekmekte olan ne diye kendime soruyorum, ama kesin bir yanıtım yok. Duş aldıktan sonra bile, tırnakları makine yağı yüzünden siyah ve elleri pürüzlü ve çatlak. Ve tıraş olduktan sonra çenesinde hâlâ sakal oluyor. Belki sürekli uyukluyor olması -ayıkken bile uyukluyor gibi görünüyor- beni onu sürekli uyandırmaya kıskırtıyor. Ama onu sadece kısa bir süre uyanık tutabiliyorum, nasıl olduğunu bilirsin ve bunu her zaman başaramıyorum da. Seni düşünmeden ve kendime kızmadan ve sana yaptığımı bağışlatmanın bir yolu olup olmadığını merak etmeden geçirdiğim tek bir günüm yok Osnat. Bazen kendime belki Osnat o kadar da önemsemiyordur, belki onu sevmiyordur diyorum. Bunu bilmek zor. Aslında sana bunu yapmanın benim tercihim olduğunu düşünüyor olabilirsin. Ama gerçekte pek de seçeneğimiz olmuyor. Bir erkek ve kadın arasındaki bütün bu çekim meselesi aniden tuhaf ve hatta biraz da gülünç görünmeye başlıyor. Sen de böyle düşünüyor musun? Eğer çocukların olsaydı, sen ve ben daha çok acı çekerdik. Ya Boaz? O gerçekten ne hissedirdi? Kim söyleyebilir ki? Ne yemesi ve ne yememesi gerektiğini çok iyi biliyorsun. Ama onun ne hissettiğini biliyor musun? Ya da hiç hissedip hissetmediğini? Bir defasında ona hiç pişmanlık duyup duymadığını sordum ve o da bana, 'Bak, onunla değil, seninle olduğuma göre bunu kendin görebilirsin' demişti. Bilmeni istiyorum ki Osnat, neredeyse her gece o uykuya daldıktan sonra, yatakta uyanık halde uzanıyorum ve perdeleri yararak odamıza dolan ay ışığına bakıyorum ve kendime senin yerinde olsaydım ne yapacağımı soruyorum. Durgunluğun beni çekiyor. Keşke o durgunluğun birazını özümseyebilseydim. Bazen gecenin bir yarısı sana gidip her şeyi açıklamayı düşünerek kalkıp giyiniyor ve kapıya yürüyorum, ama neyi açıklayabilirim? On dakikalığına verandada dikiliyorum, berrak gece göğüne bakıyorum, Saban'ın yerini saptıyorum, sonra tekrar soyunuyor ve uyanık halde yatakta dönüp duruyorum. Boaz huzur içinde horluyor ve ben aniden tamamen başka bir yerde olmanın özlemini duyuyorum. Hatta belki seninle birlikte, senin odanda. Ama lütfen anla, bu sadece geceleri uyanık halde yatarken ve uykuya dalamazken oluyor ve ne olduğunu ya da niye olduğunu bilmiyorum ve sadece sana öyle yoğun bir yakınlık hissediyorum. Mesela seninle çamaşırhanede çalışmak istiyorum. Sadece ikimiz. Daima senin kısa notlarını cebimde taşıyorum

ve çıkarıp tekrar tekrar okuyorum. Yazdığım her bir kelimeye ne kadar değer verdiğimi bilmeni istiyorum ve ayrıca, dahası, yazmadıklarından nasıl etkilendiğimi. Kibbutz'daki insanlar hakkımızda konuşuyorlar. Boaz'a şaşırıyorlar; öylece yanından geçerken elimi uzattığımı ve onu senden kopardığımı ve Boaz'ın isten sonra hangi daireye gideceğini ya da hangi yatakta uyuyacağını önemsemediğini söylüyorlar. Roni Shindlin bir gün ofisin yakınında bana göz kırptı ve sırtarak, 'E Mona Lisa sular hâlâ gürül gürül akıyor mu?' diye sordu. Ona cevap vermedim ve utanç içinde uzaklaştım. Sonra evde ağladım. Bazen geceleri Boaz uykuya daldıktan sonra ağlıyorum, onun yüzünden ya da sadece onun yüzünden değil, benim yüzümden ve senin yüzünden. Sanki her ikimize de tamir edilemeyecek şekilde kötü ve çirkin bir şey olmuş gibi. Bazen ona soruyorum: 'Ne, Boaz?' 'Hiç' diyor. Bu boşluk beni cezbediyor -sanki hiçbir şeyi yokmuş, sanki dosdoğru kuş uçmaz kervan geçmez bir çölden gelmiş gibi. Ve sonra -ama neden bunu sana anlatıyorum ki? Nihayetinde, bunu duymak sana acı veriyor ve acını katlamak istemiyorum. Tam aksine: Yalnızlığımı paylaşmak istiyorum, onun yalnızlığına bir anlığına dokunmak istediğim gibi. Saat neredeyse sabahın biri, o uykuda, cenin pozisyonunu alacak şekilde kıvrılmış, köpek ayaklarının dibinde ve kedi burada masanın üzerinde yatıyor, ben kaz boynu şeklindeki lambanın ışığında yazmaya devam ederken sarı gözleri elimin hareketini takip ediyor. Bunun anlamsız olduğunu, yazmaya son vermem gerektiğini, hatta bu dört sayfayı bulan notu okumayacağını biliyorum. Muhtemelen yırtıp atacaksın. Belki aklımı yitirdiğimi düşüneceksin ve gerçekten yitirdim. Buluşup konuşalım mı? Boaz'ın diyeti ya da alması gereken ilaçlar hakkında değil. (Gerçekten unutmamasını sağlamaya çalışıyorum. Çalışıyorum ama her zaman başarılı olamıyorum. Nasıl inatçıdır bilirsin, tenezzül etmemek gibi görünür, ama daha çok aldırılmazlığa benzer.) Tamamen farklı şeyler hakkında konuşabiliriz. Yılın mevsimleri gibi, mesela, hatta bu yaz gecelerinin yıldızlarla dolu göklerini: Yıldızlarla ve nebula ile ilgileniyorum. Belki sen de ilgisindedir? Ne düşündüğünü yazacağın bir notunu bekliyorum, Osnat. İki kelime yeter. Bekliyorum. Ariella B."

Osnat, posta kutusunda bekleyen bu mektuba cevap vermemeyi tercih etti. İki kez okudu, katladı ve bir çekmecenin içine koydu. Şimdi tamamen hareketsiz durmuş, pencereden dışarı bakıyor. Üç yavru kedi duvarın üzerinde: Biri patisini ısırarak meşgul; diğeri büzülmüş ya da belki uyukluyor, ama kulakları sanki ince bir sesi yakalar gibi şüpheyle hareket ediyor ve üçüncüsü kuyruğunu kovalıyor, sürekli düşüyor, sırtının üzerinde hafifçe yuvarlanıyor, çünkü o daha çok küçük. Bir fincan çayı soğutmaya yetecek kadar yumuşak bir rüzgâr esiyor. Osnat pencereden uzaklaşıyor ve kanepeye oturuyor, dik durmuş, elleri dizlerinin üzerinde, gözlerini kapatıyor. Biraz sonra akşam olacak, radyoda hafif müzik dinleyecek ve kitap okuyacak. Daha sonra soyunacak, iş sonrası giysilerini katlayacak, yarınki iş giysilerini serecek, duş alacak, yatağa girecek ve uykuya dalacak. Uykuları rüyasız artık ve daha saatin alarmı çalmadan uyanıyor. Güvercinler onu uyandırıyor. ■

TÜRKÇESİ: MURAT UYURKULAK

Dünyanın en ünlü casus romanları yazarı John le Carré, temmuz ayında yayımlanacak, istihbarat tarihinin sıra dışı isimlerinden Kim Philby hakkındaki bir biyografiye yazdığı "Sonsöz"ü Kitap Zamanı okurlarıyla paylaştı.

Sonsöz

JOHN LE CARRÉ

MI6'dan Nicholas Elliott, hayatımda tanıdığım en büyüleyici, zeki, zarif, saygılı, tutkulu ve ilginç casuslardan biriydi. Geriye dönüp baktığımda en gizemlisi de o görünüyordu. Bugün, onun nasıl görüldüğünü anlatmak, eğlenceye davetiye çıkarmak gibi bir şey. Eski moda bir *bon viveur*'dü. Onu kusursuzca dikilmiş, koyu renkli üç parçalı takım elbiseden başka herhangi bir şey giyirken asla görmedim. Mükemmel bir Eton'lu ve insan ilişkilerinde usta bir adamdı.

Değnek kadar zayıftı; her zaman yüzünde gülümsemeyle, bir dirseği martini bardağını ya da sigarayı tutmak üzere bükük; kaygısızca etrafta dolanırdı.

Yelegi her zaman içeriye doğru kıvrılırdı, asla dışarıya doğru değil. Şehir sosyetesinde görünen bir P. G. Wodehouse kahramanına benzer, öyle konuşurdu ancak tek farkla; konuşmalarında son derece açık sözlüydü, bilgilydi ve otoriteye karşı saygısızlığını açıkça belli ederdi.

MI6'da çalıştığı süre boyunca, Elliott ve ben birbirimizle pek çok kere merhabalaştık. Mülakata çağırıldığında, seçici kurulda o da vardı. İşe yeni başladığımda, o en ünlü casusluk görevini tamamlamıştı bile -savaş zamanında İstanbul'daki Alman karşı istihbaratının oldukça itibarlı bir üyesinin ve eşinin, savaş zamanı İngiltere'ye kaçmasını sağlamıştı- bir beşinci kat asilzadesiydi, ekibin ünlü casuslarından; becerikli bir dosyalama memurunun neler başatabileceğine ilişkin önümüzdeki nihai örnekti.

Çalıştığı süre boyunca hep o aynı büyüleyici ve ulaşılmaz zor kişi olarak kaldı. Ofisin içinden dışına zarifçe süzülerek konuşmalar yapar, işletim konferanslarına katılır, asilzadelerin barında birkaç bardak devirir ve giderdi.

33 yaşına gelip de işten ayrıldığımda bunun servis üzerinde çok da büyük bir etkisi olmadı. Elliott 53 yaşında işten ayrıldı. Servisin İkinci Dünya Savaşı'nın başından bu yana giriştiği pek çok önemli işte kilit rol üstlenmişti. Seneler sonra onunla bir partide yeniden karşılaştım.

Şehrin gürültüsü ve medeniyetin karmaşası içerisinde Elliott, kaybolmuş gibi görünüyordu. Resmî servisimizin onu, artık önemi kalmadı-

ğına inandığı sırları açıklamaktan alıkoymasına oldukça öfkeliydi. Tarihe gerçeği söylemek gibi bir hakkı, hatta görevi olduğuna inanıyordu. Ve ona göre sanırım ben de tam bu noktada belirmeliydim -ona hikâyelerini ait oldukları yere yani gerçekliğe aktarmalarında yardım edecek bir çeşit aracılık ya da casusların çoğu zaman yaptığı gibi bir arabuluculuk üstlenmeliydim.

Benimle özellikle arkadaşı, meslektaşı ve düşmanı Kim Philby hakkında konuşmak istedi.

Ve bunu gerçekleştirdik: Mayıs 1986'da, Hampstead'deki evimde bir gece, onunla Beyrut'ta buluşmasından ve kısmen günah çıkarmasından 23 yıl sonra, bana Philby'den bahsetti. Devamı gelecek olan bu buluşmaların ilkinde Nicolas Elliott kalbini bana açtı. Ya da kalbi olmasa bile onun bir gölgesini.

Bir zamanlar kendisi nasıl şaşkına döndüyse, beni de aynı şekilde şaşırtmak istediği hemen ortaya çıktı: Kendisine yapılan kötülüğün dehşetini ve öfkesini paylaşmak ve Resmî Sırlar Yasası bir yana, kibar terbiyesi ve görgüsü nedeniyle kendini saklamak zorunda hissettiği kızgınlık ve acıyı da eğer yapabilirsem hissetmemi, en azından hayal etmemi istiyordu.

O konuştuğunda bazen defterime karalamalar yapardım, itiraz etmezdi. Çeyrek asır sonra notlarıma baktığımda (ki bu notlar tek bir oturuşta rengi solmuş bir deftere el yazısı ile yazılmış 28 sayfa, köşesinde de paslı bir raptiye duruyor) üzerlerinde bir çizik bile olmaması beni avutuyor.

Philby-Elliott ilişkisinin etrafında bir roman mı inşa etmeye çalışıyordum? Bunu yapıyor olamam. *Köstebek*'in (*Tinker Tailor Soldier Spy*) temellerini zaten kurmuştum. Bir canlı tiyatro belki de? Başrolde iki oyuncu Nick ve Kim'in özel gösterisi; 20 yıllık karşılıklı bir sevginin ürünü -hatta onu neredeyse aşk olarak adlandırabilirim; ve yıkıcı, acımasız bir ihanet?

Gizlice kafamda olan şey bu olsa bile, Elliott'ın bundan hiçbir şekilde haberi yoktu. 1991'de sert bir biçimde bana, "Oyunu bir daha hiç düşünmeyecek miyiz?" diye yazmıştı. Ben de o zamandan beri bunu yapmamaya çalışıyorum.

Elliott da Philby gibi, ne kadar içmiş olursa olsun, Philby dışında kimseye karşı patavatsız-

ca konuşmazdı. Philby gibi o da dört dörtlük bir göstericiydi; her zaman sizin bir adım ötenizde olurdu; cesur, dobra ve eğlenceliydi de aynı zamanda. Ama Elliott'tan duyduklarımın yaşlı ve kızgın bir casusun ana hikâyesi, kendini haklı çıkarma yolu olduğundan ciddi anlamda şüphelendiğini sanmıyorum.

Ama Philby, kapak hikâyesiyle düşmanlarını kandırırken Elliott'ın amacı kendini kandırmaktı. Ve Ben Macintype'in de belirttiği gibi, zamanla ortaya attığım ana hikâye farklı ve çelişkili şekillerde yeniden belirmeye başladı.

Benimle monologlarında -çoğunlukla olduğu gibi- nihayetinde Beyrut'ta bir karşılaşma ile sonuçlanan ve 10 yıla yayılan Philby'den gerçeği öğrenebilme çabalarında Dick White'in rehberliğine başvurmuştu. Tüm gerçek bu olmasa da... Tanrı korusun! Bu, White'in da Elliott'ın da en kötü kâbuslarında bile görmeyi istemeyecekleri bir şey olurdu.

Ama sınırlı gerçeklik, sindirilebilir hali: Elliott'ın savaş yıllarında anlaşılabilir olan jargonuyla, Kim bizim centilmen Rus dostumuza karşı bir parça daha yumuşamıştı ve ona oradan buradan bir şeyler vermişti. Verdiği her ne ise onu göğsünden çıkarıp atabilseydi hepimiz kendimizi çok daha iyi hissedecektik, o da yapabildiği en iyi şeyi yapmış, Rus'u kendi oyununda yenmiş olacaktı.

Ne yazık ki Macintype'in araştırmaları, böylesi bir kedi-fare oyununun hiçbir şekilde oynanmadığını tartışmasız kanıtlamıştı: Aksine şüphe bulutların toplandığında iki arkadaş yüz yüze değil, omuz omuzaydılar. Birlikte geçirilen uzun sarhoş geceler mi? Hangi biri? Alkol, içki içmeyenlerin huzur bozucu ya da daha da kötüsü gibi görüldüğü o günlerde MI6 kültürünün çok büyük bir parçasıydı.

Ama Elliott'ın da iddiasına göre, o her zaman Philby'nin zırhlarındaki tüm çatlaklara karşı tam anlamıyla deneyimliydi: Elliott buna inanmış olabiliyordu -ve benim de buna inanmam gerektiğine karar vermişti- çünkü kendisinin ve Philby'nin böylesine uzun süre yaşadığı bir dünyada, kapak hikâyesine inanılmayan bir adam, işlevsel olarak ölü bir adamdı.

"Sarsıcı yeteneği olan korkunç bir büyücü. Philby'yi son derecede iyi biliyorum, özellikle de aileyi. Onları gerçekten önemsiyordum. Hayatımda sarhoş olabileceğim onun gibi bir başka adamla daha da tanışmadım. Ona sorular sorardım, o ise tüm bu zaman boyunca Scotch içerdi. Evine yollamak için onu taksici resmen yüklemek zorunda kalırdım. Taksiciye onu yukarı çıkarması için bir de beşlik verirdim. Bir keresinde onu akşam yemeği partisine götürdüm. Orada herkesi büyüledi. Sonra aniden ev sahibesinin göğüsleri hakkında konuşmaya başladı. Servisteki en iyilerine sahip olduğunu söyledi. Tamamen kaba bir şekilde. Yani bir akşam yemeği partisinde ev sahibenizin göğüsleri hakkında konuşmaya başlamazsınız. Ama o böyleydi. Sarsmayı severdi. Babayı da bilirdim. Öldüğü gece onu Beyrut'ta akşam yemeğine davet etmişim. Büyüleyici bir adamdı. İbn Saud ile ilişkisi hakkında durmaksızın konuşmuştu. Eleanor; Philby'nin üçüncü eşi, ona tapardı. İhtiyar çocuk, başka birinin karısını ayartmayı başardı ve sonra gitti. Birkaç saat sonra da öldü. Son sözleri 'Tanrım, sıkdım' oldu."

Karısı Elizabeth'in yokluğunda, Elliott'ın tutarlı bir şekilde Philby'yi soyadıyla andığını fark ettim. Sadece Elizabeth'in varlığında Philby, Kim oluyordu.

'TANRIM,
KİMLİKSİZ
OLMAKTANSA
YAPMAYI
BİRİ OLMAYI
TERCİH EDE-
RİM.'

BİRİ MUTLAKA SİZİN İÇİN

SAYFA 394 FİYAT ₺12

SAYFA 490 FİYAT ₺19

SAYFA 200 FİYAT ₺14

SAYFA 242 FİYAT ₺12

“Philby’yi uzun süre sorguladım. Beyrut’taki de sonuncusuydu. İki kaynağımız vardı. Bir tanesi oldukça iyi bir sığınmacıydı. Diğeri ise bu anne figürüydü. Ofis psikiyatristi bana ondan bahsetmişti. Beni aradı psikiyatristi. Philby’nin ikinci eşi Aileen’i tedavi ediyordu ve bana şöyle dedi: ‘Bu kadın hipokrat yeminini bozduracak. Seninle konuşmam lazım.’ Gittim ve onu gördüm bana Philby’nin eşinsel olduğunu söyledi. Onun kurlarını asla ciddiye alma. Philby’nin çok da iyi tanıdığım Aileen’la paylaştığı hikâyeleri de aynı şekildeydi. Ve bunların hepsi de sendromunun bir parçasıydı. Ve elinde hiçbir kanıtı olmasa da psikiyatrist onun kötü olduğuna ikna olmuştu. Ruslar için çalışmak ya da onun gibi bir şey. Net değildi ama emindi. Bana anne figürünü araştırmam için nasihatlerde bulundu. Bir yerlerde anne figürü olmalı dedi. Bu kadın, Solomon’du. (Flora Solomon, 1989’da Philby’yi Aileen’la tanıştırmıştı.) Yahudiydi. Marks & Spencer’da çalışıyordu, satın alıcı ya da onun gibi bir şeydi. Yahudilik meselesi yüzünden Philby’e kızgındı. Philby Kudüs istasyonu şefi Colonel Teague için çalışıyordu. Teague, Yahudi karşıtıydı, bu yüzden de Solomon ona kızgındı. Bize onunla ilgili bazı şeyler anlattı. Beş (MI5) görevlendirilmişti. Ve ben Solomon’un anne rolüyle ilgili her şeyi -bu beşe devrettim. Dinlemediler tabii ki. Çok bürokratiktiler.”

“İnsanlar Philby söz konusu olduğunda çok fenaydılar. Sinclair ve Menzies (MI6’nın resmî şefleri) ona karşı olan hiçbir şeyi dinlemiyorlardı.”

“Ve kanıtları olduğunu söyleyen bu telgraf geldi. Ben de White’a gidip onunla yüzleşmem gerektiğini söyleyen bir cevap gönderdim. Uzun bir süre böyle devam etti. Ve onu bu durumdan ailenin sayesinde kurtarabildim. His? Çok da duygusal olduğumu düşünmüyorum açıkçası ama eşi ve çocuklarını severdim ve her zaman Philby’nin bunları göğsünden çıkarıp atmak, sakinleşip yapmayı sevdiği gibi kriket izlemek istediğini hissetmiştim. Kriket averajlarını bilirdi. Sonsuza kadar kriketten bahsedebilirdi. Ve Dick White tamam dedi. Git. Böylece Beyrut’a uçtum ve onu gördüm. Ve ona eğer düşündüğüm kadar yetenekliysen, ailenin hatırı için gerçeği itiraf et çünkü oyun sona erdi dedim. Yine de, onu oyun alanına çivilemeyi hiçbir zaman başaramadık. Bunu hep reddetti. Aramızda kalmanın anlaşma son derece basitti. Ama bunu bir şekilde göğsünden çıkarıp atmak zorundaydı, bunu yapmayı her zaman istediğini düşünmüştüm, işte burda yarıldım, bize her şeyi vermek zorundaydı, ama her şey hasarlıydı. Bu en önemlisiydi. Hasarın sınırı. KGB’nin ona sorduğu sorulardan biri de, kendisinden bağımsız kimlere yaklaşılabilirliği, serviste kimlerin olduğu, kimlerin kendileri için çalışabileceği. Bazı isimler vermiş olabilirdi. Hepsini bilmemiz gerekiyordu. Onlara her ne veriyse. Bunda tamamıyla hemfikir olduk.”

Notların düz bir diyaloga dönüşüyordu: Ben: “Eğer işbirliği yapmazsa, yaptırımların neler?”

Elliott: “Bu ne demek dostum?”

“Yaptırımların Nick, onu en uç durumda nasıl korkutacaksınız? Onu kum torbasının içine sokabilecek misin örneğin ve sonra Londra’ya uçurabilecek misin?”

“Dostum onu Londra’da kimse istemez.”

“Pekâlâ, nihai yaptırım ne o zaman - affet beni ama onu öldürtebilir misin, temizeleyebilir misin?”

“Sevgili dostum. Bizden biri.”

“O zaman ne yapabilirsin?”

“Ona alternatifin tümünden kesip koparmak olduğunu söyledim. Tüm Ortadoğu’da onunla bu lanet işi yapacak herhangi bir elçilik, konsolosluk, temsilcilik yoktu. İş topluluğu ona dokunmayacaktı. Gazetecilik kariyeri suya düşebilirdi. Dışlanabilirdi. Tüm hayatı sona erebilirdi. Moskova’ya gitmek istemesi beni hiç şaşırtmadı Geçmişte bir şey yapmıştı ve onu artık yolunun üzerinde istemiyordu. Bu nedenle itiraf etti. Ancak ondan sonra unutulabilirdik. Peki ya ailesi ve Eleanor?”

Philby’den çok daha azını yapan ancak yıllarca hapiste kalan daha az ayrıcalıklı vatan hainlerinin kaderinden bahsediyorum.

“Pekâlâ, Vassall -sanırım en üst ligde değildi, değil mi?”

(John William Vassall, Anglikan rahibinin eşinsel oğlu ve İngiliz konsolosluğuna bağlı Moskova’daki donanmanın memuru, KGB için casusluk yapmaktan 18 yıla mahkum edilmişti.)

“Bu ilk toplantıydı ve 4’te yeniden buluşmak üzere sözleşmişdik ve günah çıkarmak üzere ortaya çıktı, çarşaf çarşaf sekiz ya da dokuz üzeri çizili kağıt ve her şey üst üste yığılmış, zarar ve her şey hakkında. Neden sonra aslında bana bir iyilik yapabilirsin dedi. Eleanor, senin şehirde olduğunu biliyor. Benimle ilgili hiçbir şey bilmiyor. Ama eğer bir içki için gelmezsen şüphelenmeye başlayacak. Eleanor’un hatırı için evet dedim, gelip seninle bir içki içeceğim. Ama önce tüm bu malzemeleri kodlamalı ve bunları Dick White’a iletmeliyim. İçki için ona gittiğimde ise çoktan dağılmıştı bile. Sarhoş halde. Yerde yatıyordu. Eleanor ve ben onu yatağa götürmek zorunda kaldık. Eleanor kafasını ben de ayaklarını tuttum. Sarhoşken asla bir şey söylemezdi. Onu tanıdığımdan beri hiçbir zaman ağzından kaba bir kelime çıkmadı. Ona da öyle dedim. Eleanor’a ‘bütün bunların neyle ilgili olduğunu biliyorsun, değil mi?’ diye sordum, ‘hayır’ dedi. Ben de ‘o lanet bir Rus ajanı’ dedim. Bana Eleanor’un iç yüzünü anlamadığını söylemişti ve haklıydı da. Londra’ya evime döndüm ve sorguya devam etmesi için onu Peter Lunn’a bıraktım. Dick White davayı iyice ele aldı ama Amerikalılara tek kelime etmedi. Bu nedenle Washington’a uğramalı ve onlara anlatmalıydım. Zavallı yaşlı Jim Angleton. Washington şubesinin şefiyken Philby ile ilgili epey büyük bir

yaygara koparmıştı ve Angleton bunu anladığında -ona anlattığım zaman- bütün yolu kat etti. Sadece birkaç gün önce onunla akşam yemeği yemiştik.”

“Göreceksin, bir gün KGB, Philby’nin otobiyografisinin geri kalanını basacak. İlk kitap 1947’de böyle kesiliyor. Kilit altında başka bir tane daha olduğunu tahmin ediyorum. Philby’nin onlara söylediği şeylerden biri de, fedailerini cilalamalarıydı. Onları uygun bir şekilde giydirip daha az kokmalarını sağla. Donanımlı. Bugünlerde tamamen farklı görünen bir çeşit kalabalık. Şeytan kadar zekiler, düz, birinci sınıf adamlar. Philby’nin işi buydu, gerçekten. Hayır, asla onu öldürmeyi düşünmedik. Yine de beni kandırdı. Sanırım olduğu yerde kalmayı istiyordu.”

“Yine de geriye dönüp bakınca -sence de öyle değil mi, yaptığımız her şeyde, tamam birlikte kahkahalar da attık- Tanrım, gülmekten yanıldık hatta, ama bir yandan da son derece amatörüydük. Yani Kafkaslar boyunca ilerleyen bu hatlar, giriş çıkan casuslar çok amatörceydi. Volkov’a ihanet etti ve tabii ki onu öldürdüler. Philby, bana Moskova’da yazarak beni Berlin ya da Helsinki’de buluşmaya çağırıp; bundan Elizabeth’e ya da Dick White’a bahsetmememi istediği zaman, ona cevap yazdım ve benim için Volkov’un mezarına çiçek koymasını istedim. İyi olacağını düşünmüştüm.”

“Kim olduğumu düşünüyordu ki onlara anlatabayayım? İlk anlattığım kişi, Elizabeth’ti ve hemen ardından da Dick White. Gehlen’le akşam yemeğine çıktım (Reinhard Gehlen, Batı Almanya Gizli Servisi BND’nin o dönemlerde yöneticisi), Gehlen’i biliyor musun? Gece geç vakit döndüm ve paspasın üzerinde ‘Nick’ yazan bir zarf gördüm. Elle yazılmıştı. ‘Gelebilirsen üzerinde Helsinki için Nelson, Berlin için Hossrseguards pulu olan bir posta kartı yolla’, bazı lanet şeyler işte. Benim kim olduğumu düşündü ki? Arnavut operasyonu mu? Sanırım bunu da düşündü. Yani eskiden Rusya’da o kadar çok iyi mal varlığımız bulunuyordu ki. Onlara ne olduğunu da bilmiyorum. Sonra benimle buluşmak istedi. Çünkü yalnızdı. Tabii ki yalnızdı. Hiç gitmemeliydi. Beni kandırdı. Onunla ilgili yazdım. Sherwood Yayınları. Büyük yayıncılar hep, sorgulamalar hakkında yazmamı istediler ama ben bunu yapmadım. Bu, biri ile ilgili yazmaktan daha fazlası, bir anı kitabı yazmak demekti. Ofisle ilgili yazamazdınız. Sorgulama bir sanattı. Bunu anlarsınız. Bu çok uzun zaman sürdü. Ben neredeydim?”

Bazen Elliott, içerisinde olduğu başka olayların hatıralarına dalıp gidiyordu. En önemlisi, Küba Füze Krizi’nin tırmandıği dönemlerde batıya Sovyetlerin hayati savunma sırlarını veren GRU albayı Oleg Penkovsky olayıydı. CIA tarafından tezgâhlanan ve bir çeşit Soğuk Savaş propogandası olan “Penkovsky Kağıtları” olarak basılan bir kitap Elliott’ı kızdırmıştı:

“Korkunç bir kitap. İnsanları bir çeşit kahramana ya da azize çeviriyor. Öyle biri değildi, ihmal edilmişti ve buna çok sinirlendi. Amerikalılar onu geri çevirdi ama Shergy (Harold Shergold, MI6’nın Sovyet Blok işlerinin kontrolçüsü) onun haklı olduğunu biliyordu. Shergy hissedirdi. Birbirimize hiç benzemezdik ama çok iyi anlaşırđık. *Les extremes se touchent*. (Zıt kutuplar birbirini çeker.) Operasyonlardan sorumluydum. Shergy, iki numaramdı. Muhteşem bir görev adamıydı, çok duyarlı neredeyse her zaman haklı. Philby’le ilgili de en başından beri haklıydı. Shergold, Penkovsky’e baktı ve ‘evet onu alıyoruz’ diye düşündü. Kaderini birinin ellerine bırakmak, casuslukta çok cesur bir şeydir. Herhangi bir salak masasına dönüp, bu adama hiçbir şekilde güvenmiyorum diyebilir. Bir el ilanı alıp ‘evet bu kişiye güveniyorum’ demek, çok büyük cesaret ister. Shergy’nin yaptığı buydu ve biz

de ona uyduk. Kadınlar. Penkovsky onlarla Paris'te tanışmıştı. Onları ayarladık, Penkovsky hiçbir şey yapamadığından yakınıyordu. Ereksiyon olabilsin diye kaba etine iğne yapması için ofis doktorunu Paris'in dışına göndermek zorunda kaldık. İçten bir kahkaha duyabilirdin; bazen insan sadece bunlar için yaşardı. Büyüleyici içten kahkahalar. Yani Penkovsky'yi bir kahraman olması için nasıl göklere çıkarırsın? Unutma, ihanet cesaret ister. Bu konuda Philly'nin de hakkını yemeyelim. Cesur biri o. Shergy bir keresinde istifa etmişti. Son derece huysuzdu. İçeri girdim ve masamın üstünde onun istifasını gördüm: 'Dick White'in onayım olmadan bilgiyi Amerikalılara iletmediği ve...' (Merkezi Güvenlik Servisi diye de eklemişti elbette) 'bu şekilde son derece hassas olan kaynağımı tehlikeye soktuğu için, Ofisin diğer üyelerine de örnek olması için istifa etmek istiyorum' gibi bir şey. Ama White özür diledi, Shergy de istifasını geri aldı. Onunla yeniden konuşmam lazımdı. Bu da kolay değildi. Çok hassas bir adamdı. Ama muhteşem bir görev adamı. Ve Penkovsky'yi haklı çıkardı. Sanatçı."

Elliott, II. Dünya Savaşı boyunca MI6'nun yardımcı şefi Colonel Z. olarak da bilinen Clause Dansey hakkında:

"Berbat. Aptalca da. Ama zor ve kaba. İnsanlara bu korkunç kısa anları yazdım. Düşman topluyor. Tam anlamıyla bir lanet. Savaşın sonra Berne ofisinin şefi olduğumda, bağlantılarını ben devraldım. Yüksek düzeyden iş adamı kaynakları vardı. Oldukça da iyiydiler. İş adamlarına istediğini yaptırabilmek gibi bir becerisi vardı. Bu konuda gerçekten iyiydi."

Soğuk Savaş sırasında Dick White, ikinci şef George Young hakkında:

"Hataları var. Keskin zekâlı, kaba, her zaman yalnız olmak zorunda. Servisten sonra Hambro'lara gitti. Daha sonra onlara sordum: George ile ne yaptınız? Maddi olarak içeride misiniz? Hesaplarına göre hemen hemen ödemiş olduklarını söylediler. Shah'ın parasının bir kısmını onlara vermişti. Ama mükemmel bir şekilde her şeyi bozmuş ve onlara ödediği paradan çok daha fazlasına mal olmuştu."

Profesör Hugh Trevor-Roper, tarihçi ve SIS'in savaş zamanı üyesi hakkında:

"Mükemmel bir bilim adamı ama hepsi bu. Kullanışsız ve yararsız. Bazı şeyler konusunda sapkın. Hitler'in günlüğüne dalıp gittiğinde onunla dalga geçmiştim. Bütün ofis onların sahte olduğunu biliyordu. Ama Hugh mektupları ciddiye almaya devam etti. Hitler, onları nasıl yazmış olabilir? Savaş zamanı yanımda hiç arkadaşım yoktu. Kıbrıs'ta şefken, nöbetçi erime Kaptan Trevor'u gördüğünde süngüsünü kıcına çevirmesini söylemişim. Ortaya çıktı ve nöbetçi de söylediklerimi ona aktardı. Hugh şaşkıncı. Kahkahayı bastı. Servisle ilgili en çok sevdiğim şey de buydu. Büyüleyici içten kahkahalar."

Graham Greene hakkında:

"Onunla savaş zamanı Sierra Leone'de tanıştım. Greene, beni limanda bekliyordu.

Onu duyabileceğim bir mesafeye gelir gelmez bağırdı: 'Fransız mektubu getirdiniz mi?' Hadımlık konusuna takmıştı kafayı. Terminal kod kitabını okurken hadımlığa dair bir kod grubunun olduğunu fark etti. Haremlere casus olarak hadımları soktumuz günlerden olmalıydı. İçinde hadım geçen bir sinyal gönderebilmek için çıldırıyordu. Sonunda bir yolunu buldu. Baş ofis ondan bir yerlerde bir konferansa katılmasını istemişti. Sanırım Cape Town'daydı. Düzeltmesi gereken bir operasyon ya da onun gibi bir şey vardı. Onu bildiğim kadarıyla bir operasyon değildi, daha önce düzenlediği olmamıştı. Ve geri sinyal yolladı: Hadım gibi, ben de gelemem."

Diplomatik işler kılıfıyla Türkiye'de bir savaş zamanı hatırası:

"Büyükelçinin evinde akşam yemeği. Savaşın ortası. Burnunu kestiğim için büyükelçinin eşi cıglığı bastı. 'Neyin burnunu?' 'Peynirin.' 'Uşak, bana lanet olası peyniri uzattı' dedim. 'Ve sen de onun burnunu kestir,' dedi. Bu lanet savaşın ortalık yerinde onu hangi cehennemden bulmuşlardı? Kaşar peyniri. Onu bana uzatan da sırlarımızı Alman istihbaratı Abwehr'e satan Cicero'ydu. Büyük gün geldi çatı. Kura. Ve Huns ona inanmadı. Olağan. İnancı yok."

Elliott'a ben MI5'teyken Graham Greene'in *Havana'daki Adamımız* kitabının nasıl basıldığını ve servisin yasal danışmanının üssün şefi ve şef ajan arasındaki ilişkiyi ortaya çıkardığı için Greene'i nasıl resmî sırlar kapsamında yargılamak istediğini anlatıyorum.

"Evet ve o bununla suçlanmaktan adeta memnundu. Hak etmişti."

Ne için? Sormadım ama.

Ve bütün bunların arasında en fazla akılda kalan belki de, Elliott'ın, Philly'nin Cambridge günlerinden kalma olduğunu söylediği hayali ya da gerçek bir metni hatırlamasıydı:

"Bir şekilde lekelendiğini düşünüyör gibiler."

"Ne ile?"

"Ah, biliyorsun, geçmiş hırs, üyelik..."

"Neye?"

"Çokça ilginç bir grup aslında, özellikle de o sesler. Tam da üniversite ne içinse. Solcular hep bir araya gelir. Havariler, değil mi?"

1987'de Berlin Duvarı'nın yıkılmasından iki yıl önce, Moskova ziyaretindeydim. Sovyet Yazarlar Birliği'nin verdiği bir resepsiyonda KGB ile bağlantıları olan yarı zamanlı bir gazeteci, Genrikh Borovik beni eski bir arkadaş ve hayranımla tanıştırmak üzere evime davet etti. Arkadaşın adı Kim Philly'di. Şimdi eminim ki, Philly o zaman öleceğini biliyordu ve onunla hatıralarının yeni bir cildi için iş birliği yapmamı umuyordu.

Onunla buluşmayı reddettim. Elliott bundan memnun oldu. En azından ben öyle olduğunu düşünüyorum. Ama belki de içten içe ona eski arkadaşından haber getirebileceğimi umuyordu. ■

Cornwall, İngiltere, 2014

TÜRKÇESİ: KİTAP ZAMANI

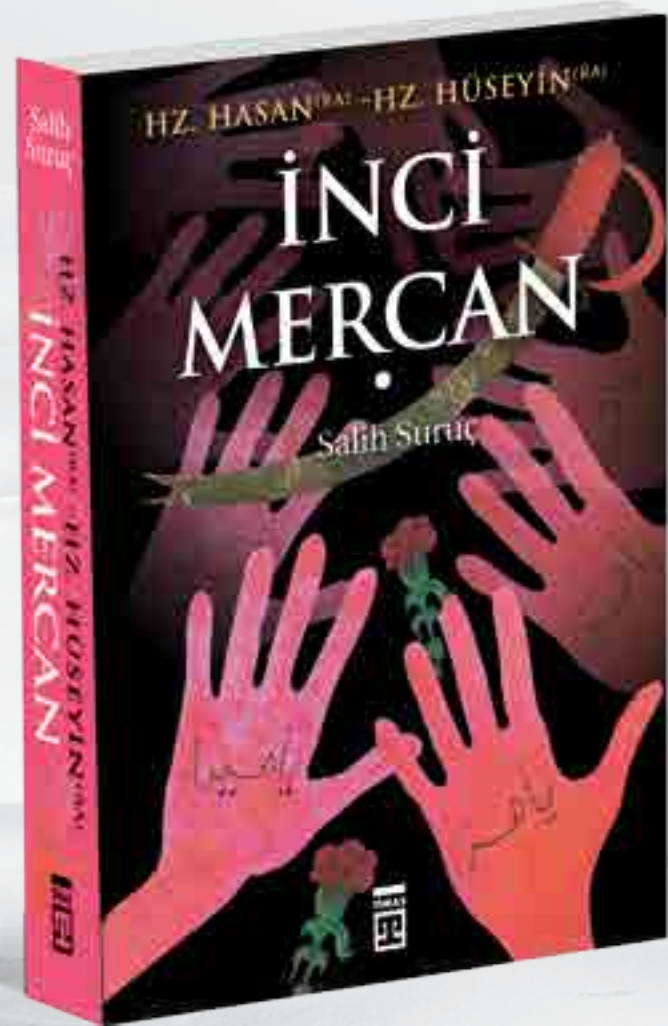
“(Birbirine Kavuşan 0) İki Denizden de İnci ve Mercan Çıkar.”

(Rahmân, 22)

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin... Hz. Fatıma ile Hz. Ali'den doğan velayet, kemal ve irfan denizinin incisi ve mercanı...

Kâinatın Efendisi'nin^(sav) "iki reyhanım" diyerek andığı iki mübarek torun...

İnci Mercan, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin efendilerimizin haksızlık karşısında dimdik, adalet için tavizsiz ama barış ve ittifak için fedakârlık dolu hayatlarından süzülen tablolar taşıyor bugüne... Ehl-i Beyt sevgisiyle dolmak isteyenler için bir başucu eseri.

iyi ki kitaplar var...

timas.com.tr
f t i timasyayingrubu

İrlandalı usta yazar John Banville, Kitap Zamani ile Samuel Beckett üzerine yazdığı bu denemeyi paylaştı.

Takırdayan kemikler

JOHN BANVILLE

1933, çiçeği burnunda İrlandalı yazar Samuel Beckett'in hayatında kötü bir yıld. 3 Mayıs'ta, boynundaki bir kistin alınması için acılı ve sevimsiz bir ameliyat geçirirken, kuzeni ve ilk gerçek aşkı Peggy Sinclair'ın Almanya'da 22 yaşında veremden öldüğü haberi geldi. Bu olayın üzerinden daha iki ay geçmeden, 22 Haziran'da, babası Bill Beckett kalp krizi geçirerek 62'sinde hayata gözlerini yumdu. Son sözleri, oğlunun o bir türlü gelmeyen sonu bekleyen anlatıcılarından birine lâıyk olacaktı: "Ne sabah ama!"

Peggy Sinclair, Beckett'in *Sıradan Kadınlar Düşü* (*Dream of Fair to Middling Women*) adlı romanında Smeraldina-Rima karakteri olarak ortaya çıkmıştı ve daha sonra *Aşksız İlişkiler* (*More Pricks Than Kicks*) adlı kısa öykü derlemesinde de görünecekti. *Sıradan Kadınlar Düşü*'nde Beckett, onu hayat dolu, büyülenmiş ve tuhaf bir şekilde uhrevi olarak tasvir edecekti: "Ve öylece, bedeninin büyük durgunluğu içinde, o yaz akşamı yeşil adacıkta ruhunu ilk kez menteşelerinden kopardığında, bacakları ve yiyecek bir şeyi de olmadan üzgün ve dingindi, bir ağaç gibi sessiz, bir sessizlik sütunu. *Pinus puella quondam fuit. Alas fuit!* O, her zaman var olmasını sağlardı, mest olmuş halde, bir ozanın ruhu gibi, gölge düşürmeden, kendisi bir gölgeye dönüşüp..."

Peggy, Beckett'in âşik görüş alanının dışına çıkmıştı -öldüğünde, başka biriyle nişanlıydı- ancak kalbi durduğunda sadece 62 yaşında olan babası, sinirleri gittikçe daha çok bozulan genç şairin sevgi ve destek bulabilmesi için sırtını dayayabileceği birkaç kayadan biriydi. "Onun hakkında yazamıyorum," demişti taziyesinde: "Onun ardından yalnızca tarlalarda yürüyüp hendeklere tırmanabilirim." O yazın felaketinin gölgesinde başladığı "Malacoda" adlı şiirde (adını önce "Cenazecinin Adamı" koymuştu), Beckett "zırlı gibi şapkasının arkasında geçilemez" olan ve tabuta yaklaşan bu ürkütücü figürden elle tutulur derecede korkuyla bahseder. Beckett en başından beri, bitmekte olan şeylere çok aşınaydı.

1933 yılında Beckett 27 yaşındaydı ve rüzgâr nereye eserse oraya gidiyordu.

Belfast'ta okul müdürü olarak çalıştıktan sonra -Samuel Beckett'in öğretmeninin olması gibi karmaşık bir nimet düşünün!- d'Ulm sokağındaki seçkin Ecole Normale Supérieure'deki bir *lecteur* pozisyonu için Paris'e gitmişti. Fransız başkentindeki ilk iki yılında mutlu değilse bile Dublin'de olduğundan kesinlikle daha mutluydu. Arkadaşlar edindi, içmeyi öğrendi, kızlarla vakit geçirdi ve en önemlisi James Joyce ile tanışıldı.

Ulysses'in yazarına büyük saygı besliyor ve kendisine çok dar gelen ayakkabılar giyip sigarasını bile onun tuttuğu şekilde tutacak kadar Joyce'u taklit etmeye çalışıyordu. Ancak o sıralarda bir yazar olmayı düşünmediği konusunda ısrarcıydı: "O kısım daha sonra, öğretmenlikte hiç de iyi olmadığımı anladığım zaman geldi." Fakat çok önemli bir edebi başarıyla, Joyce'un tamamlandığında *Finnegans Wake* olacak çalışmasından "Anna Livia Plurabelle" kısmını Fransızcaya çevirdi. Önemli ama aynı zamanda ona köstek olan bir başarıydı bu, çünkü Beckett'in kendini ustanın etkisinden çekip çıkarması ve karakteri Krapp'ın "Marttaki o hatırlanması gecede, rıhtımın en ucunda, uluyan rüzgârda, asla unutulmaz, bir anda her şeyi gördüğüm zaman" diye tarif ettiği, karakterinin anladığı gibi "altında kalmak için hep çaba sarf ettiğim karanlık" aslında onun sanatsal zaferine götürecek olan ışıktı; bunu anlaması uzun zaman alacaktı.

O zafere daha çok vardı. Paris'te bir süre yaşadıkten sonra 1930 yılında geri dönmüş ve Dublin'deki Trinity College'da Fransızca okutmanı olarak işe başlamıştı. Bir kez daha evdeydi ve annesinin sıkı sıkıya saran "yabani sevgisine" yakalanmıştı. Bill Beckett destek alabileceği bir kaya idiyse, May Beckett da, bir mihenk taşı olmasa bile, Samuel Beckett'in hayatının merkezinde yer alan ve yerinden oynatılmayan bir güçtü ve Beckett hayatının ilk yarısını onun etkisini inkâr etmeye, ikinci yarısını da yasını tutmaya harcadı. Daha sonra da söyleyeceği gibi, onu kendisi yapan şey, annesinin yabani sevgisiydi.

Yapraklarla kaplı Foxrock kasabasındaki Cooldrinagh'de, aile evinde huzursuz ama reddedilemez bir rahatlığa kendini bırakması

çok sürmedi: "Bugün ateşin yanında oturup yağmuru ve ağaçları dinliyorum ve kendimi kusursuzca aptal hissediyorum." Üniversitede de işler daha iyi değildi: "Ortak Oda Kulübü'nde sonsuza kadar değişmeyecek olan ucuz laf ve yarı-edepsiz, tamamen aşağılık *potin* [Fransızca: boş dedikodu] formülü." Giderek, gelecekteki sevgilisi Peggy Guggenheim'in da ona takma ad olarak yakıştıracığı Oblomov'a dönüşüyordu.

Onun için daha uygun bir takma ad, Dante'nin "Purgatorio"unda, Cennet'e girme ümidini tamamen kaybetmiş olarak bir kayarın gölgesinde hissiz bir keder içinde oturan Floransalı saz zanaatkârı Belacqua'nın adı olabilirdi. Beckett bu ismi ilk romanının ve "vahşi düşüncelerimi içine attığım göğüs" olarak tanımladığı, *Sıradan Kadınlar Düşü*'nü basacak bir basımevi bulamamasından sonra başladığı *Aşksız İlişkiler*'in ana kahramanına (eğer böyle denilebilirse) verecekti. Öyle ki, kitapta öykülerin çoğu, bazıları harfi harfine olacak şekilde, romandan doğrudan alınmış bölümlerden oluşuyordu. Belacqua Shuah'a "Dante ve Istakoz" adlı açılış öyküsünün başında rastlıyoruz:

Sabahtı ve Belacqua ay ışığındaki ilk ezgide sıkışmıştı. O kadar gömülmüştü ki, ne ileri ne geri gidebiliyordu. Neşe içindeki Beatrice oradaydı. Dante de öyle, ve ona ayın üzerindeki lekeleri anlattı. Önce ona nerede hata yaptığını gösterdi, sonra kendi açıklamasını yaptı. Bunu Tanrı'dan almıştı, bu nedenle her ayrıntısının doğru olduğuna güvenebilirdi.

Beckett'in *Sıradan Kadınlar Düşü*'nü gönderdiği ve kitabı basmayı reddeden yayıncılar arasında Chatto & Windus da vardı. Yayınevinin büyük ortağı Charles Prentice taslağı beğenmemekten ziyade üzüntüyle geri çevirmişti. Gerçekten de Prentice kitabın bazı bölümleri için şöyle yazmıştı: "Orada sanatının zirvesindesin, Joyce'dan hemen uzakta ve kendi kendinesin, dilin güzelliği ve keskinliği ayaklarını yerden kesti."

Beckett üzerine yazdığı *Damned to Fame* adlı muhteşem biyografide James Knowlson, Prentice'in hakkını verir ve onun tartışmasız olarak "Samuel Beckett'i 'keşfeden' ilk ticari yayıncı" olduğunu söyler. Klasik bir bilgin olan Prentice, kitaplara ve hatta yazarlarına duyduğu hayranlıkla yayıncılık dünyasında nadir karşılaşılabilecek biriydi. Richard Aldington onun hakkında şöyle yazmıştı: "Bekârdı ve sevebilir birçok özelliğine rağmen yalnız bir adamdı. Earl's Terrace, Kensington'da kitaplar, puro kutuları, şaraplar ve Wyndham Lewis tarafından yapılmış resimlerden oluşan bir kaos içinde, bir odada yaşıyordu."

Beckett'in da tanıyıp sevdiği, Charles Dickens'in *Pickwick* karakterine benzeyen bu adam önce genç yazarın Proust üzerine yazdığı kitap hacmindeki denemeyi, ardından da *Aşksız İlişkiler*'i basarak erken dönem çalışmalarına büyük destek verecekti. 1930'ların ortasında Chatto, Beckett'i yayın listesinden çıkarmak zorunda kaldı. Knowlson biyografisinde "ticari bir yayınevinin kitaplarını çok az okuyucunun aldığı bir yazarın ısrar etmesinin zorluguna" değinerek bu konuda anlayışlı davranıyor. Bu bağlamda akla hemen *Krapp'ın Son Bandı*'ndaki (*Krapp's Last Tape*), yazar olduğu anlaşılan zavallı Krapp'ın satış rakamları üzerine düşüncelerinin aktarıldığı hüznü dolu satırlar geliyor: "On yedi kopya satıldı, on biri denizin ötesindeki kütüphaneleri özgülleştirmek için toptan fiyatına. Tanınmaya

1933, ÇİÇEĞİ
BURNUNDA
İRLANDALI YA-
ZAR SAMUEL
BECKETT'İN
...

başlıyor. (Ara) 1 pound 6 şilin bilmem kaç peni sekiz, pek de kuşum yok.”

1933 eylülünde Beckett o zamana kadar biriktirmiş olduğu on öyküyü bir ciltte toplayarak kitaba (bira yapımından sonra malttan arta kalanlar anlamındaki) *Draff* ismini verdi ve onu Charles Prentice'e gönderdi. Ayın 25'inde Prentice, Chatto'nun kitabı basacağını yazdı ancak başlığın değişmesini istiyordu. Aynı zamanda, 60 bin kelimedenden oluşan kitabın çok kısa olduğunu düşünüyordu: Acaba Beckett biraz kalınlıktır için bir hikâye daha ekleyemez miydi? Bu sırada Beckett, Dublin'in güney kıyısında yer alan hoş Dalkey köyünde, küçük bir tatil kulübesinde yakın zamanda dul kalmış annesiyle beraberdi ve hemen, Ovid'den ödünç "Yankının Kemikleri" başlıklı uzun hikâye haline gelecek metin üzerinde çalışmaya başladı.

Babasının ölümünden sonra Beckett'in zaten tehlikede olan sağlığı dramatik şekilde kötüleşti. Kalbi "tekrar kötü şakalarına başlamıştı" ve gece terlemelerinden, panik ataklardan muzdaripti. Bu durumu iyileştirmek için bir süre abisinin odasında uyudu. Ayrıca boynunda, bu kez avuç içine sığacak kadar, bir kist daha oluşmuştu ve yazar tedaviyi reddediyordu.

Agustos sonunda motosikletinin üzerindeyken Beckett'a araba çarptı, sağ kolunu ve kalçasını incitti. Durum daha da kötüleşecekti. Knowlson'un kitabına göre, "Size nasıl olduğumu anlatayım," demişti: "[Dublin'deki] Dawson Caddesi'nde yürüyordum. Ve yürümeye devam edemeyeceğimi hissettim. Tam olarak tarif edemeyeceğim tuhaf bir deneyimdi. Hareket etmeyi sürdüremeyeceğimi anladım. Bu yüzden bir şeyler içmek ve biraz hareketsiz durmak için en yakındaki pub'a gittim. Ve yardıma ihtiyacım olduğunu hissettim."

"Yankının Kemikleri" işte böyle koşullar ve böyle bir zihinsel durum içinde yazıldı. Geçenlerde Londra'da Faber & Faber tarafından basılan öykü, yazarının daha önce öldürmüş olduğu Belacqua'nın hayata döndürülüp eski öykülerde anlatılardan da tuhaf maceralara atıldığı tuhaf bir fantazmagorya. Editör Mark Nixon, öykü için yazdığı sunuşta, ölçülü davranarak onu bir "bilmece gibi" diye tanımlıyor. Olaylar dizisinde adı geçen karakterler; Zabarovna Privet adlı bir hayat kadını, Belacqua'nın kendisine bir varis sağlamak için Lady Gall ile görüşmesini isteyen çocuksuz Wormwood'lu Lord Gall -bir çocuk sahibi olur, ancak maalesef kızdır-, Doyle adlı bir bahçıvan ve Belacqua'nın eski aşıklarından biri ve Beckett'in eski sevgililerinden olan Ethna MacCarthy üzerine kurgulanmış Alba'dır.

Öykü Mark Nixon'a göre, "Şüphesiz Beckett'in erken dönem eserlerinin hepsinden daha kinayeli, daha Joycevari." Nixon, başlığından da anlaşılacağı gibi, öykünün yankılardan oluştuğunu söylüyor ve Beckett araştırmacısı John Pilling'den alıntı yaparak, o kadar çok yankı var ki "sonsuzluğa doğru çoğalıyorlar, ancak so-

nunda ruhlarını canlandırarak bir amaç olmadan maddi çıplak kemikler olarak kalıyorlar." diyor. Bu kesinlikle doğru. Ancak işin gerçeği, öykünün kesin bir eleştirel değerlendirmesini yapmak için hiçbir ölçüt bulunmaması, çünkü öykü tamamen kendine özgü. Çoğu okuyucu, öyküyü yorucu veya sinir bozucu bulabilir ya da bu iki sıfatı birden uygun görebilir. Öyküde geç modernist olarak Beckett'in, örnek aldığı mağrur James Joyce'a hürmetini ama aynı zamanda kendini Joyce ağlarından kurtarıp özgün bir yazar haline gelmek için mücadelesini de görüyoruz. Sonuçta "Yankının Kemikleri"ni ilgi çekici kılan, bu mücadelenin kaydının bir parçası olması.

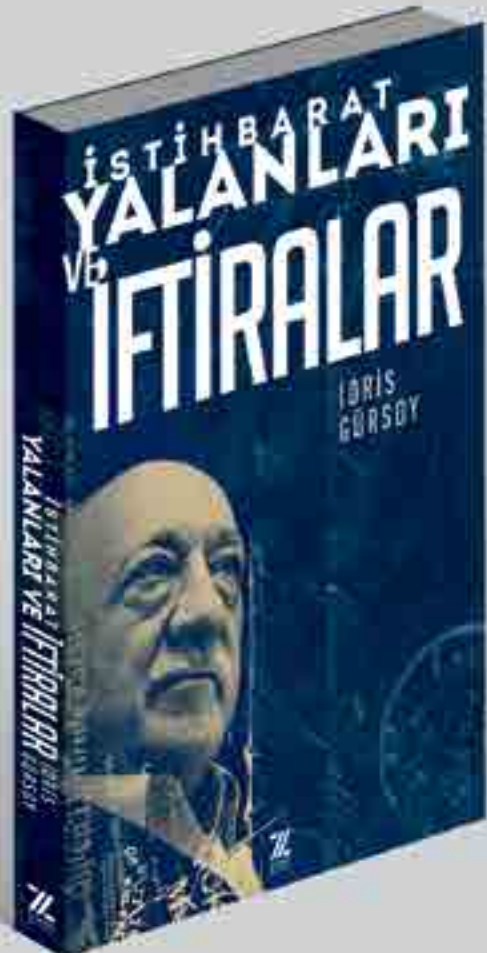
Charles Prentice öyküyü okuduğunda dehşete düşmüştü. Yazdığı ret mektubu, onun yalnızca edebi bilgeliğinin değil, insan olarak kibarlığının da bir göstergesi. "[Yankının Kemikleri] sinilerimi bozdu," diye yazıyordu ve hikâyenin kitaba birçok okuyucu kaybettireceğinden emindi. "İnsanlar titreyecek, şaşırarak ve akılları karışacak ama bu titremeyi çözümlenme konusunda hevesli olmayacaklardır." Beckett büyük bir düş kırıklığına uğramıştı: "Bildğim her şeyi içine koyduğum" öykünün reddedilişi "beni ciddi şekilde yıldırıldı." Fakat öykü, Joyce hepçilliklerinden kurtulmaya giden zor yolda ve Beckett'in deyişiyle, karanlığı içeri sokabileceği, karanlık şaheserlerinin içinden yırtılıp çıkacağı yoksunluklar ve köhneliklerin ustası olacağı noktaya doğru giden yolda yeni bir mihenk taşıydı.

Öykünün bir daktilo, bir karbon kopya nüshası bulunuyor. Daktilo kopyası New Hampshire'daki Dartmouth Üniversitesi'nin Rauner Kütüphanesi'nde, karbon kopya ise Texas'ta Austin Üniversitesi'ndeki Harry Ransom Merkezi'nin A. J. Leventhal Koleksiyonu'nda. Dartmouth'daki metinde Beckett'in kendi yaptığı düzeltme ve eklemeler görülebilir, öykünün ilk basısında bu versiyon kullanılmıştır. Büyük yazarların çıraklık döneminden bir eserin sonradan basılmasında çok sık olduğu gibi, öykü eleştirel malzemenin gölgesinde kalıyor. Ancak Mark Nixon'ın dipnotları, muhteşem ve karmaşıklığını ortaya çıkarma iddiasında olduğu öyküden daha büyüleyici ve kesinlikle daha aydınlatıcı bir paralel metin oluşturuyor. Nixon'ın edisyonu akademik bir şaheser.

Charles Prentice tarafından reddedilmesinin ardından Beckett öykü üzerine çalışmaktan vazgeçti ama bunu yapmadan önce öyküyle aynı adı verdiği muhteşem bir şiir yazdı; aynı zamanda hassas, çirkin, edepsiz ve dertli, açık seçik geleceği işaret eden bir parça:

*sığınak altında adımlarının bütün bu gün
sesi yalıtılmış cümbüşler gibi etin çözülüşü
kazanç korkusuzca ya da ayırmısz bırakılır
anlamla anlamsızlık arasındaki sivri kök
kendileri için kurtçukların aldığı sona doğru koşmaya* ■
(Çev.: İsmail Aksoy)

TÜRKÇESİ: BARIŞ ALTINTAŞ

**DÜN BEDİÜZZAMAN'A
ZULMEDENLER, BUGÜN DE
HOCAEFENDİ'YE VE CAMİA'YA
İFTİRA VE ZULÜM PEŞİNDE
'İSTİHBARAT YALANLARI VE
İFTİRALAR' ZAMAN KİTAP'TA**

e-satış: nt.com.tr / kitapyurdu.com

ZAMAN KİTAP

**KİTAP
MAGAZALARINDA
BULUSALIM**

Düşünmek hakkında bazı düşünceler

ALBERTO MANGUEL

Geçen Noel'den bir hafta önce, akşamüzeri, bir mektuba cevap yazmak için masama oturmuştum. Tam yazmaya başlayacakken kelimelerin sanki benden kaçtığını, kağıda ulaşmadan önce havada kaybolduklarını hissettim. Şaşırmışım ama endişeye kapılmadım. Çok yorgun olduğuma hükmettim ve notumu yazıp çalışmayı bırakacağıma dair kendime söz verdim. Daha çok dikkat kesilmeye çalışarak yazacağım cümleyi kafamda kurmayı denedim. Ne var ki söylemek istediğim şeyin özünü bildiğim halde cümle kafamda şekillenmedi. Kelimeler bana başkaldırdı, istediğimi yapmayı reddettiler; Alice'e, kelimeleri kullanırken "me-sele onların efendisi olmakta -- hepsi bu" diyen Rafadan Kafadan'ın aksine, kaypak kelimelere uyacakları emirleri vermek için kendimi çok zayıf hissediyordum. Sonunda, epey bir zihinsel mücadelenin ardından, acı çekerek birkaç kelimeyi bir araya getirmeyi ve az çok uyumlu biçimde kağıda dökmeyi başardım. Alfabe denilen çorbada el yordamıyla ihtiyacım olan kelimeleri arıyormuşum gibi hissettim kendimi, gelgelelim birkaç tane bulmak için kaşığıma daldırır daldırılmaz kelimeler anlamsız kıvrımlara dönüşüp dağılıyordu. Evin içine geri döndüm ve hayat arkadaşşıma bir şeylerin ters gittiğini söylemeye çalıştım, fakat kelimeleri ağzımdan çıkaramadığımı fark ettim; tek yapabildiğim acıyla, uzun uzun kekelemekti. O ambulans çağırıldı ve bir saat sonra acil serviste, felç teşhisiyle tedavi altındaydım.

Kendime kelimeleri hatırlama yetimi kaybetmediğimi kanıtlamak, yalnızca onları yüksek sesle ifade etmek için aklımda kalan, ezbere bildiğim edebi parçaları okumaya başladım. Şükür ki kelimeler kolayca aktı: Saint John of the Cross ve Edgar Allan Poe'nun şiirleri, Dante and Victor Hugo'dan uzun parçalar, Arturo Capdevila ve Gustav

Schwab'dan manzumeler hastane odamın karanlığında net bir biçimde yankılanıyordu. Okuma yetimi hiç kaybetmemiştim, birkaç saat sonra da tekrar yazabildiğimi gördüm. Ne var ki, hemşirelerle ne zaman konuşmaya çalışsam kekelemem ısrarla sürdü. Ancak dört beş haftalık duraksayan konuşmanın ardından yavaş yavaş kayboldu.

Bu korkutucu tecrübe, beni düşünce ile dil arasındaki ilişki üzerine düşündürdü. Eger düşünce, benim inandığım gibi, zihnimizde kelimeler aracılığıyla oluşuyorsa, o zaman, bir saniyenin ilk anında, düşünce parladığı sırada, kelimeler yapışkan gibi hemen etrafında toplandığında zihin gözüyle açıkça ayırt edilemez: Düşünceyi sadece potansiyel olarak meydana getirirler, su altındaki bir şekil gibi; mevcut ama bütün ayrıntıları belli değil. Bir düşünce, konuşmanın dilinde belirmeye başladığında (ki her dil belirli düşünceler üretir ve bunlar başka bir dile kusursuzca aktarılamaz), zihnin düşüncenin anlaşılmasını sağlamak için o belli dildeki en yeterli kelimeleri seçer, adeta kelimeler düşünce müknaşının etrafında kümelenen metal kıvrımlarıymış gibi.

Beynimi besleyen ana damarlardan birindeki kan pıhtısı, oksijen geçişini birkaç dakikalığına engellemişti. Bunun sonucunda beynimle bazı sinirsel geçitlerin bağı kesildi; -bu muhtemelen tasarlanan kelimeleri söze dönüştüren elektrik uyarıları taşımaya ayrılmış bölümdü ve öldü. Düşünme eyleminden ifade aşamasına geçemeyip karanlıkta el yordamıyla, dokunduğumda ufalanacak bir şey arıyormuşum gibi hissettim kendimi. Düşüncelerimin bir cümlede şekillenmesini engelliyordu, adeta şekli (aynı imgeyle devam edecek olursak) manyetikliğini yitirmişti ve artık onu tarif etmesi gereken kelimeleri kendine çekemiyordu.

Bu aklıma bir soru getirdi: Henüz sözel olgunluğa erişemeyen bu düşünce neydi? Bu,

sanırım, Dante "*aklım tutuldu ışıktan / bana dile-digini taşıyan*" yazarken anlatmak istediği şeydi: Arzulanan ama henüz kelimelerde ifade edilmeyen düşünce. Normal şartlar altında, bir fikrin, düşünen insanın kendine has dil alanında tasarlanışından sözlerin takımyıldızıyla buluşmaya ilerlemesi ve oradan da konuşmada ya da yazıda ifade edilmesi bir anlıktır. Bu sürecin aşamalarını, yarı rüyalar ve halüsinasyona benzer durumlar haricinde algılayamayız (20'li yaşlarımdayken LSD'yi denediğimde bunu tecrübe etmişim.)

Düşüncelerimi kelimelere dökememe durumuyla karşı karşıya kaldığımda, söylemeye çalıştığımı bildiğim şeylerin eş anlamlılarını aramaya başladım. Yine bir benzetme bunu anlamaya yardımcı olabilir: Akıntıya kapılmış gidiyor gibiydim, lanet bir şey yolumu kapatmıştı ve geçmeme izin verecek bir yan yol, bir kanal aradım. Örneğin hastanede, "refleks fonksiyonlarım iyi fakat konuşmakta zorlanıyorum" demenin mümkün olmadığını keşfettiğim zaman, doktora düşünmeden şunu söyleyiverdim: "Benim kelimelerim var."

Olumsuz cümleleri dile getirmenin özellikle zor olduğunu tecrübe ettim. Yavaşlayan zihinsel sürecimde, eğer hemşirenin bir sorusuna cevap olarak "Acı hissetmiyorum" demek istersem kendimi "Acı hissediyorum" derken buluyordum ve bu olumlu cümleye bir "hayır" ekliyordum. Konuşmanın normal ritmine alışkın olduğumdan soruyu bir an önce cevaplamak istiyordum ama zihnimde düşünceyi uygun bir düzene, olumsuz cümle sırasına koyamadan kelimeler ağzımdan "elbette" ya da "evet" diye çıkıyordu. Anlaşılan, zihnimde "olumluma" evresi "olumsuzlama"dan önce geliyor.

Sonraları kendi kendime, belki dedim, bu bir insanın edebi üslubunun nasıl işlediğini gösteriyordur: Doğru akış yolunu seçerek bulmak, herhangi bir sözlü ifade engellendiği için değil, belirli bir estetik duygu basmakalıp ana yolu tercih etmediği içindir (mesela "kedi fareyi yedi" yerine "kedi fareyi afiyetle mideye indirdi" demek gibi). Yürüme eyleminin bilincine en çok ayağımızı kırdığınızda varırsınız.

Hastanede yatarken, tabut misali makinelerde beynim taramalardan geçirilirken şu gerçeği düşündüm; çağımız, merakımızı ortaçağda teologların Tanrı'dan başkası için imkânsız olduğuna inandıkları bir noktaya vardırdı: Gözlemlemeyi gözlemlemek, kendi düşüncelerimizin bir tablosunu çizmek, zihinsel eylemlerimizin hem izleyicisi hem faili olmak: Adeta ruhumuzu ellerimizde tutmak.

Şimdi, felç geçirdikten sonra, düşüncelerimin kağıdın üzerinde kelimelere dönüşmeden önce aldıkları yolun farkına varmak için düşünürken, kendimi tıpkı yazarken olduğu gibi takip etmeye çalışıyorum. Deniyorum ama her şey çok hızlı oluyor. Düşüncelerim beni alt ediyor. ■

TÜRKÇESİ: M. İLHAN ATILGAN

*

●●●

SELİM İLERİ

Aziz kardeşim,

Mektubuma başlamadan evvel tatsız bir havadis vereceğim: Niko, Cevat Bey'lerin evinde merdivenden düşmüş, bacağı kırılmış, soba kurulamadı.

Temiz Kasap Todori kendi sobacısını göndermeyi teklif ettiyse de itimat edemedim; kıymayı daima beş on grım eksik tartar, gözden kaçırılmaya gör. Elim kolum bağlı bekliyorum, bakalım ne yapacağım.

Aksi gibi, sonbahar vınlayan rüzgârıyla, şakır şakır yağmuruyla öyle bir saltanat kurdu ki, sırtım, sağ dizim her gün nasibini alıyor, sabahları inleye inleye kalkıyorum. Memleket irfanına senelerin emektarı sağ elim her sabah şiş. Başkentten kömür tahsisatı çıkmadığı için basımevi buzhaneden farksız. Henüz çıkmaz, birinci kanun sonunda belki diyorlar.

Geçmiş yıllardan birinde de böyle olmuştum, yün kanotiyemi isteyken başımdan çıkarmıyordum, çıkaramıyordum. Arkadaşlar beni tuhaf karşılıyorlardı. Bana kalsa eldivenlerimi de çıkarmayacaktım. Tashih yaparken parmak uçlarım donuyor, dondukça uyuyor, kalemi tutamıyordum. O kış yirmi dört saat zangır zangır titremiştim.

İnsanoğlu böyledir! Yazdan şikâyet eder, kıştan şikâyet eder, bıçağa pek kolay çare bulunamıyor, fakat soğuğa çare vardır, maddî imkânların nisbetinde evini ısıtırsın. Bir soba kurarsın, iki soba kurarsın. Cebindeki paraya bakar, Nişantaşı'nın, Maçka'nın, Şişli'nin kaloriferli apartmanlarından birinde oturursun...

Hatta sinemalarda seyrettiğimiz medenî Amerika'ya gidersen!..

Beni mesut eden tek şey hayallere dalmak ve piyano çalmaktır. Bir ömür boyu süren hayallerimi tekrar yazmam lüzumsuz, bıkmış usanmışsındır.

Piyanonun başına geçince kendimi unuttuyorum, ne evin soğuğu, Niko'nun bacağı kırılması, ne hiçbir şey. Varsa yoksa Schumann! Schumann ve kapriçyolar! Sanki üçümüz birbirimiz için yaratılmışız!

Biliyorsun, herkesin bildiği gibi Schu-

mann sivri hatların, çok sivri kemerlerin hakim olduğu gotik mimarîyi musikiye aksettirmiştir. Bu sebeple eserlerinde insanın başını döndüren bir yücelik hiss olunur, hatta bu yücelikten cinnete kapılacağını zannedersin.

Maamafih iki sebepten fena halde canım sıkılıyor. Birincisi, ailemin mühimsemeyecek piyano derslerimi ihmal etmiş olmasıdır. Hem de fevkalâde etmiştir.

Matmazel Arşavur "Bu çocukta istidat var!" dedikçe gülüp geçerler, kayıtsız kalırlar; o zaman niye ders aldırıyorsunuz ki? Matmazole üç kuruş para verip aldırıyorlar.

Zira o lanetli senelerde modaydı, kız çocuklarına, genç kızlara mutlaka piyano dersi aldırılırdı. Erkek çocuklarına nadiren. Bizde piyano âdeta kızlar için inkişaf etmiş bir çalgıdır. Ben o nadir erkek çocuklarından biriyim, heves ettim diye ses çıkarmadılar. Top-rağı bol olsun piyano hocam esasen bitişik komşumuzdu.

İnkişaf dedim ama İdil kızımıza kadar pek bir inkişaf ettiren olmamış, bunu da belirtiyim.

Hiç unutmam, Matmazel bütün bir sabah, her sabah kuşluk vaktine kadar piyanonun başından kalkmaz, garp musikisinden enfes eserler çalar; annem "Dan! Dan! Bu kızkurusu aklımı kaçtıracak!" derdi.

Garp musikisiyle tanışmam böyledir. Annemin dan danları bana füsunkâr geliyordu, başka çocuklar tulumbacılığa heves ederken ben piyanist olmak istiyordum, hoş piyanist kelimesini de pek bilmezdim ya...

Melankolinin pençesine daha o zaman düşmüş olmalıyım; Matmazel Arşavur'un penceresinden gelen musiki şifa verirdi. Diğer zamanlar kara bir yeis içindeydim.

Asla gönlümden geçtiği, ruhumun tahayyül ettiği gibi icra edemiyordum, hamlık yakama yapıyor. Hiç ara vermediğim halde fildişi beyazı tuşlarda gezinen parmaklarım hakikî bir piyanistin virtüöz parmakları olmuyor.

İkinci sebep, bu eski köhne piyanonun bozuk akordudur. Akort ettirmeye kalksam dünyanın parasını isteyecekler veya bunun akordu artık yapılamaz ihtarıyla beni büsbü-

tün meyus edecekler. Matmazel daha o zaman bunun akordu bozuk derdi.

Ebeveynim "Bozuk mozuk, Müslüman mahallesinde salyangoz satıyor zaten." diye kesti-rip attılar.

Büyük Schumann'ın -Şuman okunur- sarıntılı, hırçın, her an değişen, ruhî ispazmozlarla yükselen alçalan, tekrar yükselen, hislerimizin sismografi müziği, akordu mükemmel bir piyanoya ihtiyaç duyar. Bâhusus, virtüöz bir piyanist olan zevcesi, maalesef ismi aklıma gelmiyor, öyle bir piyanoda eşinin eserlerini çalmıştır.

Ben çaldıkça, tıpkı onun çocukken geceyarıları piyano başına geçip bir seri akor çalarken gizlice ağladığı gibi hüngür hüngür ağlıyorum ama, müziğin bana verdiği saadetten, bu saadeti sadece hayal etmekten. Yoksa hırıltılı, ahenksiz sesler kulağımı tırmalıyor. Elden ne gelir?

Tabii bir de komşuların münasebetsiz şikâyetleri! Validenin hafakanlar basıyor'undan bugüne en küçük bir tekâmül yok! Geçen senelere onca mücadeleye rağmen eski hamam, eski tas.

Senelerdir her akşam ve cumartesi pazar bütün gün çalmama rağmen yolda çevirip, bu akşam yine çalacak mısınız piyano falan diyorlar. Maalesef Matmazel Arşavur'un milliyetinden vatandaşlarımız da diyorlar.

Nusretçğim sana şu kadarını söyleyeyim, paslı kulaklara garp musikisini ve bilhassa Schumann kıratında bir bestekârı sevdirmek zannedildigince kolay değildir.

Şimdi aklıma geldi: Beleş plajdan bu yaz her ne kadar denize girmedimse de, senin ifadenle fakir ve fakat haysiyetli Yenikapı'nın mütevazı gazinolarına birkaç defa gittim. Saz sesleri gün ağarınca kadar dinmiyor.

Bu senenin ses kıraliçesi, bizim buralarda Bülbül Hanende Neriman'dı. Hamiyet Hanım'ın âdeta ikizi, sesi de kendi de. Gözünü kapatsan Hamiyet okuyor dersin. Sandalla gelenler hanende Neriman'a alkış tutuyorlar hepimiz gibi.

Hatta bazan davudî bir erkek sesi sandaldan eşlik ediyordu. Münir Nureddin gelmiş, sandaldaymış dediler, hepimiz heyecanlandık fakat gecenin koyu karanlığında davudî sesin sahibini bir türlü göremedik...

Bülbül hanende Neriman bu kış galiba Tepebaşı taraflarında kışlık bir gazinoda okuyacakmış.

Artık kesiyorum. Vakit bulunca yine yazarım. Sen de cevabını ihmal etme. ■

*Yazarın adı henüz konulmamış yeni romanından.

**AZİZ
KARDEŞİM,
MEKTUBUMA
BAŞLAMA-
DAN...**

Lejyonella pnömonisi*

İBRAHİM YILDIRIM

Kuş değilim ki havalanmışken alıp başımı gideyim; kedi değilim ki dört patimin üzerine yumuşak iniş yapıp soluğu kuytularda alayım... Basınçlı suya maruz kalınca önce oyunbaz fiskeye topu gibi yükseldim, bir iki saniye içinde yere çakıldım... İnanır mısınız hanımefendi o gün, yatakdığım yerde kendimi yağmurdan ıslanmış, çamurdan ağırlanmış ve kramponlardan dayak yemiş dikişli meşin yuvarlak gibi hissediyor; bir an önce auta çıkmak için acılar içinde çırpınıp duruyordum. Öyle ki patlak bir top olmayı, yani öle yazıp iskartaya çıkarılmaya bile razıydım... Oysa ben oraya -yırtık yarık da olsa- filelerle yığıtçe buluşmak, gol olmak için gitmiştim.

Gülümstüyorsunuz.

Bunun nedeni yaptığım benzetmeler olmalı...

Evet efendim anlaşılacağı üzere, bendeniz futbola meraklıyım. Gelin görün ki profesyonel oyuncu olmadım... İçimde ukde olan bu meseleyi; gençliğimde müstear isimlerle yazdığım mizah yazılarıyla izale etmeye; yani ayaktopu terimlerini kullanarak nükteli teşbihlerle kendimi tatmin etmeye çalıştım... Büyük bir şairimizin ilk yayımlanan şiirinde söylediği gibi, yıllarca sağanığın dinmesini, ukdenin kaybolmasını bekledim. Maalesef o şiirdeki umut benden hep kaçtı; ne ışığa döndü yaprak, ne de üzüm kızardı... Yalnız futbolda değil, benim başaramadığım; ruhuma ve zihnime habis bir yumru gibi çöken o kadar şey vardır ki... Fakat her neyse, tuttuğum, daha doğrusu meftun olduğum takım Galatasaray'dır... Yanınızda getirdiğiniz gazetede ki ucma anımla ilgili fotoğraf bunu kanıtlamaktadır. Görüldüğü gibi, ters pike yapıp kaba etlerim ve sırtım park merdivenlerine gayrinizami bir şekilde yapışıp kaldığında, üzerimde tuttuğum takımdan bile çok daha fazla önemsedim; kırk yıldır yüreğimi acısıyla ağırlaştıran, anısı gönül kargını o sarı-kırmızı forma var...

Tahmin edeceğinizi gibi nezarete ve hastane koğuşunda basını takip etmek mümkün olmadığından, bendeniz ilk kez görüyorum

bu enstantaneyi ve diğerini...

Demek bu haber ve fotoğraflar sayesinde meşhur olmuşum!

Kiracım, mahalle sakinlerinin yüzüme bakmamalarının, selamı sabahı kesmelerinin sebebinin yere çakılmamın hemen ardından içeri alınmam olduğunu söylemişti, fakat bu denli sansasyon yaratabileceğimi, bu denli büyük bir haber olup ünleneceğimi hiç düşünmemiştim. Öte yandan, insanlar tarafından aforoz edilmemin en büyük müsebbibi tabii ki elinizdeki gazete...

Bu menfi duruma rağmen yine de hoşlandım; özellikle de *yaşlı direnişçi* diye nitelenmem gönlümü okşadı. Gerçi metindeki yaşlılığımın üzerine kalın ve kaba bir vurgu yapılmasına biraz kırıldım, üzüldüm... Bahusus haberi hazırlayan arkadaşınıza -adı neydi bakayım: Hatice Gündüz... Evet efendim, Hatice hanımefendiye lütfen sitemlerimi iletiniz ve ona direnmeyi şiar edinmiş kişilerin bedenleri eskise de ruhlarının köhnemeyeceğini; bu tür şahısların daima yirmi yaşında bir delikanlının ataklığı, çevikliği ve cüretkârlığı ile hareket edeceğini, gol atamaları bile gol olmak için uğraş vereceklerini söyleyiniz...

Fotoğrafları siz mi çektiniz, haberi siz mi hazırladınız!

Hay Allah; özür dilerim...

Yaptığım patavatsızlık, yaz güneşi gibi güleç ve sıcak yüzünüzü kışa çevirdi, üstelik gerildiniz. Bu nahoş duruma sebep olan benim; zira sizinle müşerref olduğumda adınızı sormayı unuttum. Aklen yaşlanmak böyle bir şey olmalı. Şu an kendimi, o lanet olasıca hazine gününden bile kötü hissediyorum.

Lütfen, zihni pek de uzak olmayan bir vakitte tamamen malul olacak, ancak ruhu diri, bedeni ise hâlâ acı çektiğinden sızım sızım sızlayan bu pörsümüş gevşemiş topu bağışlayınız... Fakat -onca acıya sıkıntıya rağmen- yine de her şeyi iyi tarafından ele almalı ve rahmetli babaannem İffet hanımın dediği gibi *her şerde bir hayır vardır* diye düşünmeliyiz, değil mi efendim?

Evet böyle iyi niyetli bir mütalaa da bulunmalıyız.

Fakat heyhat, sizin gibi güzel bir hanımefendinin söyleşi yapmak üzere ziyaretime gelmesi için üç kaburga kemigim çatlaması, sırtımda içi kan dolu ödemler oluşması; üstüne üstlük -bir de- düştüğümde etrafa saçılan çantamdaki zati eşyalar; başta tabanca olmak üzere bahane edilerek uzun süre gözaltında tutulmam gerekiyormuş...

Beri yandan bütün iyi niyetime karşın, sizin mesleki bir refleksle hareket etmiş olduğunuzu tahmin ediyorum. Sanırım bu ihtiyar adamdan enteresan bir haber çıkartmak istiyorsunuz. Merak etmeyin buradan eliniz boş dönmeyeceksiniz; zira sesimi kayıt ettiğiniz alet bir iki saat içinde ilginç anı ve bilgilerle dolacak. Ancak söylediklerimi deşifre ederken manipülasyona ve spekülasyona kalkışmayınız. Daha doğrusu söylediklerimi çarpıtmayınız ve mesleğinizi bahane ederek beni kullanmayınız...

Yüzünüz yine kışa döndü. Çantanızı da kucağınıza aldınız. Hayır gitmeyiniz, beni ağırlarımla yalnız bırakmayınız ve lütfen pencere kenarındaki koltukların yastıklarını alıp birini bana veriniz, birini de kendiniz sırtınıza koyunuz, daha rahat edersiniz...

Ah Hatice hanımefendi, uzun süre oturduğumda kulunçlarım daha çok ağrıyor ve on dakikada bir kalkıp dolaşılıyor; diğer odalara girip çıkıyor; bazen de merdivenden inip aşağı katta oyalanıyor, kiracımla laflıyorum. Yürüyüş alanımı genişletip sokağa çıktığımda ise yokuşu tırmanıp denize bakmak istiyorum, fakat Valideçeşme'den Maçka'ya -şuncacak yolu- gözüm yemiyor... Bu durum hasebiyle mecburen düzlüklerde dolanıp nefes açmaya, vücudumun çölgüklerini susturmaya gayret ediyorum.

Esasen sigaradan mütevellit tknefestim, içeride daha da kötüleştim. Diyeceğim şu: Bir zamanlar mahallelinin *Terakki Mehmet'in Karargâhı* dediği bu konak özentisi ve içindeki eşya gibi ben de gıcırıyor, cızırıyor, hırıldıyor, durmadan aksırıp tiksiniyorum; en çok da akşam ve gece vakitleri...

Tedirgin olmayınız, evin seslerini hemen izah ediyorum...

Kitaplığın tam karşısındaki el oyması konsol var ya, işte o meret, ikinci oldu mu önce tıkr tıkr şikayete başlar; ardından da bütün eşya, döşeme -tavan tahtaları duvarlar hep birlikte feryat figan eder... Böylece zaten konuşkan olan bu virane, akşam saatlerinden itibaren çenesi düşük lakırdı ebesine dönüşür.

Sizden konsolun birinci çekmecesinin tam ortasına oyulmuş sivri kulaklı, patlak gözlü insan suratına dikkat buyurmanızı rica ediyorum; çünkü çekmece süsü olan o iblis, koronun yöneticisidir. Diğerleri sabaha karşı yorulup çölgükler yerine şikayet mınlıtlarına başlasalar da o, evin gündelik yakınmalarına kuşluğa kadar bağıra bağıra eşlik edip homurdanıp durur; beni çıldırtır...

Konsolun hemen yanındaki duvardaki altın varaklı çerçeve ise, içindeki *Kut-ül Amare* ve *Alçıtepe* kahramanı *Miralay Mehmet'i*, yani büyükbabamı ve yanındaki zevcini (babaannem İffet hanımefendiyi) hiçe sayarak bütün gece tiz teranelerle konuşup saygısızlık eder...

Ne yalan söyleyeyim, gözaltındayken ve hastane koğuşunda, geceleri hayatla ölüm arasında gidip gelip ara paslarla son kaleye doğru

**KUŞ DEĞİLİM
KI HAVALAN-
MIŞKEN ALIP
BAŞIMI
GİDEYİM.**

savrulurken, bu evin lafazanlığına muhatap olmadığım için buruk da olsa huzurluydum. Zira öksürük yellenme, horlama, çılgık gibi insani sesler bana iyi gelmişti...

Belki de bir türlü patlak bir gol olmamamın; sert şutlarla iyice hırpalanmış hatta pörsümüş olsam da bir sonraki maçta kullanılmak üzere paçayı kurtarmamın nedeni budur.

Bu direnci nereden mi edindim?

Sorunuzu geçmişimle ilgili bir sır verecek yanıtlayayım...

Şöyle ki: Bendeniz darp edilip içeri tıklmaya alışkın biriyimdir. Dolayısıyla kaburgamdaki çatlakları, kulunçlarımdaki kan birikintilerini alt etmem pek de zor olmadı. Ancak yaz günü zatürreeye yakalanmak dehşet bir şeymiş; neredeyse kaldırıkları hastanede ölecektim.

Şimdi *Lejyonella Pnömonisi* adı verilen bu menhus hastalığın nedenlerini sıralayıp kafanızı karıştırmak, zamanınızı gereksiz yere harcamak istemem, ama şu kadarını mutlaka söylemeliyim: Toma'dan fışkıran suyun içinde bulunan enfekte zerreciklerin, yani bakterilerin ne halılar karıştırdıklarını beni bir an önce taburcu edip emniyet teşkilatına teslim etmek için çırpanan hekimden öğrendim... Kısacası yara bere içinde yatırıldığım koğuştan az rastlanan, daha doğrusu tipik olmayan bir pnömoni vak'asını atlatarak çıktım ve aynı gün, suç delili sayılan eşyanla birlikte sorguya çekildim... Hafif nitelikte bir amnezi de geçirdiğimden sorulara ne tür yanıtlar verdiğimi pek çıkaramıyorum; ancak savcının sürekli öksürmeme ve tuvalete gitme ricalarına sinirlenmesini hayal meyal da olsa hatırlıyorum. Fakat yine de -şu an, sorgucunun çantamdan saçılan önemli suç delili tabancayı kurcalamasını, tetiğine dokunup çıt çıt sesler çıkarmasını; ikinci dereceden delil olarak el konulan tespihe uzanıp şıkırdamasını, el fenerine fiske atmasını duyar gibiyim; rüya sesleri, rüya görüntüleri gibi bir şey bu... Açık seçik hatırladığım tek husus ise, formamın üzerinde dikkat tıbbi atık yazan kırmızı torbanın içinde getirilmesi; masanın üzerine konmayıp kapının dibine atılmasıdır. Tutuklu yargılanmama karar verilip, öksürük nöbetiyle sarsılarak odadan çıkartılırken onu almak istemişim, ama infaz memuru elime vurarak engel olmuştu. Savcı ise önce, *efendi... efendi... hapisanede maç yapmanıza izin verilmiyor* diye gürlemiş, ardından hiç de hoş olmayan, düş sesine hiç benzemeyen bir kahkaha atıp, *hastanede giydirilen gömleği çıkartıp deli gömleği giydirmeli bu herife* türünde bir höykürmeyle beni yolcu etmişti. Eylül ayında mahkemeye de o gömlekle çıktım, eve de o gömlekle döndüm.

Demek suç delili sayılan şahsi eşyam kadar atıpik zatürreem de ilginizi çekti. Öyleyse kısaca anlatayım: Beni tedavi etmeye çalışan doktordan öğrendiğime göre, bu rezil hastalığa neden olan bakteriler; göl, nehir, kaplıca gibi doğal su kaynaklarında olduğu kadar, su

tanklarında, su kulelerinde de üreyebiliyormuş... ve ben, yaptığım tetkikler neticesinde, Toma'larda -gölden veya kuyulardan da doldurulabilen- ne idigü belirsiz 10 bin litreye yakın tehlikeli su; diğer bölmelerinde ise 60 litre gaz, bir o kadar boya ve köpük depolanabileceğini öğrenmiş bulunuyorum...

Hülasa bu su topu ve gaz canavarı; 8 bar basınçla beni ters yüz etmesi yetmezmiş gibi bir de az bilinen garip isimli bir hastalığa yakalanmama neden olup, yorgan döşek - serum iğne yatağa düşürdü.

Tabiat dersinden gönüllü olarak tahtaya kalkan çocukların bazılarında da tebelleşen bu rezil hastalığa böyle bir tuhaf ad vermelerinin sebebinin size şöyle açıklayabilirim: Hürriyetime kavuştuğumda bu illet ne zaman zuhur etmiştir, niye askeri bir kodla tanımlanmıştır suallerine cevap bulmak üzere de çalıştım ve şu bilgileri derledim: Efendim, 1976 yılında, Amerika'da Lejyon'dan emekli iki yüzü aşkın askerinin katılımıyla bir kongre yapılıyor ve bu toplantı sırasında otuz dört eski lejyoner zatürreeye yakalanıp ölüyor. Bunun üzerine bu kıyımlara neden olan şeye - bakteri midir virüs müdür her ne haltsa işte ona *lejyoner* adı veriliyor, hastalığa da *Lejyonella Pnömonisi* deniyor...

Size tuhaf gelecek ama tarih merakım; biraz okumuşluğum, çoğunlukla da büyükbabamın anlattığı cenk ve gaza hikâyelerinin dürtüklemeyle *lejyoner* denilen askerleri Osmanlı'nın Çarkacı birliklerine benzetmekten kendimi alamıyorum. Şöyle ki: Bu Çarkacılar, ordunun seçkin ve becerikli askerlerinden oluşur; şimdiki özel timlere çok benzeyen taktik saldırılarla düşmanın savunmasını çöker-tir, psikolojisini bozarlarmış... Onlar için yazılmış marşlar; yakılmış kahramanlık türküleri de vardır ki birinin güftesi şöyledir: *Davulbazlar yeğde vuranda / Çarkacılar sağlı sollu dönemde / Eğri kılıç ak gövdeyi bölende/ Yiğidi doğuran ana, bin yaşa!*

Tabii ki ben havalanırken ve yere çakılırken ne davulbazlar ne kösler tokmakanıyor; ne kaba zurnalar ötüşüyor; ne de çamparalar çat çat vuruşuyordu, ama yer gök iniyor.. ve kasklı zehir maskeli çelik yelekli delikanlılar verilen taktikleri başarıyla uyguluyorlar, düşmanı bir güzel çö-kertiyorlardı.

Gülümsediniz... Evet ben de sizinle aynı düşüncedeyim; lejyonerlerin ya da çarkacılarınkine benzeyen bir taarruz sonucunu zatürree olmam oldukça ironik!..

Hayır efendim, hastalığıma dair rapor filan vermediler.

Doktorun adını mı sordunuz, onunla da mı röportaj yapmak istiyorsunuz?

Hanımefendi, bir devlet hekiminin sizinle söyleyeceğini, gazetenizde arz-ı endam edeceğini nasıl düşünürsünüz! Üstelik beni iyileştirmek için çırpanan, hatı emniyete sevk edilirken fanıyla yola çıkmamı gönlüne yediremeyen, sırtıma gömlek geçiren adamcağıza -adını verecek- kötülük yapamamam. Lütfen gaze-

tenizde *Lejyonella Pnömonisi*'ni gündeme getirerek başımı bir kere daha belaya sokmayın...

Toma'ların içindeki suyun incelenmesini önererek dava mı açmalıyım...

Siz deli misiniz hanımefendi, neredeyse altmış beş yaşındayım, çok şey yaşadım, çok şey gördüm, bedenim bu hayhuy arasında hırpalandı, yamulup eskidi... Tecrübemle sabittir: Devlet denen aygıttan paçayı -henüz- kurtarmışken, onunla yeniden hemhal olmak, itişip kakışmak, yangına körükle gitmeye ya da zamanın anlam ve önemine binaen söyleyecek olursam, güle oynaya Panzer'in altına yatmaya benzer... Üstelik ben, devletin sakıncalı bulduğu Miralay Terakki Mehmet'in torunu; başı düşüncelerinden dolayı sürekli belaya giren delifışek bir babanın oğluyum... ve ben de onlar gibi devlet dersinden sürekli çakıp habire çift dikiz yapıp sık sık cezalandırıldığımdan bazı konularda oldukça deneyimliyim... Bu durum hasebiyle nerede harekete geçeceğimi, nerede durup savunma yapacağımı iyi bilirim Ancak bir de şu var: Direniş ruhum henüz çok genç, içimde bir şeyler kıpırdanıp duruyor, gelin görün ki yaşlı bedenimi devlete teslim etmekte acul davranmam pek iyi olmaz, mücadeleli başka yöntemlerle de sürdürebilirim. Örneğin anılarımı yazabilir, deneyimlerimi gençlerle paylaşabilir onlara yol yöntem gösterebilirim...

Sizin peşime düşmenizden nedeni ise yol yöntem öğrenmek tabii ki değil; kuşkusuz gözaltına altında yaşadıklarını; tabancanın yanı sıra çantamdan fırlayan el fenerini, doksan dokuzluk tespihi de merak ediyorsunuz... Gazetenizde neşrolunan benimle ilgili ikinci enstantanede yere saçılan bu nesnelere yer alıyor, fakat yalnızca tabanca kırmızı halka içine alınmış, yanına da yaşlı direnişçinin amacı neydi, tabancayla ne yapacaktı diye yazılmış...

Haberini siz hazırladığınıza göre aslında bu soruya yanıt bulmak, sansasyonel bir haber yapmak, böylece amirlerinizin gözüne girip, okurlarınız nezdinde gündeme gelmek istiyorsunuz değil mi?

Az önce *Lejyonella Pnömonisi* veya Çarkacı Satıcan'ı ile mübalaga derecesinde ilgilenmenizden ve Toma suyu hakkında dava açmamı önermenizin nedeni de bu olmalı...

Böyle şeylere alet olacağımı, beni kullanmanıza izin vereceğimi mi sandınız... ve siz beni -hastalığı hasebiyle- kendini afişe edecek kadar müstehcen ruhlu bir adam mı bellediniz...

Okyan dötiörnöman dökar pötüt dam! (1)

Niye mi bağırđım, ne mi dedim... Saptırma yapmayınız dedim küçük harım; saptırma yapmayınız...

Çantanızı yine kucağına aldınız.

Bu kez size engel olacak değilim. Gidiniz ve kendinize başka bir haber bulunuz.

Ne o vazgeçtiniz galiba, üstelik çantanızı açtınız!

O me tet süpide ... O met et süpide! (2)

Ah benim aptal kafam diyorum efendim, ah benim aptal kafam... ve bu ebleh ihtiyar sizden kez daha özür diliyor, zira ikide bir çantanıza hamletmenizden nedeni, gitmek değil, içindekileri gösterip ziyaret sebebinizin çok başka bir şey olduğunu kanıtlamakmış... //... ■

(1) Aucun détournement d'accord, petite dame!

(2) Oh ma tête stupide!

*Yaşarken Unutulmuş Bir Şairle Söyleşi adlı uzun öykü ya da kısa romandan bir bölüm.

Dünyanın en önemli romancılarından Julian Barnes, Kitap Zamani okurlarıyla, kendi okuluk serüvenini anlattığı bu denemeyi paylaştı.

Kitaplarla bir hayat

JULIAN BARNES

Kitaplarda, kitaplar için, kitaplar vasıtasıyla ve kitaplarla birlikte yaşadım; son yıllarda, kitaplarımın geliriyle geçinebilecek kadar da talihliydim. Ve kendi dünyamın ötesinde, başka dünyaların olduğunu fark etmem; başka bir insan olmanın nasıl bir şey olabileceğini hayal etmem; yazarın sesi okuyucunun zihnine girdiğinde kurulan derin ve samimi bağla ilk kez karşılaşmam kitaplar sayesinde oldu. Hayatımın ilk on yılında televizyonun rekabeti olmadığından şanslıydım sanırım; ve nihayet eve bir televizyon alındığında ebeveynimin sıkı kontrolü altındaydı. Annem de babam da öğretmendi, yani evde kitaplara ve muhtevalarına saygı mutlaktı. Kiliseye değil, kütüphaneye giderdik.

Annemin anne-babası da öğretmendi. Dedemin evinde, posta siparişiyle alınmış Dickens serisi ve yirmi beş küçük kırmızı ciltten oluşan *Nelson Ansiklopedisi* seti vardı. Ebeveynlerimin hali vakti daha yerindeydi, sahip oldukları kitap çeşidi daha fazlaydı, zaten sonradan Folio Society'ye üye oldular. Bütün evlerde kitap bulunduğunu, normalin bu olduğunu zannederek büyüdüm. Faydalarına göre değerlendirilmeleri de normaldi: Okulda öğrenilmek için, bilgiyi aktarmak ya da doğrulamak için ve tatillerde eğlendirmek için olanlar. Babamın *Times Fourth Leaders* koleksiyonları vardı; annem bir Nancy Mitford'dan keyif alabilirdi. Raflarında ayrıca babama, Ilkeston Bölge Okulu'nda okuduğu 1921 ve 1925 yılları arasında, çoğunlukla 'Genel Yeterlilik' ya da 'Genel Mükemmellik' ödülü mahiyetinde verilen deri ciltli kitaplar da vardı: *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, *Goldsmith'in Poetik Çalışmaları*, Cary'nin Dante çevirisi, Lytton'dan *Last of the Barons* (Son Baron), Charles Reade'den *The Cloister and the Hearth* (İnziva ve Yuva).

Küçük bir çocukken bu eserlerin hiçbirini beni heyecanlandırmazdı. Annemle babamın kitap raflarını (dedemlerinkileri ve ağabeyiminkileri de) cinsel uyanışın eşliğindeyken incelemeye başladım ilk kez. Dedemin kitaplığı John Masters'ın *Bhowani Junction*'indeki (Bhowani Kavşağı) bir ya da iki sahne haricinde çok az müstehcenlik içeriyordu;

annemle babamda, birkaç önemli siyah beyaz illüstrasyon içeren William Orpen'ın *The Outline of Art*'ı (Sanat'ın Anahatları) vardı; ama ağabeyim evin raflarındaki açık ara en ateşli kitap olan Petronius'un *Satyricon*'ına sahipti. Romalıların, benim Northwood, Middlesex'te etrafımda tanık olduğumdan daha hovarda bir hayata öncülük ettiği muhakkaktı. Ziyafetler, köle kızlar, seks partileri, bu türden her şey. Bir süre sonra ağabeyimin, *Satyricon*'unun bazı sayfalarının ciltten kopup düşecek hale geldiğini anlayıp anlamadığını merak ederim. Enayi gibi, onun bütün antik dönem klasiklerinin benzer erotik içeriğe sahip olduğunu sanmıştım. Vaziyetin böyle olmadığını idrak edene dek ağabeyimin *Hesiod*'uyla çok sıkıcı günler geçirdim.

Ana caddede 'kitapçı' diye adlandırdığımız bir mekân vardı. Aslında burası, yarısi kırtasiye malzemelerine, yarısi kitaplara ayrılmış bir alt kat odası olan, dekoratif eşyalar satılan bir yerdi. Bu kitaplardan bazıları epey dikkate değerdi- Penguin klasikleri, Penguin ve Pan romanları. Bir yanım tüm kitapları orada olanlardan ibaret sanıyordum. Yani, halk kütüphanesinde farklı kitapların olduğunu biliyordum; sonra ders kitapları vardı, ki onlar da farklıydı; ama daha genel anlamda kitaplar dünyasını, bir şekilde bu küçük örneklemin temsil ettiğini düşünüyordum. Bazen, başka bir mahalle ya da kasabada, 'gerçek' bir kitapçıya gittiğimiz olurdu, ki onun da genelde W. H. Smith'in bir şubesi olduğu anlaşılırdı.

Yegâne farklı kitap kaynağı, okulda bir ödül (o vakitler Blackfriars Köprüsü'nün yanındaki Victoria Rıhtımı'nın üzerinde bulunan City of London School'da okuyordum) kazanmanız halinde söz konusu olurdu. Kazananların genellikle ebeveynlerinin gözetimi altında kendi kitaplarını seçmelerine izin verilirdi. Ama bu da, bir şekilde ufuk açıcı değil, daraltıcı bir faaliyetti. Kitapları sadece South Bank'taki bir iş merkezindeki özel bir salonda bulunan seçkinin arasından seçebiliyordunuz. South Bank, biraz gizemli ve tümüyle işlevsel bir yerdi. Daha sonra keşfettim ki, burası da W. H. Smith'in bir

başka bölümüydü. Buradaki kitapların sanırım okumaktan ziyade hayran olunası türden belli bir değeri olurdu, o miktara göre bir kitap seçerdiniz, sonra seçtiğiniz kitap, Londra Belediye Başkanlığı Ödül Günü'nde kraliyet sembollerine bürünmüş Londra Belediye Başkanı tarafından şahsen size verilmek üzere yeniden peyda olana dek ortalıktan kaybolurdu. O zaman kitabın sonundaki boş sayfaya başarınızın açıklandığı bir not yapıştırılır, bez kapakta ise altın yıldızlı okul arması kabartması olurdu. Ebeveynlerimin rehberliğinde boynumu büküp ne seçtiğimi pek hatırlamıyorum. Ama 1963'te Mortimer English ödülünü kazandım ve on yedi yaşında, *Ulysses*'i bulduğum o ciddiyet mabedine beni taşıyan kendi ayaklarım olmalı (kimin hatasıydı acaba?). Eldivenli eliyle bana bu müstehcenliğiyle adı çıkmış romanı verirken belediye başkanının sirke satan suratı sanki hâlâ gözümün önünde.

O aşamaya dek, kitapları sadece faydacı bir bakışla yorumluyordum: bilgi, eğitim, keyif ya da geçici haz kaynağı. Her şeyden önce onlara sahip olmanın başlı başına heyecanı ve anlamı vardı. Belli bir kitaba sahip olmak (ve onu kimsenin yardımı olmadan seçmek) kendini tanımlamaktı. Ve o 'tanımı', fiziken de korumak gerekiyordu. Böylece gözde kitaplarımı (param fazla olmadığı için haliyle karton kapak kitaplardı) şeffaf Fablon ile kaplamaya başladım. Fakat önce adımı (yeni alışkanlık edinilmiş yatay el yazısıyla, mavi mürekkeple, altı kırmızıyla çizili olarak) iç kapağın kenarına yazardım. Fablon daha sonra kesilir ve kaplanır, böylece kitabın sahibinin imzası da kaplanmış ve korunmuş olurdu. Bu kitaplardan bazıları (mesela, Penguin'in Rus klasikleri dizisindeki David Margshak çevirileri) hâlâ kitaplığımda duruyor.

Kendini tanımlama bir tür sihirdi. Derken yavaş yavaş başka bir türle tanıştım: eski, ikinci el, yeni olmayan kitaplar. Auden'in ilk baskılarından oluşan bir sırayı bir komşumuzun cam kapaklı kitap dolabında gördüğümü hatırlıyorum: Dahası bu adam on yıllar önce Auden'i gerçekten tanımış, hatta onunla kriket oynamıştı. Bu bana hayret verici geliyordu. Hiçbir yazarla karşılaşmamış ya da yazar diye bilinen kimseyle tanışmamıştım. Radyoda birkaçını dinlemiş, bir veya iki tanesini televizyonda, "Yüz Yüze" programında John Freeman'a röportaj verirken izlemiştim olsa olsa. Ailemizin edebiyatla en yakın bağlantısı babamın, karsı D. H. Lawrence ile kaçan Profesör Ernest Weekly'nin de ders verdiği Nottingham Üniversitesi'nde modern diller okumuş olmasıydı. Ah, bir de şu var: Annem bir keresinde Birmingham'daki bir istasyonda Olivia Manning'in kocası R. D. Smith'i görmüştü. O camlı dolapta ise ülkenin yaşayan en ünlü şairlerinden birini tanımış bir adamın sahip olduğu kitaplar vardı. Dahası o kitapların içinde, Auden'in hâlâ yankılanan kelimeleri, adeta dünyaya ilk geliş şekilleriyle yaşıyordu. Bu sihirli ilişkilere kadar hissettim ve onun bir parçası olmak istedim. Böylece, öğrencilik yıllarımdan itibaren, bir kitap okuyucusu olmanın yanı sıra bir kitap koleksiyoncusu oldum ve kitapçıların hepsinin W. H. Smith'in şubesi olmadığını keşfettim.

Sonraki on yıl boyunca (1960'ların sonundan 70'lerin sonuna dek) ateşli bir kitap avcısı olup

**BU CİDDİ
MESAINİN TEK
BİR MÜKEMMEL
SEMBOLE VAR
VE HEP ÖYLE
KALACAK: BASILI
KİTAP.**

Kitapların, mektupların satır aralarında doğup
destana dönüşen tutkulu bir aşk.

Lamia ve Cemil Meriç.

çıkıttım; Morris Traveller'ınla İngiltere'nin kasaba pazarlarını ve kendi küçük, katedrali büyük kentleri dolaşır, arabanın bagajını, ne kadar hızlı okursam okuyayım bitiremeyeceğim kadar çok kitapla doldurdum. O zamanlar orta büyüklükte yerleşimlerin çoğunda en az bir tane büyük, köklü sahaf dükkânı bulunur, ekseriyetle de kent katedralinin veya kilisesinin gölgesinde kurulu olurdu. Hatırlıyorum da, arabanızı genellikle dükkânın hemen dışına, istediğiniz kadar park edebilirsiniz. Bunlar istisnasız bağımsız kitapçıları (arada bir vitrinin ön tarafına yeni kitapları da koyarlardı) ve kapılarında girer girmez kendimi hemen evimde hissedirdim. Bu dükkânların atmosferi çok farklıydı. Burarlarda sanki kitaplar daha bir kıymet kazanır ve süreklilik halindeki bir kültürün parçasını oluştururlardı. Bugüne kadar sanırım ikinci el kitapları yeni olanlardan fazla sevdim. Amerika'da bu tür kitapları küçümseyici bir tonda "elden düşme" diyorlar; fakat cazibeleri bir yanıyla tam da elden ele geçmelerinden kaynaklanıyor. Bir kitap dünyaya dair sözünü birine, sonra bir diğerine taşıyor ve bu nesiller boyu devam ediyor; farklı eller aynı kitabı tutuyor ve satırlar arasında bazen aynı, bazen de farklı hikmetler buluyor. Eski kitaplar yaşlanırlar da gösteriyor: İhtiyarların nasıl kahverengi lekeleri varsa, onların da üzerinde benekler, lekeler oluyor. Ayrıca güzel kokuyorlar - içlerine sigara ve (bazen) puro kokusu sinmiş olsa bile. Ve birçoğunun sayfalarının arasından sarmış eski kağıtlar dökülebiliyor: Kadim bir yayıncının fi tarihinden kalma bir ilanı ve eski bir kitap ayrıacı - ayraçların üzerinde sık sık sigorta şirketlerinin veya Sunlight sabunlarının reklamları...

Neyse işte, Salisbury, Petersfield, Aylesbury, Southport, Cheltenham, Guildford yollarına düşer, bulabildiğim her fırsatta dükkânların kuytu köşelerine, kilitli depolarına ve bodrum katlarına dalıp oralarda eşinirdim. Şık ciltlerin kokusuyla dolu olan veya satıştaki her kitabın fiyatını ezberleyen yerlerde kendimi çok daha az rahat hissedirdim. Kitaplarını gelişi-güzel dizmiş ve pazarlığın mümkün olduğu dükkânları, onların o demokratik dağınıklığını tercih ederdim. O günlerde, yeni kitap satan dükkânlarda bile, bugünün her şeyi tek merkezden yöneten anlayışının dayattığı delicesine hızlı döngü yoktu. Şimdilerde yeni çıkan bir romanın ortalama raf ömrü (ki, en başta o rafa ulaşabildiğini varsayıyoruz elbet) dört ay. Mevzu bahis dönemde kitaplar birileri onları alana dek rafta kalırdı veya gönülsüzce indirimli satış listesine konulurlardı ya da ikinci el bölümüne nakledilirler, orada sırt sırta yıllarca istirahat edebilirlerdi. Paranız yetmediği için alamadığınız veya isteyip istemediğinizden emin olmadığınız kitap, gelecek yıl geri döndüğünüzde genellikle bıraktığınız yerde duruyor olurdu. Sahaf, müteakip nesillerin verdiği hükümün ne kadar acımasız olabileceğini de gösterirdi. Charles Morgan, Hugh Wal-

pole, Donford Yates, Lord Lytton, Henry Wood - bu gibi yazarların raflar dolusu kitapları, tekrar revaçta olacakları günü beklerlerdi. Nadiren olurlardı.

Doymazcasına kitap satın alırdım, geriye dönüp baktığımda bunun bir tür ihtiyaç olduğunu hatırlıyorum: Elbet, bibliyomani bilinen bir hal. Kitaplar, gelirimim harcanabilir kısmının yarısından fazlasını kesinlikle alıp götürürdü. En çok hayran olduğum yazarların birinci basımlarını satın alırdım: Waugh, Greene, Huxley, Durrell, Betjeman. Tennyson ve Browning gibi Viktoryen dönem şairlerinin ilk basımlarını aldım, zira şaşırtıcı derecede ucuz görünüyorlardı (bu arada ikisini de okumadım). Sevdiğim, seveceğimi düşündüğüm, seveceğimi umduğum ve sevmediğim, ama ilerde bir gün sevebileceğimi tahmin ettiğim kitapları birbirinden ayıran çizgi nadiren derin olurdu. King Penguin'leri, kırsal bölgelerle ilgili Batsford kitaplarını ve Collins'in 1940 ve 50'lerde yayınladığı *Resimlerle Britanya* serilerini biriktirdim. Şiir kitapçıkları ve Larousse'un yayınladığı deri kaplı Fransız ansiklopediler; karikatür kitapları ve Viktoryen dönem hatıratları; güncelliğini kaybetmiş sözlükler ve *Cornhill*'den *Strand*'a, cilt cilt dergiler satın aldım. Waugh'un *Scoop*'unun ilk Belçika basımı olan *Sensation!*'ın bir nüshasını aldığımı hatırlarım. Hatta, eksantrik alışverişleri meşrulaştırmak amacıyla, "Tuhaf Kitaplar" diye bir kategori uydurmuştum: Sör Robert Baden-Powell'dan *Pig-Sticking* veya *Hog-Hunting*, Bombadier Billy Wells'ten *Physical Energy*, Cheiro'dan *Guide to the Hand* ve 'Isoldé'den *Tap-Dancing Made Easy*. Nadiren başvursam da, hepsi hâlâ raflarımda. Gerek o dönemde gerek sonrasında, hiç mantığı olmayan kitap alışverişleri de yaptım: Sözelimi Sör Anthony Eden'in hatıralarının üç cildini birden satın aldım (birinci basımı hepsi ve kılıfları hâlâ üzerlerindeydi, belli ki önceki sahibi sayfalarını hiç açmamıştı). O üç cildi almamda mantık neredeydi? Durumum pek iç açıcı değildi, zira koleksiyoncu jargonuyla, bende 'tamamlama saplantısı' (*completist*) vardı. Bu yüzden, sözelimi sırf Shaw'un seyrettiğim birkaç oyununa hayran kaldığım için, eserlerinin neredeyse tamamını, vejetaryenlik hakkındaki mütevazı kitapçıklarını bile topladım. Şükür ki Shaw çok popüler olduğundan ve kitapları sürekli yeni baskı yaptığından dolayı, bu koleksiyona çok fazla para harcamadım. Neticede şöyle oldu: Otuz yıl sonra, Shaw'un didaktikliğine ve içe dönük nüktedanlığına karşı hevesim azaldığında, koleksiyonu satmaya karar verdim ve elbet zarar ettim.

Arada bir nefes kesici keşifler de olurdu. Aylesbury'deki F. Weatherhead & Son kitapçısının arka deposunda, Byron'ın *Don Juan*'ının ilk iki kantosunu bulmuştum; kitap 1819'da, yazarının ismi olmadan basılmıştı. Mavi cilt beziyle kaplı bu nadir birinci basım bana 62,5 peniye mal oldu. Byron külliyatını uzman derecesinde bilmemin o kitabı tespit etmemi

sağladığı numarası yapmak isterdim (ki ara sıra başıma gelir böyle şeyler). Fakat bu, kitapçının ön kapagın arkasına kurşunkalemle yazdığı şu notu bilmezden gelmek olurdu: *Kantolar I ve II, 1819'da Londra'da arzı endam etti; bu tek formalık kitabın içinde ne yazarın ne de yayıncının ismi vardı*. Yani 62,5 penilik fiyat bir hata olamazdı; daha ziyade, kitabın on yıllardır rafta durduğunun işaretiydi.

Bununla birlikte bir yığın ciddi hata da yaptım. Sözelimi, Salisbury'deki D. M. Beach'ten *Oliver Twist*'in, ilkin *Bentley's Miscellany*'de her ay yayımlanan orijinal tefrikalarını niye aldım ki? İyi bir fikirdi, zira mükemmel durumdaydılar, resimler, kapaklar ve reklamlar gayet düzgündü. Kötü bir fikirdi, zira bölümlerden biri (ya ilki ya da sonuncusu) eksikti - bu yüzden kolay elden çıkarılabilir değildi. Ve iyimser bir fikirdi, zira eksik bölümü koleksiyonculuk hayatımın bir döneminde bulabileceğimden emindim. Söylemek bile fazla, asla bulamadım ve bu enayilik yıllar boyu kitap raflarımdan bakıp benimle bir güzel dalga geçti.

Kitapların ve kitap koleksiyonculuğu dünyasının tam olarak tahayyül ettiğim gibi olmadığını anladığım anlar da yaşadım. Meşhur kitap sahtekârlığı vakalarına aşına olsam da, her daim koleksiyoncuların dürüst ve açıksözlü insanlar olduğunu varsaydım (aynısını bahçıvanlar için de düşünürüm). Derken bir gün kendimi Bucks, Weedon'daki Lilies'te buldum; "sadece randevuyla girilebilen" bu otuz beş odalı Viktoryen dönem malikânesinde o kadar çok kitap vardı ki, bir tek ziyaret günün büyük kısmını alıyordu. Birinci basımlar bölümünde, yıllardır peşinde olduğum bir kitap buldum: Evelyn Waugh'un *Vile Bodies*'i. Kuşe kılıfı yoktu (ki bu normaldi - daha önce Waugh satın alanlardan pek azı kılıfı yerinde bırakabilmişti), fakat hasarsız ve iyi durumdaydı. Fiyat ise.. hayret verici derecede düşüktü. Derken dolmakalemle yazılmış bir not gözümü çarptı, düşük fiyatın sebebi orada yazıyordu. El yazısıyla yazılmıştı ve altında, Lytton Strachey'nin son sevgilisi olan Bloomsburyli yayıncı Roger Senhouse'un imzası vardı. Hatırladığım kadarıyla şöyle bir nottu: "Bana ait birinci baskının yerine bu ikinci basım bırakıldı." Tam manasıyla şoke olmuştum. Bunun ani kararlar yapılan bir eylem olmadığı açıktı. Fail (onun kadın değil, erkek olduğunu varsayıyordum) kitabın bu baskısını üzerinde bir yerlere gizleyerek Senhouse'un evine gelmiş ve odada kimse yokken onu ilk baskıyla değiştirmeyi becermişti muhtemelen. Peki kim olabilirdi? Ben de şeytana uyup böyle bir şey yapabilir miydim? (Evet, itiraf ediyorum, sonraları ben de baştan çıkacak gibi oldum.) Ve günün birinde biri bana ve koleksiyonuma bunu yapabilir miydi? (Bildim kadarıyla hiç olmadı.)

Daha yakın zamanda, bu hikâyenin başka bir çeşidini, farklı bir bakış açısından dinledim. Bir okur epey ünlü bir yazara, erken dönem romanlarından birinin ilk baskısını (birinci baskı bin nüshadan azmış) göndermiş; kitabı imzalamasını rica etmiş ve geri göndermesi için gereken pulları da zarfa koymayı ihmal etmemiş. Bir süre sonra bir zarf gelmiş okura; yazar ricası uyarınca kitabı imzalamış, fakat zarfın içinde değerli olan ilk baskı değil, ikinci baskı varmış.

O dönemde kitap avcılığı çok yol kat etmeyi, yavaş ilerlemeyi ve bol kafa karışıklığını içerirdi; bunun yan etkisi, istediğinizi bulamadığınızda, seyahatinizin boşa gitmediğini kanıtlamak için rastgele bir yığın kitap satın almaya meylettikti. Bu edinme tarzı artık olası değil veya artık bir anlamı yok. Bütün o sık muhitlere konuşlu, eski, dağınık dükkânlar yok

olup gitti. Roy Harley Lewis, *Kitap Kurdunun Sahaf Rehberi* (ikinci baskı, 1982) adlı kitabında, Salisbury'deki D. M. Beach hakkında şunları yazmıştı: "Bazı kitapçıların bulunduğu yerler o kadar değerli ki, sahipleri sattıklarında küçük bir servet elde edeceklerini ve işleri evden yürütebileceklerini fark ediyorlar... Wiltshire'daki gayrimenkul fiyatları sözgelimi Londra ile kıyaslanamaz ise de, High Street'teki bu şahane köşe mevki herhangi bir kitapçıdan kat kat fazla gelir getiriyor." Beach 1999'da; Weatherhead (kitapları kendi bastırıldığı kağıt poşetlere koyardı) 1998'de kapandı. John Cowper Powys'in yüzünün, ölümünden sonra alınmış alçı kalıbı ve "Shelley'in içinde boğulduğu tekneye motorunu yerleştiren kişiye ait saat" gibi bir yağın tuhaf sergiye ev sahipliği yapan Lilies de yok artık. Ne kadar büyük ve genel, o kadar dayanıksız... Kural bu olmuş gibi görünüyor.

Koleksiyonculuk internet tarafından da tümüyle değişikliğe uğratılmış durumda. *Vile Bodies*'in ilk baskısını yaklaşık 25 sterline bulmam belki on iki yılını almıştı. Bugün abebooks.com üzerinden, çeşitli durum ve fiyatlardaki (en pahalısı, en nadir Waugh kapak kılıfları eşliğinde, 15 bin dolar ile 28 bin dolar arasında değişiyor) iki düzine ilk baskıya otuz saniyede ulaşmak mümkün. Büyük İngiliz romancı Penelope Fitzgerald öldüğünde, bir saygı duruşu mahiyetinde, onu büyük kılan son dört romanının ilk baskılarını (ciltli olanları) satın almaya karar verdim. İşlem, vaktiyle Beach kitapçısının bulunduğu yerin yakınında şimdilerde park yeri bulmaktan daha az zaman aldı. Ve Keşfin Romantizmi ve Hoş Sürprizleri (evet, aşk vardı gerçekten) hakkında konuşup durabilirim, lakin eski sistem zaman açısından da maliyet açısından da hiç verimli değildi.

İlk romanımı yayımladıktan sonra kitap koleksiyonculuğunda (ya da belki kitap fe-tişistliğinde) biraz yerimde saymaya başladım. Kim bilir, belki bilinçaltında, "madem kendi ilk baskılarımı üretmeye başladım, o halde diğerlerinininkine daha az ihtiyacım var" kararına varmışımdır. Hatta kitap satmaya bile başladım, ki bir zamanlar bu düşünülemezdi benim için. Fakat bu kitap alma hızımı yavaşlatmadı: Hâlâ okuyabileceğimden daha fazla kitap satın alıyorum. Ama bir kez daha söylemem gerekirse, bunun gayet normal olduğunu düşünüyorum: Etrafınızda sadece kalan ömrünüzde okumaya zaman yetirecek kadar az kitap buldurmanız ne tuhaf olurdu. Ve elle tutulabilen kitaplara ve içine girip dolaşabileceğim kitapçılara hâlâ sıkı sıkıya bağlıyım. Hâlihazırda her ikisi de muazzam baskılar altında. Son romanımı bir kitapçıya gider-seniz, 12.99 sterline alıyorsunuz; internetten bunun yaklaşık yarısına (artı posta) ve Kindle yüklemesi olarak sadece 4.79 sterline edinebiliyorsunuz. Aradaki fark kayıtsız kalınabilecek gibi değil. Ama şükürler olsun ki, ekonomi okuma ya da kitap satın alma faaliyetini tümüyle hâkimiyeti altına alabilmiş de değil. John Updike, ömrünün

sonuna doğru, basılı kitabın geleceğine dair karamsarlığa kapılmıştı:

*O tahayyül edilemez gelecekte,
Öldüğümde yani, kim okuyacak?
Basılı kağıt, yarım bin yılın kısa süreli
mucizesinden ibaret kalacak...*

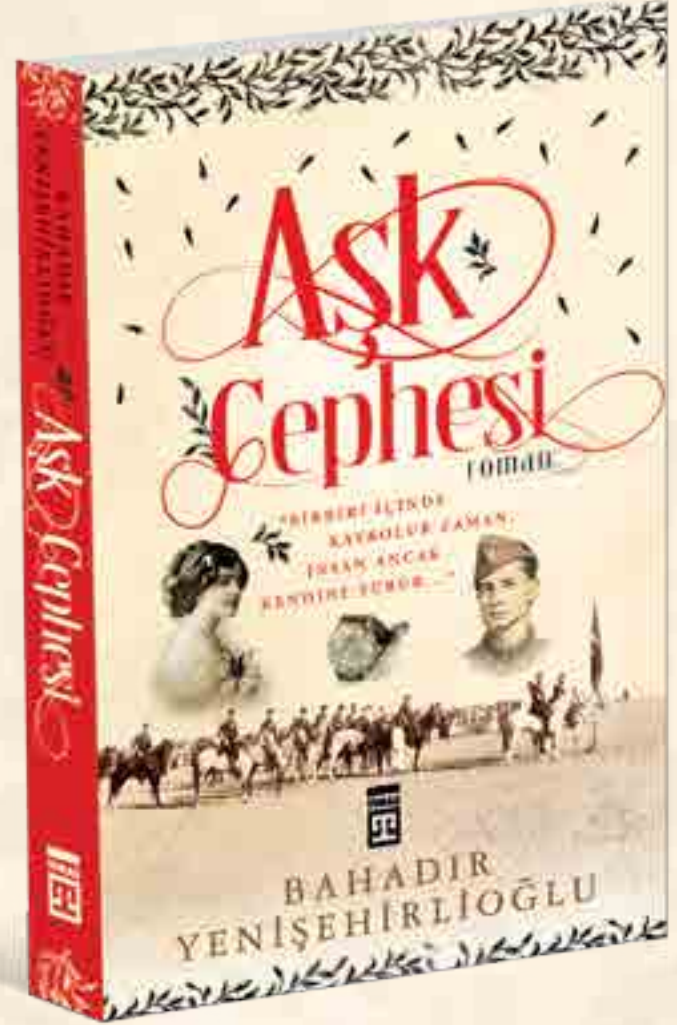
Ben hem okumak hem de kitaplar konusunda daha iyimserim. Okumayanlar, kötü okurlar, tembel okurlar her daim olacaktır - onlar hep vardılar. Okumak bir çoğunluk becerisi, ama azınlık sanattır. Mevcut olmayan yazar ile vecd içindeki, mevcut okuyucu arasındaki kati, karmaşık ve incelikli duygu ortaklığının yerini yine de hiçbir şey alamaz. E-okuyucunun fiziki kitabın yerini tamamen alabileceğini de düşünmüyorum - sayasal olarak geride bıraksa dahi. Elinize aldığınız her kitap kendini farklı hissettirir ve görünür; her Kindle yüklemesi ise tamamen aynı hissettirir ve görünür (günün birinde e-okuyucu, tıkladığınızda elektronik Dickens romanınızın aniden rutubetli kağıt, rutubet lekeleri ve nikotin tütmesini sağlayacak bir 'koklama' fonksiyonu içerebilecek olsa bile). Kitaplar geçimlerini sağlamak mecburiyetinde - keza kitapçılar da. Kitaplar daha çekici hale gelmek zorunda kalacak: Lüks tüketim malları gibi değil, ama onları elimizde tutmayı, satın almayı, buldurmayı, saklamayı, yeniden okumayı ve sonraki yıllarda onun muhtevasıyla ilk karşılaştığımız baskı olduğunu hatırlamayı arzulamamızı sağlayacak şekilde cazip, iyi tasarlanmış kitaplar olmalı. Yeni teknolojiye karşı makineleşme karşıtlarına benzer bir önyargı içerisinde değilim; sadece kitaplar ırfan içeriyor gibi görünürken, e-okuyucular malumat içeriyor gibi görünüyor bana. Babamın okulda kazandığı ödüller, doksan yıl sonra bugün benim raflarımda duruyor. Goldsmith'in şiirlerini internetten okumak yerine bu şekilde okumayı tercih ederim.

Amerikalı yazar ve sanatsever Logan Pearsall Smith vaktiyle şöyle demişti: "Bazı insanlar esas meselenin yaşamak olduğunu söyler; ama ben okumayı tercih ederim." Bu sözle ilk karşılaştığımda, zekice olduğunu düşünmüştüm; şimdi bunun (pek çok aforizmada olduğu gibi) düpedüz palavra olduğunu düşünüyorum. Yaşamak ve okumak aynı faaliyetler değil. Birbirinden ayırt etmek yanlış (tıpkı Yeats'in, yazarın 'yaşam ustalığı ile yapıt ustalığı' arasındaki seçimine dair hayal ettikleri gibi). İyi bir kitap okuduğunuzda, yaşamdan kaçmazsınız, yaşamın daha da derinlerine dalarsınız. Yüzeysel bir kaçış olabilir bu (farklı ülkelere, âdetlere, konuşma kalıplarına), ama esasen yapmaktadığınız hayatın inceliklerine, ikilemelerine, hazlarına, acılarına ve gerçeklerine dair anlayışınızı iletmezdir. Okumak ve yaşam ayrı değil, birlikte var olurlar. Ve yaratıcı keşif ve kendini bulma istikametindeki bu ciddi mesainin tek bir mükemmel sembolü var ve hep öyle kalacak: Basılı kitap. ■

TÜRKÇESİ: MURAT UYURKULAK

"Birbiri içinde kaybolur zaman. İnsan ancak kendine yürür.."

Aşk Cephesi aşkın, ayrılığın, hasretin, kavuşamamanın, savaşın ve beklenmedik buluşmaların romanı... 2014'ten 1914'e iç içe geçmiş iki aşkın hikâyesi tarihle, edebiyatla, savaşla sarmal oluyor, nefesleri kesiyor.

Edebiyatın güçlü kalemlerinden
Bahadır Yenişehirlioğlu'nun
yeni eseri *Aşk Cephesi*
Timaş Yayınları'nda...

iyi ki kitaplar var...

timas.com.tr
f t timasyayingrubu

Başka bir kuş

ENİS BATUR

Düğmesine bastığım an patlıyor masa lâmbasının siperdeki ampülü. Birden yüze aynı anda son bir kez yanan mumların yarattığı küçümen şimşegin ardından, retinamın dibinde karanlığa yansısını bırakan bir ışık izi kalıyor. Ağır ve çekinceli hareketlerle çeviriyorum ölü ampülü ve çıkarıyorum yivli yuvasından – masanın üstüne bırakmanla birlikte çılgın bir telâşla kanatlarını çırpmaya koyulan tungsten kuşunun uçuşu birkaç saniye sürüyor – yandaki hastanenin odalarından birinde ışığı söndürüyor kat görevlisi hemşire.

Mahir Bey'in deniz feneri kiralama sergüzeşti

AHMET TURAN ALKAN

Mahir Bey, her sabah olduğu gibi saat 07.30'da zilin çalınmasını beklemeden ana kapının otomatigine bastı ve sanki bir uzay yolculuğuna çıkacakmış gibi giydirilip ambalajlanmış dördüncü torununu karşılamak üzere asansörün beşinci kata doğru yükselen vınlısını dinlemeye başladı. Hayır, hiçbir değişiklik yoktu. Asansör kapısı açıldı, damadı çocuğu ve bakım valizini kısa bir merhaba aralığında teslim ettikten sonra an sektirmeden savuşup kayboldu.

Berkecan sevilmez mi; adının verilmesinde, "Rızam yoktur, Berkecan ne demek; Ahmet, Mehmet, Osman koyalım, Ali koyalım" diye vaktiyle mırn-kırn ettiyse de kalp kırmamak için fazla üstelemediği torununu dikkatlice ambalajından kurtardı. Pijamasının üstüne bir hurka giyip çocuğu kucagına aldı. Sabî, hâlâ uyuyordu. Mahir Bey dikkatle koltuğa yatıp battanîyesini üzerine çekti. Mutfağa geçip ocağı yaktı. Dolaptan kahvaltılıkları çıkararak masaya dizdi,

-Uyuyup kalmışım ayol, yanlarını nasıl ağrıyor bilsen; bütün gün koşuşturup durmaktan tabanların sızlıyor, diyerek güne sızlanmaya başlayan 25 yıllık eşi Faize Hanım'ı duydu, sonra onun, "Ekmeği kapıdan aldın mı Mahir; çöpü de bırakıvermeyi unutma" tembihini "Günaydın" niyetine kabullenip kaderine razı oldu. Ekmeği ve gazeteyi aldı. Berkecan hâlâ uykunun en derin ve masum sularında...

-Kaç defa dedim gömleğini kapının arkasına asma, diye söylenen Faize'ye aldırış etmedi. Çöpü ve boş su bidonunu kapıya bıraktıktan sonra gazetesini ve yakın gözlüğünü alıp ayaküstü göz gezdirirken iç sayfalardaki o haberi gördü. Balkondaki hasır iskemlesine oturup, başından sonuna dikkatle, -dikkat ne kelime- kuru bir süngerin masa üstündeki su damlacığını çekmesini andırır bir alâka ile haberin içinde kaybolup gitti:

"Türkiye'de 420 deniz feneri var. Bazıları sarp kayalıklara, ıssız adacıklara kurulu. Ama bu ışık evlerinden bir kısmı da dünya güzeli koyların, tılsımlı körfezlerin girişinde, üzerinde sadece fenerin bulunduğu cennet adalara kurulmuş. Bazılarında, bekçilerin aileleriyle yaşadığı eski lojmanlar var. Bir kısmının bakımı da teknisyenler tarafından yapılıyor."

-Ulan Mahir, diye seslendi kendi içine, "Ulan Mahir, bir deniz feneri bekçisi bile olmadın şu hayatta..."

"...Ama deniz fenerlerinin kapıları görevliler dışında hiç kimseye açılmıyor. İşte geçen yıl, ilk kez Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma Genel Müdürlüğü, bu fenerleri halka açmaya karar verdi. 2006'da beş deniz feneri arsalarıyla birlikte kiraya verildi, bu yıl da 12 fener ve 8 gayrimenkul ihale yoluyla yeni kiracılara kavuştu. Bundan böyle, bekçilerin 24 saat yaşamak zorunda kalmadığı bu fenerler, butik otel, lokanta, hediyelik eşya dükkânı, hatta ev olarak kullanılacak.

Deniz fenerleri, denizciler için yüzyıllarca en önemli can kurtarma istasyonlarıydı. İstanbul'da Sarayburnu yakınındakine boşuna Cankurtaran Feneri adı verilmemişti. Türkiye'deki fenerlerin çoğu, 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildi. İhaleye çıkarılanlar arasında en eskisi 1863 yapımı Çeşme'deki Süngükaya, en yenisi ise 1973'te kurulan Hopa Feneri."

-Çaydanlığa su bile koymadın değil mi, kaç defa söylüyorum Mahir; bir iş yapıyorsun, bari tamamla, bıktım senin savrukluğunu toparlamaktan. Ömrüm çürüdü ömrüm!

Duymadı bile Mahir; o hâlâ, "Bir deniz feneri bekçisi bile olamadım"da kalmıştı çünkü. Gazete haberine bakan gözleri artık gazete kâğıdının ötelelerindeki bir yeri görmeye başlamıştı. ***

-Aa, bu kadar kolay mıymış be bir fener kiralamak!

İhaleye katılan iki kişiden biriydi. Öteki, feneri kiralayıp kafe benzeri bir işyeri yapmak fikrindeymiş. Mahir, "Bu herif bastırır parayı alır; aklı ticarete olduğuna göre sermayesi de vardır bunun, artırmada ben bununla yanşamam" diye düşünüyordu başlarda. Adam kırk yaşlarında, saç iyiden iyiye açılmaya, göbek yapmaya başlamış o bildiğimiz hırslı, yırtıcı genç işadamı tiplerinden biri gibi görünüyordu. Komisyon kapısında ayaküstü laflarken, "Ne yapacaksın beybaba bu yaştan sonra deniz feneri kiralayıp" şeklinde bir niyet yoklaması bile çekerken ona sadece,

-Hiç, içine girip oturacağım, demişti. Adam, "Buyur burdan yak, ne tipler var yahu" makamında bir suratla, küçümser bir bakışla ce-

vap vermişti. Hem "beybaba" hitabı, hem küçümseyici surat ifadesi Mahir'i kızdırdı, elinden gelse adamı iyice hırpalayıp ihale bitene kadar tuvalete kilitleme arzusuyla yanıp tutuştuysa da renk vermedi.

İşler umduğu gibi gitmedi. Fener, "küüt" diye bir yıllığına Mahir Bey'de kaldı. Hırslı işadamı son anda fikir değiştirmiş, "Beş on yıllığına olsa neyse, bir seneliğine içine harcayacağım tamirat masrafına, koyacağım demirbaşaya değmez" diye açıklamada bulunmuştu sonradan sanki lâzımmış gibi. "Nasip seninmiş beybaba, güle güle otur" demişti. "Sulak yerden tarla mı bağışlıyorsun be adam" demedi Mahir, sadece içinden geçirdi. İşlemler tamamlandı, imzalar atıldı. Cebinde kira mukavelesiyle sokağın kalabalığına çıkan Mahir Bey, dolmuş durağına doğru yürürken haberi Faize'ye nasıl vereceğinden çok, yanında götürmesi gereken şahsi eşyalarının listesini yapmaya başlamıştı.

Döndü, kendine baktı; mutluymdu.

Sevindi, kendisini bekleyen dolmuşa segirtti,

-Dur dur, geliyorum!

Faize, Mahir'in bir yıllığına da olsa kendisinden ayrılmasına aldırış filan etmiyordu; hayatında, gemi teknesine yapışmış bir midye gibi yer kaplayan şu adamın, kendisinden bağımsız ve habersiz, danışıp etmeden şahsi bir karar vermesine çok fena bozulmuştu: Acaba başka bir planı mı vardı, başka bir kadın? Başka bir hayat? Neler oluyordu, Faize varlığının bütün zereleriyle olup biteni bilmek istiyordu.

Mahir, hayat arkadaşına her şeyi söyledi, ne var ki bunlar Faize'nin duymak istediği şeyler olmadığı için anlayamadı. Yoruldum ne demekti, değişiklik olsun hayatımda ne anlama geliyordu? Hele hele resim yapar oyalanırım, denizi seyredirim, geceleri dalgaların, kıyı kuşlarının cılgınlığını dinleyerek uyurum la flannın ardında yatan asıl düşünce neydi?

Müzakere şöyle sona erdi:

-İki gün sonra, usandım, yalnız olmuyor diye pişman olup gelirken kapıya o zaman görüşürüz beyefendi!

Mahir Bey'in yıllar içinde tam bir algoritmasını geliştirdiği Faize Hanım lisanına göre bu cümle "izin verdim, git fakat bil ki yine bana döneceksin; o zaman kırılmış gururunla seni kabul edeceğimi de bil" manasına geliyordu.

İşin en zor kısmı geçilmişti.

Bir saniye bir saniye... Bakıyorum iyice havaya girdiniz! Bakıyorum cümlelerimizde bir merak; ne olacak, Mahir şimdiye kadar sadece iki fotoğrafını gördüğü deniz fenerinde nasıl yaşayacak; ne yiyip içecek? Bir gün carı sıkılmayacak, torunlarını özlemeyecek mi? Aradan ay bile geçmeden ilk otobüse atlayıp, "Berkecan'ı özledim, yanlış anlama ha!" diye uyduruktan bir bahane ile arsız kediler gibi evinin kapısını çalacak mı vesaire vesaire...

Ey okuyucu, yukarıda başlayıp da sonunu kasten getirmedim mi hikâyeye sadece maliyeti bedavadan da ucuz birkaç yüz kelimenin bir araya getirilmesinden ibaret bir kurgu.

Hayat değil, hâtrât hiç değil. Eh hikâyeye de sayılmaz. Bir kurgu, kelimelerle oynanabilen bir oyun. Şimdiye kadar icat edilmiş en kışkırtıcı, en eğlenceli çocuk oyunu: Edebiyat!

Kusura bakmayın, sadece dikkatinize edebiyatın ne idüğüne çekmek istedim. Hikâyenin sonu yok. Artık onu her biriniz kendi zevkinize ve beklentilerinize göre tamamlayacaksınız.

Sizi, kemâl-i ciddiyetle kendi hayalhânenizin derinliklerini keşfe davet ederim. ■

ŞİMDİYE KADAR İCAT EDİLMİŞ EN KİŞKİRTİCİ, EN EĞLENCİLİ ÇOCUK OYUNU: EDEBİYAT!

Boş sözler

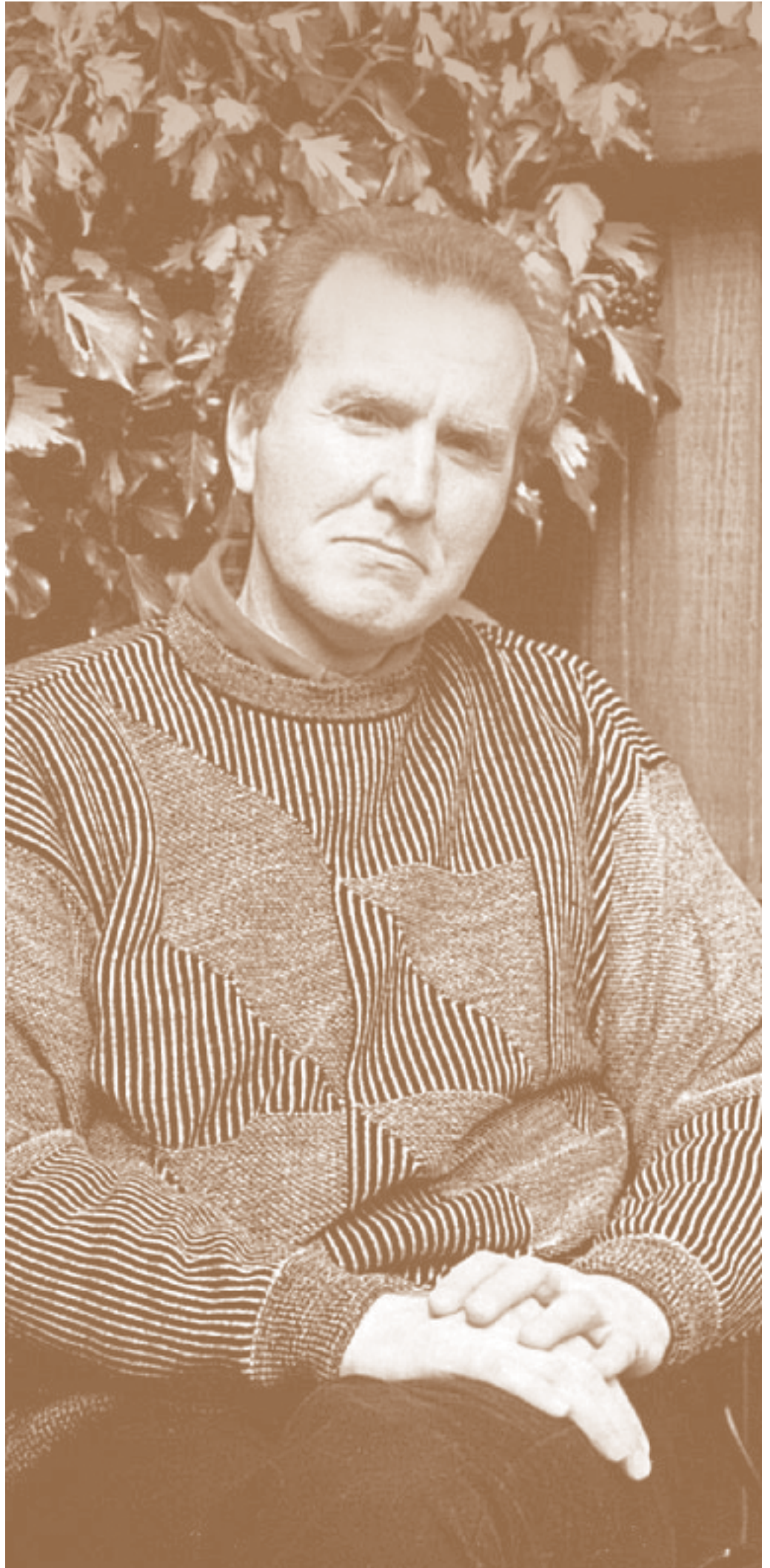
ŞAVKAR ALTINEL

“Suyu görünce taş kesildim,”
diyor küçük kız,
yeni öğrendiği belli olan
“taş kesilme”nin kendisi
küçük yuvarlak bir taş,
gururla dilinde gezdirdiği.

Soylu bir İngiliz kadının anılarında
kusursuz aksanını nasıl edindiğini
anlattığı satırlar geliyor aklıma:
“Dalgaların dövdüğü bu kıyılarda babam
ağzımızda çakıl taşlarıyla
Shakespeare’den bölümler
okumamızı isterdi.”

“Dilin altına yerleştirilecek küçük bir taş
tükürük salgılanmasını sağlayarak
yolcuya susuzluğunu unutturacaktır,”
diyor *Güç Koşullarda Sağlıkım Kılavuzu*.

Çocukluğumda sevinçle koşup
altında kollarımı açtığım yağmur
uzaklaşıyor kıraç bir ovada
gölgesi kayan bir bulut gibi
ve gençliğimin Büyük Göller’i
siyah-beyaz bir fotoğrafa inmiş:
Şimdi yalnızca bu boş sözler,
ağzımda oradan oraya yuvarladığım,
suyun ne kadar ardında
kaldığını unutmak için.

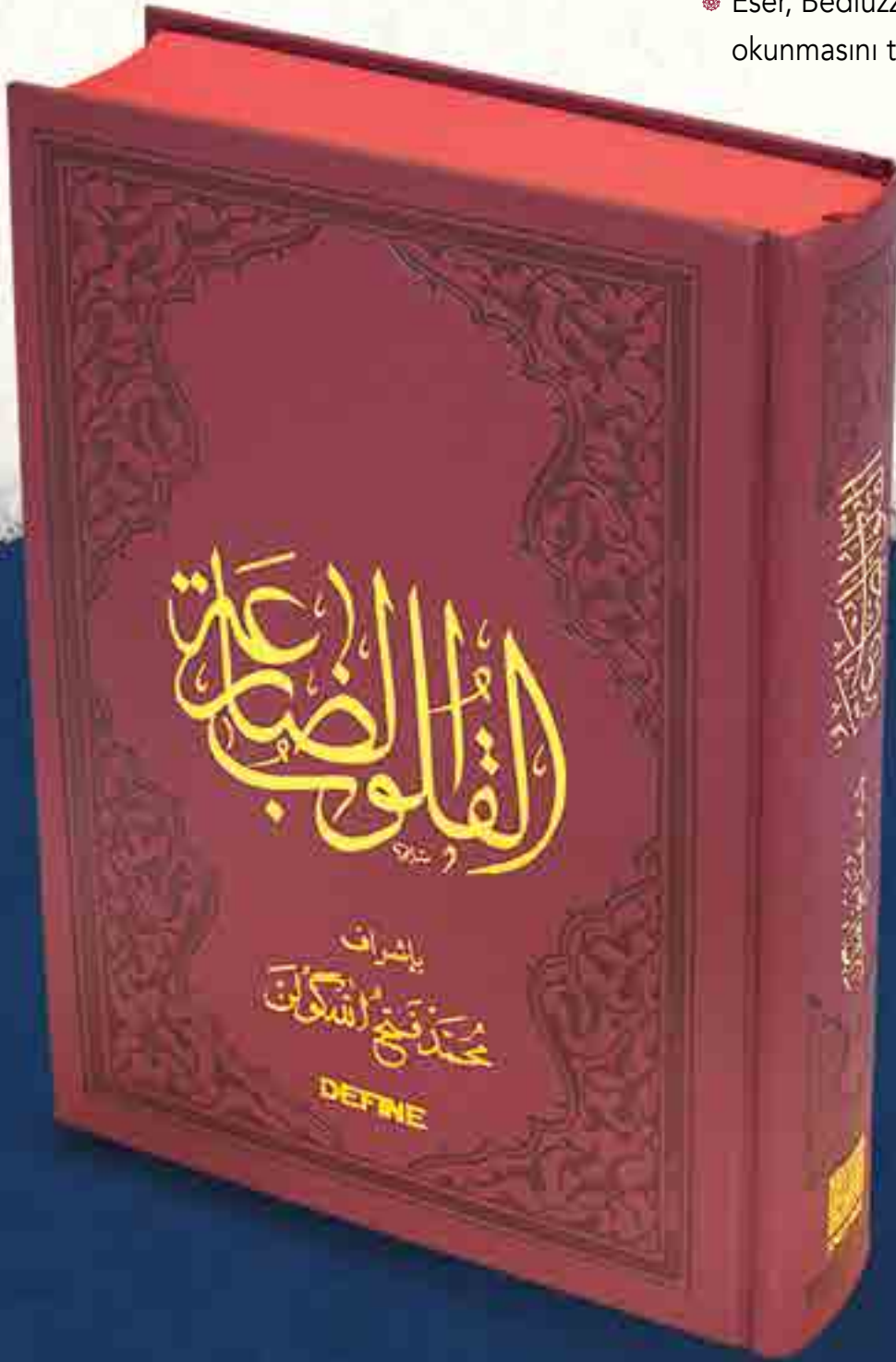

el-Kulûbu'd-Dâria

"Yakaran Gönüller"den dualar

- el-Kulûbu'd - Dâria, M. Fethullah Gülen Hocaefendi'nin derlediği ve tasnif ettiği bir dua kitabıdır.
- Eser, Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin sürekli okuduğu ve okunmasını tavsiye buyurduğu duaları da içine almaktadır.

• Eserde, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ali, Abdülkadir Geylani, Zeynelâbidin, İmam Şâzilî, Veysel Karânî Hazretleri gibi pek çok İslâm büyüğünün dualarının yanı sıra Peygamberlerin duaları, Esmâ-i Hüsnâ, çeşitli hal ve şartlarda okunacak dualar ile günlük ve haftalık okunacak dualar da belirli bir düzen içinde yer almaktadır.

Büyük Boy (17x24 cm) •

Özel Varak Yıldız Baskılı Kenar Boyalı •

Lüks Ciltli - Termo Deri •

Renkli - 725 Syf. •

Kitap Zamanı'nın 100. sayısını tebrik ederiz.

kitapkaynagi | www.defineyayinlari.com

Bütün Kitapçılarda

DEFİNE
YAYINLARI

Kuzu

HAYDAR ERGÜLEN

Park güvercinler gibi yaşlı adamlarla doluydu okuduğum kitapta, “Aynı mahallede bir gökyüzü satın aldık” cümlesi geçiyordu bunu okuduğuma da inanamadım yazdığımı da Tanrıya mektup yollayan çocukların adres yerine yazdığı gökyüzüydü bu

Sen o zamanlar adının üstünde bir bulutla dolaşıyordun küçük bir adın vardı kuzuya benziyordu kederi büyüdükçe adından da küçük kalan bir kuzu oysa sen adın unutulsun istiyordun belki ve yalnızca gezgin bir bulut olarak anımsanma isteği

Nar küçük bir kalp konduruyor adının üstüne şapka mı o da ne, harflerin de kalbi varmış Nar da kalbe benziyormuş zaten ikisi de sıcakmış yaşlılar kargaya benzesin korkuları da güvercine elma Ali'nin elinden, neden uçar, sevinçten kuzu olur, bulutla gezer, yetişir son meleğe

YAVUZ BAHADIROĞLU

Osmanlı'da Şehzade Katli

BİRİNCİ
20.000

“Evlat mı, devlet mi?”

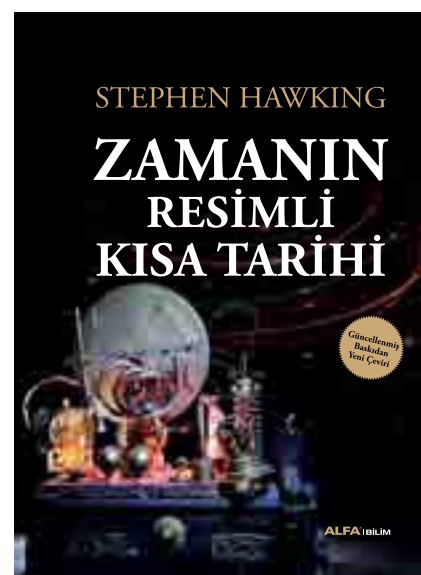
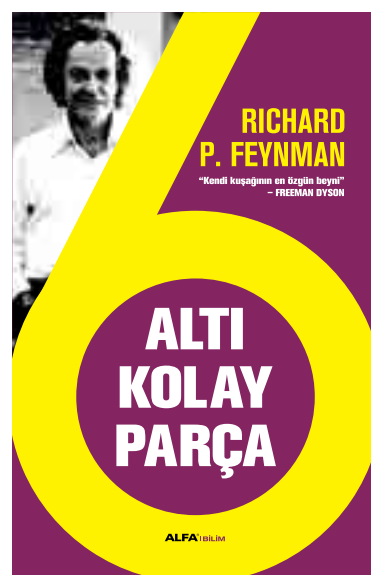
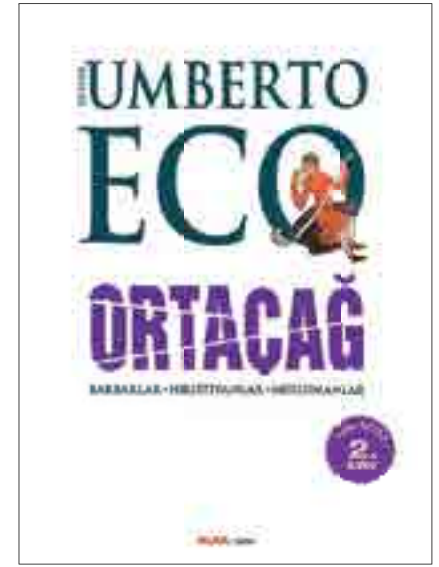
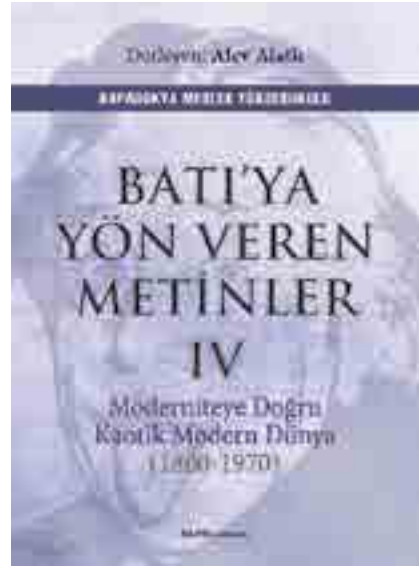
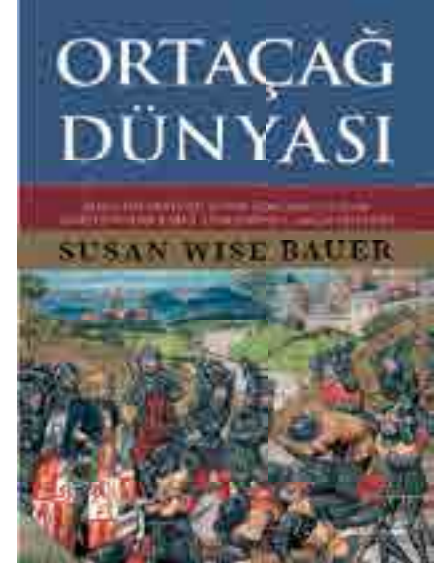
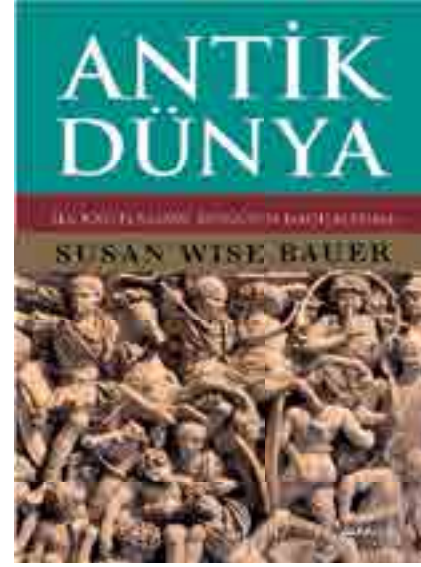
Osmanlı padişahları “Evlat mı, devlet mi” tercihinde nasıl davrandılar? Onları bu kararı almaya iten sebepler neydi? Bu tercih Osmanlı tarihini ve şehzadeleri nasıl etkiledi?

“Tarihi Sevdiren Adam” Yavuz Bahadıroğlu, Osmanlı tarihinin en çok tartışılan konusuna “Osmanlı'da Şehzade Katli” kitabı ile ışık tutuyor.

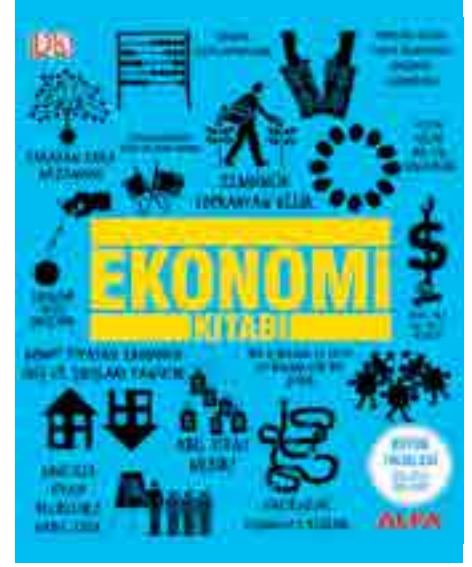
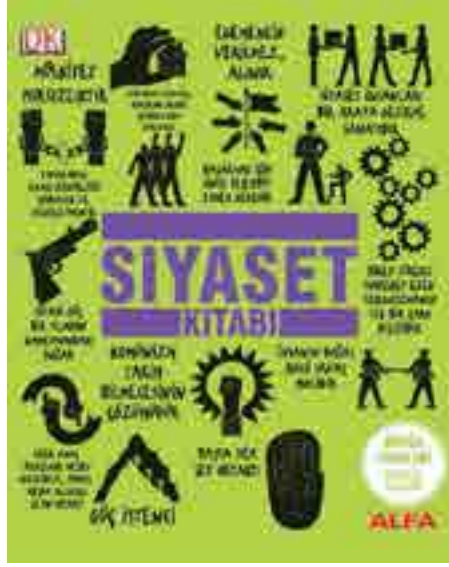
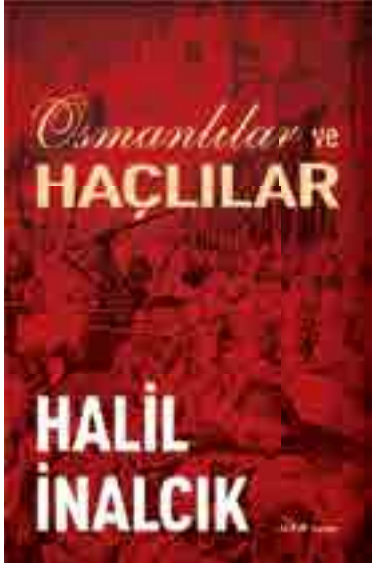
facebook.com/nesilyayinlari | nesilyayinlari.com
twitter.com/nesilyayinlari | 0212 551 32 25

NESİL

ALFA® ile BAHAR

AR COŞKUSU...

Asaf Hâlet Çelebi ve masallar

BEŞİR AYVAZOĞLU

Şair'in babası Mehmed Said Hâlet Bey ise Arapça, Farsça ve Fransızca bilen kültürlü bir Osmanlı'dır. Münevver Ayaşlı, Beylerbeyi'nde komşuluk ettiği, her hâliyle bir edep ve terbiye abidesi olan bu hakiki İstanbul beyefendisinin kendisine gençliğine bakmadan hürmet ve nezaket gösterdiğini, bu yüzden çok utanıp adeta yerin dibine geçtiğini söyler. Şeyh Osman Şems Efendi'nin halifesi ve Salkımsöğüt Dergâhı şeyhi Bedreddin İzzî Efendi'ye bağlı bir Kadiri dervisi olmakla beraber Üsküdar Mevlevihanesi postnişini Ahmed Remzi Dede'yle de yakın dostluğu bulunan ve Mevlevi terbiyesini benimseyen Mehmed Said Hâlet Bey, Nermin Çelebiler'in anlattığına göre, Bedreddin İzzî Efendi tarafından Mehmed Ali Asaf ismi verilen oğlunu altı aylıkken Mevlevihane'ye götürmüştü; Ahmed Remzi Dede "Gel bakayım buraya, gel bakayım!" deyince gülmeye başlayan minik Asaf, "Huu Baba!" diyerek şeyhin kucagına atılmış.

Elbette altı aylık bir bebeğin "Huu baba!" demesi pek inandırıcı değil; Üsküdar Mevlevihanesi'ne çocuk yaşta gidip gelişlerin, Şair'in muhayyilesinde bir çeşit masala dönüştüğü düşünülebilir. Gerçek olan şu: Yedi yaşında sema etmeye başlayan Şair, tasavvufu, tarikat âdâbıyla, eski şiir ve musikiyle çok erken tanışmıştır.

Şair'in çocukluğunda sema ederken çekilmiş sikkeli, tennureli bir fotoğrafına sahip olsaydık ne iyi olurdu. Sema o yaşlarda herhalde bir çeşit oyun gibi görüyordu. Şimdi, Cihangir sokaklarında oynadığı oyunları ve bu oyunların tekerlemelerini hiç unutmayan ve yıllar sonra bunları "Türk çocuklarının mükemmel ve dehakâr" buluşları olarak yazıya geçiren Şair'i arkadaşlarıyla birlikte neşe içinde "Üşüdüm üşüdüm daldan elma düşürdüm", "Eveleme geveleme deve kuşu tepeleme" yahut "Hacı baba dum dum sakalına kondum" tekerlemelerini söylerken hayal edebilirsiniz. Bu tekerlemeleri mücerrede yönelen Türk ruhunun tezahürleri olarak gören Şair, çocukluğunda masalların hemen başında söylenen tekerlemelere de bayılırdı.

Hele masallara... "Masal Dünyamız"[1] başlıklı konferans metninde anlattığına göre, çocukluğunda, kendi konaklarında veya komşu evlerde yaşayan sevimli ninelerle genç veya orta yaşlı hizmetçi, dadı, kalfa gibi kadınlardan harika masallar dinlemiş. Bu kadınlar okuma yazma bilmez, fakat çok güzel masal anlatırlarmış. "Bu basit insanlarda ne kudret vardı ki insanlığımın hakiki şuurunu bana hocalarımdan da, okuduğum kitaplardan da daha iyi anlattılar?" diye soran Şair, masallarıyla kendisini belki de farkında olmadan şiire hazırlayan dört kadından büyük bir sevgi ve hasretle söz eder.

Bu kadınlardan biri, uzaktan akrabaları olan ve kendileriyle birlikte yaşayan Hacı Teyze, diğeri zaman zaman ziyaretlerine gelerek konakta üç beş gün kalan Merdivenköylü Burunsuz Ziyneti Hanım'muş. Aslen Bandırmalı olmakla beraber gençliğinde uzunca bir süre Arabistan'da yaşayan Hacı Teyze'nin söylediği masallar tipik İstanbul masallarıymış, fakat bu masallarda, Marmara'nın tuzlu meltemlerine sanki Arabistan çöllerinin sıcak ve mehtaplı gecelerinden bir şeyler sızarmış. Burunsuz Ziyneti Hanım'sa Bektaşî tarikatına mensup, neşeli, hoş sohbet, şakacı ve geniş bir hayal gücüne sahip bir ihtiyarımış; çocukları etrafına toplar bol bol masal anlatırmış. Kahramanları korkunç adanmış, ama bunları gülünç hale getirmeyi de çok iyi bilirmiş. Şair, "hayatın en çetin yollarına karşı istihza ve istihfâfı" onun masallarından öğrenmiş.

Bir de Çerkezlerin Şapsih boyundan Servet adında bir hanım varmış. Şair'in menekşe rengi gözlerini unutamadığı, Çerkezce adı Kesey olan bu hanım, Kafkasya'dan mavnalara binip Karadeniz yoluyla Anadolu'ya hicret eden bir ailenin kızymış. Zaman zaman bu zorlu hicret sırasında yaşadıklarını da anlatırmış. O tarihte mini mini bir kızmış; Karadeniz'in hırçın sularında yol alırken çok sevdiği için elinden bırakamadığı armoniği çalması babasını kızdırmış. Servet Hanım, babasının armoniği denize öfkeyle nasıl fırlattığını her anlatışında sanki kaybedilen bütün güzel şeylerin sonsuz hasretini de dile

getirmiş. Gelinlik çağdaki kızını ince hastalığın, oğlunu da Birinci Harb'in aldığı bu çilekese kadının masallarında, pırl pırl güneşli denizler, nefis eşyalarla döşeli ihtişamlı saraylar, garabetlerle dolu bir dünya ve alışılması çok zor hayaller varmış. Şair, her birinde tükenmez bir hazine saklı olduğuna inandığı, rüyalarındaki gibi sonsuz ve değişik hayallerle dolup taşan bu masallarda "daima teessüf edilen, kaybedilen ve geri gelmeyen bir şeyler" in varlığını hissedermiş.

Servet Hanım'dan söz ederken onun da, dadısı Nevres Kalfa gibi çetrefil dilli olduğunu söyleyen Şair, bu Çerkez Dadı'dan "Memleketim" adlı şiirinde şöyle söz edecektir:

Zenci Nerkis Kalfa

Çerkes Nevres dadım

Bu şiirdeki Nerkis Kalfa, "Masal Dünyamız" da sözü edilen Mehves Kalfa mıdır, başka biri mi, bilmiyorum. Şair, Hacı Teyze'yi, Burunsuz Ziyneti Hanım'ı ve Servet Hanım'ı çok sevmekle beraber, "çocukluğumun sevgilisi" dediği Sudanlı Mehves Kalfa'ya başka türlü bağlıymış. Masalları kadar gevrek kakhahalarını da unutamadığı bu zenci kalfa gençmiş, çok güzel bir yüzü, müthiş bir hafızası ve muhayyilesi varmış. Zaman zaman Afrika'da üzeri samanla örtülü kulübesini, ailesini, oyun arkadaşlarını, ağaçları, hamur yoğuran, süt sağan kadınları, maymunları, kısacası, Afrika'da yaşanan köy hayatını bir masal gibi uzun uzun anlatır, daha sonra bu anlattıklarıyla hiçbir alâkası bulunmayan renklerle, hayallerle bezeli masallarına başlamış, o anda yaşıyormuş gibi... Şair, "Onun kadar kariha ve hayal genişliği olan hiçbir insan tanımam. Her insana, hatta her zenciye benzemeyen tipi, açık ve her zaman gülen yüzünün arkasında öyle manalı bir ruh genişliğine, bir iç huzuruna malikti ki, bu kadar saf, temiz ve iyi insanı çok az tanıdım!" diyor.

Bu kadınlardan masal dinlerken kahramanlarla özdeşleşen çocuk, Kaf dağına gidip ejderhalarla dövüşen delikanlı kendisiymiş gibi heyecanlanmış. Huysuz ve hilekâr Çengi Dilâra, talihsiz Turunç Güzeli, esrarlı Benli Bahri, korkunç İgi Baba, akıllı küçük kız, Bahtiyar adlı bedbaht, dağdan dağa gezerken elbiseleri çalılarda yırtılıp kan revan içinde kalan sultan hanım ve bunlara benzer nice masal kahramanıyla birlikte yaşanan gerçeküstü bir çocukluk... Bahçelerde narlar ağlar, ayvalar gülermiş; birileri tütün çubuk içerek, lüle sümbül biçerek geçermiş; ağlayan gözlerden inciler dökülür, gülen yanaklarda güller açarmış. Çocuk gitgide baktığı her şey ve her yerde dinlediği masalları görür olmuş. Her çeşme onun için bir masal çeşmesiymiş, her konak bahtsız Bahtiyar'ın konağı... Cariyeler bu konaktan sedef kakmalı gümüş nalınlarıyla çıkıp su almak için salına salına çeşmeye giderlermiş. Çiçekli bir daldan uçup bahçe duvarına konan bir kuş bir anda silkinip genç bir şehzadeye dönüşebilirmiş. ■

[1] "Masal Dünyamız", *Yeditepe, Yeni Seri*, nr. 16, 1-15 Ocak 1960, s. 12-13. Asaf Hâlet Çelebi, bu metni İstanbul Hemşehrileri Derneği'nde 6 Kasım 1958 günü vereceği konferans için hazırlamış, fakat bu konferansa katılmaya ömrü vefa etmemiştir.

**ŞAIR'İN
BABASI
MEHMED
SAİD HÂLET
BEY...**

TİMAŞ TARİH'TE YENİLER...

27 MAYIS DARBESİ VE BİZLER

Nilüfer (Bayar) Gürsoy

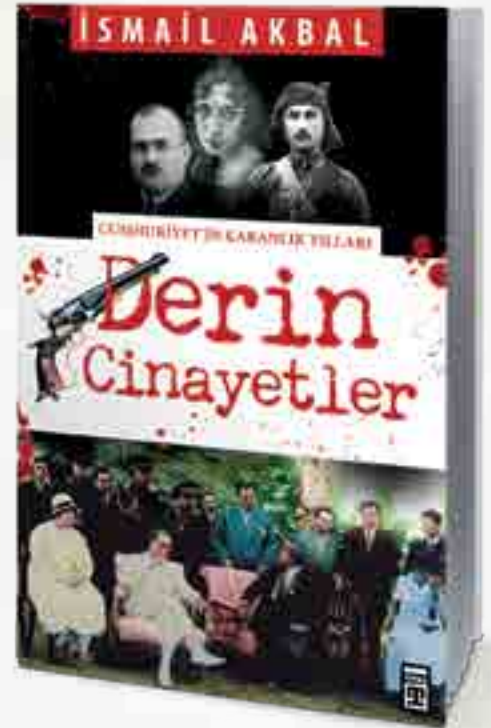
Türkiye'nin 1946'da Demokrat Parti'nin iktidara gelişiyle başlayan çok partili demokrasi tecrübesi, en büyük darbeyi 27 Mayıs 1960 tarihinde yedi. Sadece dönemin siyasi aktörlerinin değil, artık kimsenin hayatı eskisi gibi olmayacaktı... Dönemin şahitlerinden Celâl Bayar'ın kızı Nilüfer Gürsoy'un kaleminden 1960 Darbesi'nin siyasi ve insani boyutları...

OSMANLI'NIN ÇÖKÜŞÜ

Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci

800 yıllık Osmanlı İmparatorluğu cumhuriyete evrilirken yapılan inkılâplar ve alınan kararlarla yeni bir rejim kuruluyor, tarihe meydan okunup yeni bir ülke inşa ediliyordu. Peki tüm bunların ardında halk aslında neler yaşıyordu? Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci'den İmparatorluğun son dönemlerine dair toplumsal bir inceleme...

DERİN CİNAYETLER

İsmail Akbal

Huzur-ı Mutat Zevat... 1930'lu yıllarda Mustafa Kemal'in yanından ayırmadığı eski komitacılar... Strateji kurulan sofralar, zor ve tehlikeli görevler, durumdan çıkarılan vazifeler, ömür boyu süren bağlılıklar, kör edici bir sadakat...

timas.com.tr

[timastarih](https://www.facebook.com/timastarih)

[timasyayingrubu](https://www.instagram.com/timasyayingrubu)

[timasyayingrubu](https://www.facebook.com/timasyayingrubu)

Timas
tarih

Tarih bu sayfalarda yaşıyor...

Dostoyevski: Sibiryaya öncesi son mektup

NAZAN BEKİROĞLU

1849 yılının 23 Nisan'ında Petersburg'da tutuklanan devrimci Petraşevski halkasının önde gelenleri arasında Dostoyevski ve ağabeyi Mihail de vardı. Ağabey kısa süre içinde serbest bırakıldıysa da Dostoyevski'nin şansı o kadar yaver gitmedi. Mahkemenin sürdüğü aylar boyunca Peter ve Paul kalesindeki hücrede kaldı ve ancak 1849 yılı Aralık ayının 22'sinde arkadaşlarıyla birlikte haklarındaki kararı öğrenebildi. Ama öncesinde Çar'ın emriyle oynanan acımasız bir senaryo, düzmece bir idam sahnesi vardı. Acı bir soğukta götürüldükleri Semyonovski meydanında sekiz aydır üzerine ilk kez güneşin doğuşunu gördükleri sırada ölüm emirleri okundu, başlarında kılıç kırıldı, rahip öpmeleri için haç uzattı. Mahkûmlardan ilk üçü direklere bağlandı. Tüfekler doğrultuldu. Fakat eski bir asker olan Dostoyevski o sırada trampetlerin verdiği sinyalden hayatlarının bağışlandığını anladı. Dört nala bir atın üzerinde ortaya çıkan bir subay gerçek kararı okudu: Merhametli Çar hayatlarını bağışlamış, ölüm cezalarını hapis ve(ya) sürgüne çevirmişti. Çar, devrimcilere unutamayacakları bir ders vermişti. İdam mangasının önünde direğe bağlandığı anı kim unutabilir ki?

Petraşevski hemen oracıkta ayağına prangalar vurularak Sibiryaya doğru yola çıkarıldı. Diğerleri ise kaleye geri götürüldüler ve Dostoyevski hücrelerine döner dönmez Mihail'e bir mektup yazmak için kalem kâğıda sarıldı.

Bu mektup, beş ciltlik Dostoyevski biyografisinin müellifi Joseph Frank tarafından, "Sadece kendi içinde dinamik bir mektup değil, aynı zamanda onun henüz uğradığı çilenin ruhsal sonuçlarını kavramak açısından da en önemli belgelerden biri"^[1] olarak değerlendirilmektedir. Keza *Dostoevsky: Letters And Reminiscence*'de da söz konusu mektup şöyle takdim edilmektedir: "Aşağıdaki metin Dostoyevski'nin 22 Aralık 1849'da idama mahkûm edildiği gün kardeşi Mihail'e yazdığı mektubun tam metnidir. Mektubun daha önce sadece ilk paragrafı yayımlanmıştır. Tam metin ilk kez şimdi yayımlanmaktadır. Doküman olağanüstü önemi haizdir. Mektubun orijinali mevcut değildir. Fakat Madam Dostoyevski tarafından çıkarılmış bir kopyası Merkez Arşivi'nde saklanmaktadır"^[2].

İdamdan son anda dönmüş ve önünde bilinmezliklerle dolu Sibiryaya yılları uzanan birinin duygularını sıcaklığına aktaran 22 Aralık 1849 tarihli mektup "Nevski Caddesi, Gryazny Sokağı karşısında Neslind evinde" adresiyle gönderilmiştir.

1849
YILININ
23 NİSAN'INDA
PETERSBURG'DA
TUTUKLANAN
DEVİRİMCİ...

Dostoyevski, kardeşine önce mevcut durumu kısaca tasvir eder. "Her şey oldu bitti" demekte, dört yıl için Sibiryaya da bir kalede kürek cezasına mahkûm edildiğini, sonrasında da er olarak hizmet vereceğini, bugün yarın sevk edileceklerini bildirmekte, kendi hapishanesinin Orenburg olduğunu tahmin etmektedir (oysa Omsk'a gidecektir). Kardeşini görmek istediğini söyleyince bunun mümkün olmadığı cevabını almış, bunun üzerine aceleyle bu mektubu yazmaya başlamıştır. Nitekim kardeşini ancak iki gün sonra, 23 Aralık'ta tam gece yarısı Petersburg'dan ayrılmadan yarım saat önce görebilecektir.

Mektupta dikkat çeken duyguların ilki Dostoyevski'nin kardeşine duyduğu derin sevgidir. Öyle ki ölüm fermanı kendisine okunduğunda aklına ilk olarak kardeşi gelmiş, o anda kardeşini ne kadar çok sevdiğini anlamış ve o son dakikada aklında sadece Mihail ve onun ailesi kalmıştır. Dostoyevski ileriki yıllarda Mihail'in ölümünden sonra onun ailesine sahip çıkmasıyla bu sevginin sözde olmadığını gösterecektir.

Mektup boyunca Dostoyevski'nin kendi derdinden çok kardeşinin kendisi için üzülmesiyle dertlendiği görülmektedir. İdam haberinin kardeşini öldüreceğinden korkmuştur. Nitekim Mihail ile birlikte Sibiryaya hareket etmeden önce onu ziyaret eden Milyuhov, anılarında asıl acı çekenin giden

değil kalan olduğunu yazacaktır.^[3]

Dostoyevski mektubu boyunca kalbi kırık ve morali bozuk olmadığını sık sık tekrarlar. Böylece kardeşinin moralini yükseltmeye çalışır. Ümit, bu mektubun diğer kuvvetli duygusudur. O, kardeşi ile bir gün yeniden karşılaşacağı, sarılacakları ümidini beslemektedir. O vakte kadar da Mihail'den kendisine mümkün olduğu kadar sık, uzun ve detaylı mektuplar yazmasını, aile hakkında en küçük malûmata kadar bilgi vermesini istemekte, bunun kendisini diri tutacağını belirtmektedir.

Joseph Frank 1840'ların Dostoyevski'si ile Sibiryaya sonrası Dostoyevski arasında pek çok fark bulunduğunu ancak en önemli hususun onda, ölümle burun buruna geldikten sonra varlığı kavramanın yeni bir biçiminin tezahürü olduğunu ifade eder.^[4] Ölümün kıyasından son anda dönmüş olması Dostoyevski'nin hayatın değerini bir anda kavramasına sebep olmuştur. En kötü şartlarda bile hayat o kadar kıymetlidir ki, değerlendirilmeden geçen onca zamana şimdi acımakta ama geleceğe yine de ümitle bakmaktadır.

Bu dört yılda bir arınma yaşayacağını, yeni bir hayata, yeni bir forma doğacağını hissetmektedir ki ileriki yıllar bu ümidinde yanılmadığını gösterecek, "acıyla gelen arınma" Dostoyevski'nin edebi anlamda da temel meselesine dönüşecektir. Milyuhov onun son gece Mihail'i teselli ederken "Katorga'da canavarlar değil insanlar var, belki benden daha iyi, daha değerli insanlar"^[5] dediğini kaydetmektedir. İnsanların arasında bir insan olmak ve daima bir insan olarak kalmak, kalbi kırılmamak ve her ne olursa olsun düşmemek, başına talih-sizlikler gelse bile; hayat budur, bu yaşamının görevidir. Ona göre "Hayat her yerde hayattır, bizim kendimizde- dir, bizim dışımızdaki şey değil."

Yine de zorlukların farkındadır. En başta yazma yaşağı. Ellerine dört yıl için kalem alamayacağını bilmekte ama buna inanmamaktadır. Üreten bir kafada can bulan hayaller, im-geler, yaşantılar, yaratıcılık faaliyeti kayda geçemeyecek, zehir gibi kanı-na dökülecektir. Ve o "Yazamazsam ölürüm. Ellerimde kalemler on beş yıl mahkûmiyet bundan daha iyi." demektedir. Dostoyevski'nin ikinci sıkıntısı sağlık durumudur. Hastadır. Hapishane şartları ona ağır gelmiştir. Fakat dayanacağından emin görünmektedir. Çünkü zaten o kadar zor şartlarda yaşamıştır ki, bundan sonrasına da dayanacağından emindir. Üçüncü olarak para sıkıntısı. Paraya her zamankinden daha fazla ihtiyacı vardır, her zamanki gibi!

Dostoyevski eşyalarından da söz etmektedir. Kitapları, birkaç el yazması,

oyun ve roman taslakları kendisinden alınmış, ona sadece İncil bırakılmıştır. Paltosunu ve eski giyeceklerini de bırakmıştır. Şimdi kardeşinden bunları geri almasını istemektedir.

Mektupta hissedilen yoğun duygulardan biri de ayrılık acısıdır. Özellikle "Elveda" ile başlayan sıralı cümleler bu yanık mektubun en lirik satırları olarak uzanır önmüzde. Kendisi için kıymetli olan her şeyi geride bırakmak, ikiye bölünmüş bir kalp, ikiye bölünmüş bir adam olmak çok acıdır. Mihail'den bütün eski arkadaşlara, tanıdıklara, dostlara, aileye selamını söylemesini, çocuklarını öpmesini ve onlarda amcalarının hatırasını diri tutmasını ister. Ve af. "Şayet birinin benimle ilgili kötü hatıraları varsa, şayet birini küstürdüysem, şayet birinde hoş olmayan bir hatıra bırakmışsam; eğer onlarla karşılaşmayı başarısan onlara unutmalarını söyle." O ise her şeyi unutmuş, her kötülüğü affetmiştir. "Hiç kimseye karşı içimde kin ve nefret yok."

"On voit le soleil." Mektupta Fransızca olarak yer alan bu cümle Hugo'nun *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü*'nden alınmadır ve Joseph Frank mektup boyunca bu eserin anırtmalarının izini sürer.^[6] Hugo'nun eserinde, giyotinde idamını bekleyen mahkûm, hayatın her ne şart altında olursa olsun yok olmaktan daha iyi olduğunu düşünür. Çünkü en azından yaşadıkça "insan güneşi görür"!

Dostoyevski, Hugo'nun mahkûmundan daha şanslıdır. Neticede hâlâ bir kalbi vardır, hâlâ damarlarına kan pompalanmaktadır. Onu sağlıklı insanların bile dayanamayacağı bu zorlu sınavdan esenlikle kurtaran da bu olacaktır: İnsana, hayata ve acıya duyulan saygı. ■

[1] Joseph Frank, *Dostoevsky: The Years of Ordeal 1850-1859*, Princeton University Press, New Jersey 1990, s. 59.

[2] Dostoevsky: *Letters And Reminiscence*, Trans.: S. S. Kotliansky and J. Middleton Murry, London Chatto&Windus 1923, s. 5.

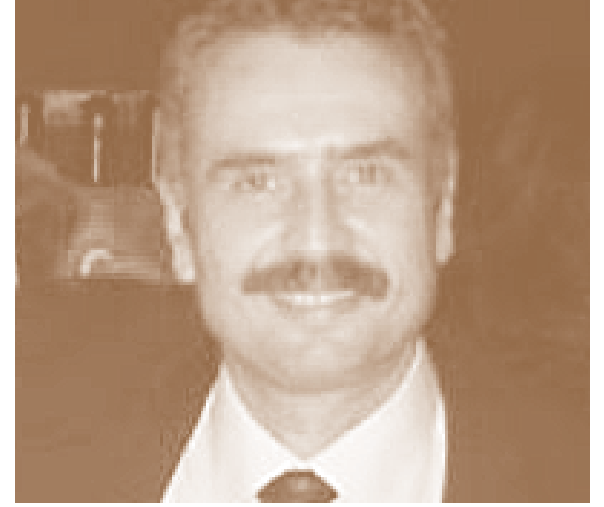
Dostoyevski'nin mektuplarının Türkçeye çevirisi olarak benim ulaşabildiğim kaynaklar: Dostoyevski'nin Mektupları, Çev.: Zeyyat Özalpaskan, Ararat Yay., 1973; Mektuplar Fyodor Dostoyevski, Çev.: Salih Özer, Hece Yay., İstanbul 2013. Bu çevirilerde Mihail'e yazılmış 22 Aralık 1849 tarihli mektubun sadece bir kısmı yer almaktadır. Tam metin için bkz: Dostoevsky: *Letters And Reminiscence*, s. 5-13; alıntı ve atıflar bu metinden.

[3] Dostoevsky: *The Years of Ordeal 1850-1859*, s. 64-65'den naklen; Milyukov'un anılarının Türkçesi için bkz: "Milyukov'un Anılarından", Mektuplar Fyodor Dostoyevski, s. 263-271.

[4] Dostoevsky: *The Years of Ordeal 1850-1859*, s. 59.

[5] Dostoevsky: *The Years of Ordeal 1850-1859*, s. 65'den naklen.

[6] Dostoevsky: *The Years of Ordeal 1850-1859*, s. 61-62.

Yarım

OSMAN HAKAN A.

Hatıralar Prensine...

Sende ateşin bir yalnızlık var
Akşamla kuşatılmış gülün aşkı
Yarım Somun, yarım Zaman, yarım Can...
Köpürüp taşmada kaynayıp
Savrulup gitmede bir Duman gibisin
Haberin yok sönen ateşten?..

Ateşin akşamlar yeter sana
Sevdan yalnızlıktan bir katre gül,
Gülün aşkı başındaki bulut
Neden karasın sen? Ey Yalnızlık!...
Can yarım, Zaman yarım
Yarım bir Somun işte azığın

Kapılara uğradın, seslendin kuyulara
Dudağın kuru, dalgın bekledin
Çöl cevap verdi: Camun aslı Kum!..
Kum işte gülün aşkı! Sen bir Masal umdun!
Aahh!.. Yarım bir Kum tanesi bulabilseydin eğer
Temizlenecektin sendeki Yarı'dan hemen

Kadim bir polisiye roman yazarı: Shakespeare

AHMET ÜMİT

Polisiye roman denilince, öncelikle iki İngiliz yazar akla gelir: Arthur Conan Doyle ve elbette Agatha Christie. Doyle da, Christie de gizemli cinayet olaylarını birer matematik sorununa dönüştürmeyi becermiş kurgu dehâlarıdır. Ama sadece bu iki yazardan bahsederek konu eksik kalır. Eserlerini suç, özellikle de cinayet üzerine kuran başka bir yazar daha vardır. İtiraf etmeliyim ki bu kalem erbabı, Sherlock Holmes'un ve Hercule Poirot'nun yaratıcılarından daha çok esinlenmiştir beni. Shakespeare'den söz ediyorum, evet, William Shakespeare'den... O, cinayeti ve suçu sadece estetik bir nesne veya bir matematik problemi olarak değil, bir varoluş sorunsalı olarak ele alır.

Hamlet'in konusu, çoğu polisiye yapıtta olduğu gibi gerçek bir olaya dayanır. Aradaki tek fark, polisiye romanlar konularını gazete haberlerinden alırken, *Hamlet* tarihî bir anlatı üzerine kurulmuştur. Shakespeare gerçek öyküdeki suçu esrarengiz hale sokarak adeta polisiye bir metne dönüştürür. Babasının gizemli ölümünü araştıran, bunun bir cinayet olduğunu kanıtlamaya çalışan, bu nedenle zaman zaman kendini deli gibi gösteren ya da gerçekten deliren bir oğul. Peş peşe işlenen cinayetler, saraydaki ayak oyunları, bütün bu iğrençliklerin karşısı, masum bir aşk. Tüm bunların altında insanı suç işlemeye yönlendiren evrensel bir neden: İktidar tutkusu. Var olma kaygısı. Yani insana özgü rezillikler. İnsanoğlunun karanlık yanı; katilliyi, yıkıcılığı, iğrençliği ama aynı zamanda karşıt duygular; merhamet, yaratıcılık, erdem. Aslında bu duyguları taşıyan kişilikleri, Sherlock Holmes'un da Hercule Poirot'nun da serüvenlerinde görürüz. Ama cinayetin ya da suçun bu karakterlerin yazgısı üzerindeki etkileri asla Shakespeare'in eserlerinde olduğu kadar derin değildir. Christie'nin romanlarındaki ölüm, okurda keder yaratmaz, belki bir ürperti ya da korku uyandırır, hepsi bu kadar. Olay mahallindeki kan bizi ürkütmez, sadece bir dekordur. Oysa *Hamlet*'in babasının ölümü ya da *Macbeth*'in kralı bıçaklaması, insan ruhunun bütün duyarlıkla-

rını açığa çıkarır. Kralı öldürmek, aile içi şiddet, erki ele geçirmeye çalışmak, toplumsal dengeyi bozmak; bunlar suçtur. Ama suç da tartışmalı bir olgudur. Tarihin bir döneminde suç olan politik bir davranış, elli yıl sonra erdem olarak kabul edilebilir. Suç, hangi politik sistemde olursa olsun, egemen güçlerin, toplumsal istikrarı sağlamak gerekmesiyle, kendi sosyoekonomik sistemlerini korumak için icat ettikleri, asıl işlevi bireyin haklı ya da haksız isteklerine gem vurmak olan bir kavramdır. Dolayısıyla, suç bir yanıyla göreceli, bir yanıyla da belirsiz bir olgudur. Ama bizi asıl ilgilendiren konu, işlenen suçun insanlar üzerinde yarattığı travmadır. İşte burada roman kişilerinin psikolojisi belirlemeye başlar.

Karakter yaratmak: Shakespeare sanki bu iş için dünyaya gelmiş gibidir. Özellikle *Hamlet*'te, olağanüstü bir psikolojik derinlik sunar. Suçu; insanı, insanlık durumunu anlatmak için bir araç, bir malzeme olarak kullanır ama suçun insanlığın bir varoluş biçimi olduğunu unutmadan. *Hamlet*'de de, *Macbeth*'de de cinayet çözülmesi gereken bir denklem değil, insan denilen varlığın kim olduğunu araştırmamızı sağlayan bir ipucudur. İnsan ruhunu açıklama girişimi: Edebiyatın bir misyonu varsa o da budur zaten. İnsan ruhunu anlatmaya çalışmak.

Evet, bir karakter yaratmak için onun tenini, saçını, göz rengini, ses tonunu, kokusunu, boyunu posunu, zekâ düzeyini, cinsiyetini, sosyal konumunu, eğitim durumunu, davranışlarını, hangi yemeği sevdiğini, hangi kitaplardan ya da filmlerden hoşlandığını veya hangi burçtan olduğunu anlatmak yeterli değildir. Önemli olan ona bir ruh başlatmaktır. Yalnızca psikolojik halinden bahsetmiyorum, aynı zamanda mantığını kullanış biçiminden ahlâki duyarlılığına, empati yeteneğinden estetik algısına kadar zihinsel faaliyetin tümünden söz ediyorum. Örneğin yardımsever olmasından, öldürme dürtüsünden, kıskançlığından, korkaklığından, kendisini ilgilendirmeyen işlere burnunu sokmasından, idealistliğinden, sadece kendini düşünmesinden, nedensiz yere kötülük yapmasından, acı çekmekten

hoşlanmasından, durup dururken yalan söylemesinden, şahane bir hayat sürerken her şeyi bırakıp kaçmasından, cirkinliğiyle övünmesinden, acı çektiğinden zevk almasından, dört rakamlı sayıları kafasında çarpıp bölebildiği halde alışverişe çıktığında kazıklanmasından, gözünü kırpmadan insanları öldürdüğü halde ayağı kırık bir kediyi gördüğünde gözyaşlarını tutamamasından, daha akla hayale sığmayacak yüzlerce niteliğinden... Bu niteliklerin somut bir kahramanda iç içe geçerek olaylar karşısında değişmesinden, gelişmesinden söz ediyorum. Ama bu hallerimizi gizlemeye çalışırız. Çünkü gerçek hayatta olduğu gibi edebi/kurgusal alanda da insanların yüzlerinde maskeler vardır ve kendilerine biçilmiş rolleri oynarlar. Neza-ket, erdemlilik, fedakârlık, mümkünse kahramanlık; ama gerçek hayatta olduğu gibi kurgusal dünyada da hiç kimse mükemmel değildir. Hiçbirimizin ruhu salt iyilikten, salt güzellikten, salt yücelikten oluşmuyor; hiç kimse masum değildir, hiçbir zaman da değildir. Bakmayın geçmişteki yaşamların daha anlamlı olduğunu söyleyenlere, biz her zaman böyleydik. Şeytan ve melek, cellat ve kurban, kurnaz ve saf, yaratıcı ve yıkıcı, cesur ve korkak... Bu figürler ta başından beri ruhumuzu oluşturan oyunun başaktörleri ve aktrisleri oldular. Bazılarımız cellat, kurnaz, yıkıcı ve cesur rolü kapıyor, bazılarımız da diğerlerini. Çoğu zaman ise karşılıklı bir rol çalma kargaşası sürüp gider ruhumuzun görünmeyen sahnesinde. En masumumuzun içinden bile kim bilir ne kötülükler geçer. Böyle bir ruha sahipken hangimiz kafamızdan geçenlerin bir başkası tarafından bilinmesini ister? Çoğu kötülük ve bencillikle dolu düşüncelerinin açığa çıkmasından kim mutlu olur? Ama hayat maskelerimizin düşmesi için krizler yaratır. Bu krizlerin en çarpıcı olanı elbette cinayettir.

Hamlet'in o muhteşem ruhsal karmaşasını tetikleyen de işte bu kırılma anıdır. Babası öldürülmüştür, kendisinin de bir cinayete kurban gitmesi an meselesidir. Bir tür kurbandır yani, ama aynı zamanda dedektiftir de. Olayları onun gözünden izleriz. Bu izleyiş sırasında onun çarpışık kişiliği de ağır ağır ortaya çıkar. Zekâ ve delilik, incelik ve savaşçılık, duyarlılık ve acumasızlık, gurur ve alaycılık. Olay aydınlanıp her şey çözümlendikten sonra bile zafer kazanmış gibi hissetmez kendini. Şöyle söyler *Hamlet*: "Çıgırından çıkmış bir dönem bu. Lanetler olsun! Keşke hiç doğmasaydım bunu düzeltmek için!" Yıllar sonra birçok polisiye roman yazarı da benzer cümleler kurdukları dedektiflerine. Suçtan yola çıkarak insan ruhunun haritasını çizmeye kalkışacaktır. Ama kaç William Shakespeare'in ulaştığı o olağanüstü ruh çözümlemesine ulaşacaktır, işte bu şüphelidir. Tam da bu nedenle, bendeniz romanlarımı yazmaya başlamadan önce *Hamlet*'in ve *Macbeth*'in sayfalarını karıştırmaktan kendimi alamam... Belki biraz feyiz alırım, belki bir ipucu bulurum umuduyula... Çünkü hiç tereddüt etmeden, William Shakespeare'i gelmiş geçmiş en büyük polisiye yazarlarından biri olarak görürüm. ■

**POLİSİYE
ROMAN
DENİLİNCE,
ÖNCELİKLE
İKİ İNGİLİZ
YAZAR...**

FOTOĞRAF: LÂMİA DENİZ

ÇOK'tan bir bölüm

İHSAN DENİZ

Ben başladım başla sen de zebranın boynunda uyanmaya.
Harflerin uçuguna aldırma.
Balığın kur yapmasına.
Kaş müstemilâtına.
Aldanma.

Ben çıkardım çıkar sen de gırtlak sokan akrebi eteginden.
Ben topladım sen de topla çatlak deriden sızan mürekkebi yürümekten.
Yüzmekten başka dil bilmeyen bir telefon bul yüzünün seherine.
Yüzmekten başka kabul tanıma.
Yürümekten başka zencefil.

Büyüsün ihlamur kokuları, bırak ihmal etsin menekşeyi ve nergisi.
Nasıl olsa baharın hacmi küçücük kaldı dilimdeki tüylenmede.
Nasıl olsa kışın baharı hasta çocukları yağmura çağırmaq için hazırdır.
Nasıl olsa ben sana geldim.
Nasıl olsa ben sana göldüm.
Nasıl olsa kibrit, fabrika, facia.

Ben kabullendim kabullen sen de yaşlanmak güzel şey dut ağacında.

Geceyi gündüzden ayıran ırmak bir taç gibi parlıyor başında.
Gülüşündeki güç bundan.
Kederindeki eldiven.
Akşamlara taşıdığı hayret kokusu, ağızdaki yıldız tanelerinin sebebi bu.
Kartal sesine yeni hünerler eklemek yalnız sana yakışıyor bundan dolayı.
Kartal ki sana uyanmak için yaşamış bunca zaman.
Kuşların kalbinde esen rüzgârı çivilemek için gözlerine.
Kuşların kalbinde esen rüzgârı çivilenmek için gözlerine.
Bunca zaman sana zerafet, sana hüznün, sana güzellik, pürüzsüz endişe.
Sana çelik yürek.
Sana pencere.

Alnındaki ünleme yuva olan altın iz ve.
Kalbindeki ferahlık bol gelecek bana.
Sendeki kapanmaz melankoli, bendeki küstah iyileşme.
Sonunda David Bowie'yi hayrete düşürecek.

Bazen çocuklar sıvanacak yakana, bazen göz gözü görmeyecek ateşten.
Bazen rüya korkusu ve iz'an, bazen âşık olacağım ben sana.

Metroda sen yüzünden keder levhaları havalanırken hayallere dal.
Otobüste ben Şili cevizi ikram edeyim Cenevizli kolsuz korsanlara.

Sabah akşam siyah kadranlı saatine bakadır sen, ben.
Takvime çentikler atayım, şehir haritalarına kapanayım ben, sen.

Bak, uyandım ben yaprak kıvıltısıyla yanak yanağa.
Uyudun sen yanaktan yanağa süzülen şifa kırıntısında.

(...)

AYŞE SARISAYIN

.....
Annem resim öğretmeni idi. Karakalem resimler yapıyordu önceleri. Çocukluğunun geçtiği küçük kasabayı, üzüm bağlarını, ninesinin bagevini ve tütün tarlalarını çiziyordu bıkıp usanmadan. Televizyonun olmadığı, radyo yayınlarıyla oyaladığımız uzun kış gecelerinde bize bir masal gibi anlattığı ne varsa, karakalem resimlerindeydi artık. Kendi deyişle bağlarda bahçelerde, ağaçların tepesinde geçen 'mesut çocukluk yılları'nı karakalem resimlerde canlandırırken, uzak geçmişinin parlak renklerini de katıyordu siyah beyazın içine.

Kimi günler çalışırken izlerdim onu. Yanına fazla yaklaşmadan, birkaç adım geriden, sessizce. Orada olduğumu fark ettiğinde arkasına dönüp gülümserdi: "Ne zamandır buradasın, sarı papatyam? İlham perim geldiğine göre çabucak biter bu resim!" Varlığımdan hoşnut, ama aldırışsız, tek başınaymış gibi sürdürürdü çalışmasını. Düz, eğik ya da yuvarlak, belli belirsiz çizgilerle başlardı arayışı, ellerinin yumuşak hareketlerinden bir şey aramakta olduğu anlaşılırdı hemen. Bir nesne. Bir ağaç dalı. Bir bahçe çiti. Bir şey. Bir figür. Bir yüz. Bir el. Bir çift göz.

Nefesimi tutup beklerdim: Bu defa neyin resmini yapacak?

Çizgilerin yavaş yavaş koyulaşmasıyla birlikte aradığı şekil belirmeye başlardı. Hâlâ hızlı değil, ağır ağır ve sabırla, ancak daha kararlı dokunuşlarla oluşan açıklı koyulu gölgeler. Silik çizgilerin tonlamalarla nesnelere ve insanlara dönüşmesi, gölgelerin ışığın yönüne göre farklılaşması mucize gibi gelirdi bana. Olup olacağı tek bir renkti, beyaz zemin üzerinde siyahtı, ama ne çok tonu olabiliyordu bu rengin! Lekesiz bir beyazlığı siyahla kaynaştırırken bu kadar farklı tonlar yaratabilmek mucizeydi elbette, annemin mucizesi. Kesinlikle böyleydi.

Şahika Ener dış dünyayla ilişkisini kesip saatlerce çalışıyor, belleğinde sakladığı bir görüntüye odaklı, silip değiştirip yeniden yaratıyordu. Gecenin ayazında tarlaya gidip sabaha dek tütün kıran kadınların zorlu

yaşam hikâyelerini dinlediğimiz bir günün hemen ertesinde, o kadınlardan birini görebiliyorduk karşımızda. Elleri siyah lekelerle bezeli, gözlerinden hüznün bulutları geçen güçlü, dimdik ve anaç kadınlar, dünyadan ve Allah'tan henüz umudunu kesmemiş adamlar, toprakla haşır neşir, kara gözlü cin bakışlı çocuklar, köhnemiş olmalarına rağmen ışığını kaybetmemiş köy evleri...

Sonra ağaçlar, hep ağaçlar, bağlar, asmalar, iri üzüm salkımları...

Annem kendisiydi o zamanlar, sahici ve içtendi. Güzel yüzünü aydınlatan yaşama sevinci çizdiği resimlere de yansıyor, çevresinde olağanüstü bir ışık oluştuyordu. Babama, bize ve hayata dair umutları vardı. Kendisini sonsuz bir yalnızlığa mahkûm edeceği, tek başına ve sevgisiz geçireceği yıllar uzaklardaydı henüz.

Çok yaşlı bir kadın sevimli ne kadar oldu ve bir adam onu, yaşlı değilken henüz, terk edip gidele?

Tetiği çeken babamdı, annemdeki değişim onunun gidişle başladı. Bunca yıl sonra dönüp geriye baktığımda emin olduğum tek şey bu artık. Öncesinde belli belirsiz tepkiler, küçük isyanlar. Çocukluğu ve ilköğrenliği bir Anadolu kasabasında geçmiş, eğitimi büyük güçlüklerle sürdürüp resim öğretmeni olmayı başarmış bir kadının İstanbul'un 'sanat ortamı'nda adı sanı bilinmeyen bir ressam adayı olarak kendini kanıtlama çabaları. Tek başına, kimseden destek görmeden didinmesi. Attığı her adımda kırılarak, kırgınlıklarını ele vermemek için gitgide daha mağrur, daha kibirli...

Önceleri üzerine oturmayan eğreti bir giysi gibi duran bu kimlik, babamın gidişle birlikte ayrılmaz bir parçası oldu Şahika Ener'in. Dünya görüşünden, doğru bildiklerinden asla taviz vermeyen güçlü bir kadın! Üç kızının sorumluluğunu üstlenmiş olmak, bu kimliği daha çok benimsemesine yol açtı. "Nasıl da güçlü, onca badireden sonra dimdik durabiliyor hâlâ! Kolay mı bu devirde üç genç kıza sahip çıkmak?" dendiğinde kendine güveni arttı, çevresine ördüğü kaleler içinde, yalnızlığını kimseye hissettirmeden, dahası kendisine bile itiraf etmeden yaşadı sonuna

kadar.

O mağrur ve güçlü kadın maskesi, gitgide büyüyen bir güvensizliği mi gizliyordu yoksa?

Maskeli balo!

Bir kişi, yalnızca tek bir kişi algıladı belki. Annemin teslim olmamak için direndiği genç adam. İtalyanca dersi aldığı yakışıklı ressam ve fotoğrafçı. Kaleleri yıkmak üzere cesaretle yaklaştı ona, defalarca denedi, ama duvarlar öylesine kalındı ki, aşamadı.

Ressam Şahika Ener izin verse de, annemin duvarları geçit vermiyordu artık.

Sanat çevrelerinde var gücüyle yer edinmeye, tanınmaya uğraştığı yıllar. Yeni kimliğiyle ve yeni kabuklarıyla. Okulda dersinin olduğu kısıtlı saatlerin dışında tüm zamanını bir odasını atölyeye dönüştürdüğü evde, resim yaparak geçiriyor. Öğretmenliğinden pek söz etmiyor, gerektiğinde ancak, ama en olmadık yerlerde ressam Şahika Ener diye tanıtıyor kendini. Babam gittikten sonra boşanmamak için direndiği günler.

"Biz kadınlara sabredip beklemek düşer, öyle değil mi? Geçici bir maceraya kapıldı işte..."

Böyle demişti babamın gidişinin ardından. Hep aynı açıklama, olayı duyan birkaç arkadaşına.

Sesi pürüzlü. Bastırmaya uğraştığı tüm çelişkiler sesine yansıyor. Annem hayatını ve yakın çevresindekileri yönetmekte başarılı az çok, ama sesini yönetmeyi beceremiyor. Hiçbir zaman beceremedi.

"Yoksa boşanmak en kolay! Ne yapalım, dayanacağız bir süre. Uzun sürmez, anlayacak ve dönecek nasıl olsa."

Daha da çatalanmış sesiyle ekliyor: "Hem az çok tanınmış biri sayılırım, değil mi?" Zoraki bir kahkaha. "Dedikodulardan ürküyorum, gereksiz yere."

Babamın soyadı ile tanınıyor olmaktan rahatsız ki, bize nasihatlerde bulunuyor sık sık: "Şimdiki gibi değildi ki biz evlenirken... İmkân olsaydı, kızkılık soyadımdan vazgeçer miydin hiç? O zamanlar akla gelir miydi böyle olacağı... Siz siz olun, soyadınızdan vazgeçmeyin sakın!"

Ortancanın artık olmayan sesi karışıyor araya. Dalgasını geçiyor yine, neşeli, pervasız: "Annemin adı gibi, soyadı da ödünç artık! Doğduğunda kaymakamın karısından izin almışlar ya, Şahika adını koymak için. Boşanırlarsa da babamdan soyadını ödünç alacak, ne tuhaf!"

Hatırlamak, nasıl da acımasız...

Bunca yıl geçtiği halde hâlâ düşünüyorum bazen, karışmasaydı farklı davranır mıydım diye. Uyardığı için hiç duraksamadan değiştirdim soyadımı. Yeni bir hayata başlarken, geçmişten gelen yükleri en aza indirmek istedim. Ressam Şahika Ener'den, muhasebeci Fikret Ener'den, herkesten kurtulmak istedim.

Çocuksu bir hayalmiş oysa.

Şairler hep haklı çıkıyor: "Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk / Hiçbir yere gitmiyor..."

Bogulacak gibi oluyorum.

Ev eninde sonunda kazanacağından emin, alaycı gülümsüyor. ■

**Ayşe Sarısayın'ın yazmakta olduğu, adı henüz kesinleşmemiş romandan bir bölüm.*

**ANNEM
RESİM
ÖĞRETME-
NİYDİ.**

DÜŞMANLIĞIN DÜŞMANI, SULH YOLUNUN PEYGAMBERİ

'sallallahu aleyhi ve sellem'

Resit
HAYLAMAZ

İnsanlık O'nun (s.a.s.) asrında yaşamının sınavını verecekti. O, Nebevî kaderin ateşten gömleğini giyerek her türlü (s.a.s.) kötülüğe esenlik diledi. İnsanlığın istikbalini sabır, merhamet ve şefkatle yeniden inşa etti. On yıl önce iki kişi ile ayrıldığı yurduna ardındaki 10 bin kişiyle geldi.

**İslâm'ın İnsanı kazanma, insanlığı yaşatma ufku,
bugüne ışık tutacak bakış açılarıyla Şefkat Güneşi'nde...**

Bütün Kitapçılarda

www.isikyayinlari.com | kitapkaynagi

Kitap Zamanı'nın 100. sayısını tebrik ederiz.

Unicorn

V. B. BAYRIL

Son bulutu gözlüyoruz ufukta.

Nedir ki ufuk, ağdalı
arzuların, yapışkan
alacakaranlığundan
başka?

Bir hatıra: yağmuru
beklemenin serinliği.
Eksik dua.

Rahmetsiz.
Bizi selamete çıkaracak
bu yağmurdu
güyâ.

Dilsiz iklim.
İşaretsiz coğrafya.

Geldiğinde, kelimelerden bıktığımız
nice mevsim
geçmiş olacak
aramızdan.

Damnatio memoriae:
hatırası silinmiş hayat!

Fosil tarih. İnsan
sözlerinden yapılma.
Harflerin meşum
kılavuzluğundan
uzakta.

Onca öteberi, onca eşya,
onca... onca... onca... atık
yığılmış beklerken,
az önce kapanmış
girdabın kenarında.

Enkazdan kurtulup, ateş
yaktığımızı hayal
edeceğiz
dağ başlarında.

Oysa,
bekleyen hiçbir şey
olmayacak
son bulutun altında.

Taşlar,
dağılmış kemikler, karbon
laşmış katmanlardan
başka.

Yelelerin
çıkardığı kavisli sesleri
duyacak kimse
olmadıktan sonra
neye yarayacaktı ki
hem o sözler
son bulutun
altında?

KAYBOLUP GİDEN
GÜZELLİKLERE
BİR ÖZLEM KİTABI,
GÜRÜLTÜ ÇAĞINDA
SESSİZLİĞE DAVET
**'SUSARAK
KONUŞALIM'**
ZAMAN KİTAP'TA

KİTAP MAĞAZALARINDA BULUSALIM

**GÜNDEMDE
DÜŞMEYEN
KİTAPLAR**

MAVİSİNİ YITIRMIŞ
YASAMAK
ALİ ÇOLAK

SÖZ
İSİLDAGI
ALİ ÇOLAK

YTIK
HUZUN
ALİ ÇOLAK

GÜN
SARISI
ALİ ÇOLAK

e-satış: zt.com.tr / kitapyurdu.com

ŞEYLER/LÂLELER

LÂLE MÜLDÜR

uyandım elimde şeyler, lâleler
ve elimde orkideler, lâleler
morlar ve morlar uyuyakaldım.

elegan yaprakların içinden çıkan
Bizansiyya lâleleri ve Bizansiyya orkideleri
morlar ve morlar uyuyakaldım.

elegan yaprakların içinden çıkan
Bizansiyya lâlelerinden adeta
mor incili bir yatak dizdim...

boğazımda Bizansiyya laleleri
üzgünüm dedim onlara, bakamayacağım
sizlere ki elimde bir Bizans saati...

kurgular ve düşlerde zaman (re mojör piyano konçertosu)

ALİ GÜNVAR

iv)

ne akrostişler titretti duygularımı
ne 'monna rosa'lı iniltisi yüksek duyguların...

bunaldım.
ve ürkek çocuk gültüşleriyle
girdim apansız açılan kovuğuna bir dağın
kaçarken aldatan görünümlerinden
yanlış hayatımın.

ve iğne oyası bir sehpa örtüsünde biçimlendi
geçmişimin yıldızsız geceleri.
çün ibret olmuşum
süzüldüğümde âlemlere...

ve alçaldım
ve iz oldum
ve yazıldım
ürperen semasına
gönlümün.

ve hatme erdi vâkıa.
ve birleşip uzlaşmaz dönencelerimde doğum ve batım,
belli belirsiz aralıklarla
işitildi muhayyilemin cidarlarında:

kâbe kavseyn ev ednâ
kâbe kavseyn ev ednâ
kâbe kavseyn ev ednâ...

Güzel şeyler işte

ETHEM BARAN

Şu çocuk var ya, iki üç günde bir buraya düşen, kar tanesi gibi ürkek çocuk; adımlarını bana göstermeden yürümeye çalışan, tahtalar gıcırdamasın, gıcırdamasın da tüm nemrutluğumla gözlerinin içine bakarak onları elinden alıp kör bırakmayayım diye karlı kirpiklerinin arkasına saklanan çocuk; işte o, ileride bir gün yazar olacak ve benim hikâyemi yazacak.

Şimdiden bir şeyler karaladığına, el yazısını kitap harflerine benzetmeye çalışarak yazdıklarının basılı halini gözünde canlandırdığına, her gün yutarcasına okuduğu kitapların hissettiklerini aralayarak üzerinde adını gördüğü hayali kitaplara doğru yürüdüğüne eminim.

Camlı dolapların önünde dikilirken orada daha fazla kalmak istediğini ve o kitapların tamamını eve götürerek yemedeniçmeden yumadan nefesalmadan okumak için çırpındığını biliyorum. Çünkü cılız suretini orada unutup, define ve esrar dolu bir adadan diğer adaya, denizlerin soğuk sularından çöllerde savrulan kızgın kılıç şakırtılarına, karlı kurt ulumalarından büyüdü sarayların masalsi fısıltılarına, yaşlı öksürüklerin yankılandığı pansiyonlardan rüzgârlı hayaller işleyen genç kızların gözyaşı döktüğü malikanelere dolaşır dururken, açtığı her kapağın camında kendini çoğalttıkça çoğaltıyor. Hiçbirini okumadığım halde bütün bunları da biliyorum. Biliyorum çünkü çocuk, benim böyle kıpırtısız, sessizliği genişlettikçe genişleten oturaklı duruşumdan ve hepsini yalayıp yutmuş, artık dünyada kim ne yazarsa yazsın merak etmeyen bir bilge gibi anlamlı, hem de çok anlamlı bakışlarından böyle bir sonuç çıkarıyor.

Oysa kütüphanenin derin mi derin sessizliğini bozmayan tahta zeminini loş gıcırtiları ve insanların yüzünde parlayıp sönen soba çıtırtılarına değil, dışarı bakıranım ben. Kar bulanıklığının iyiden iyiye daralttığı caddeye, kış geldi geleli ortada görünmeyen şehre. Ben bakarken şehir bu daracak pencereye sığar, tüm kasvetiyle masamın üzerine geçici bir öğle sonu güneşi gibi yansır.

Çocuk, dikilip kaldığı yerde ayaklarının üşümüşlüğüne bıraktığı için utanıyor. Yerini

değiştirse daha fazla üşüyecek. En iyisi, ciltlenirken üzerlerine kapak resimleri yapıştırılmış kitapların sıcak renklerine dalmak.

Kütüphanede başka birileri var mı yok mu farkında değil. Keşke olsa diyor. Kalabalık olsa da şu nemrut kütüphaneci, şu meymenetsiz adam beni unutsa, ben de doya doya bütün kitapları elden geçirsem. Almasam bile en azından elim değse. Elime, kadim zamanların tozu, bilinmedik coğrafyaların kuytulugu, dünyanın öbür ucundaki ruhların çırpınışları bulaşsa...

Güç bela karar veriyor elindeki kitaplardan birini almaya. Gözlerinin gerisindeki birinin elinden tutmuş civıltılar ondan önce bir koşu tutturuyor eve doğru. Bağırarak, sevincini haykırmak istiyor ama birdenbire aklına ben düşünüyorum, elindeki kitaba daha bir sıkı sarılıyor.

İçinde bir şeyler kabarıyor kütüphaneden çıkınca. Ellerinin buz kesmesine aldırmıyor.

Su geçiren ayakkabılarının içinde sızlayan ayaklarıyla karları eze eze evine doğru giderken dayanamayıp elindeki kitabın sayfalarına göz attığını, arada bir tozutan kardan kitabı nasıl sakladığını, sobanın dibindeki mindere ısınmaktan çok yarıda kalmış cümlelerin sonunu görmek için alelacele oturduğunu görüyorum.

Kitaplar kısa mı yakışıyordu?

Hastalanmıştı. Sobanın hemen dibine serilen yatakta kat kat yorganların altında, ateşler içinde yatıyordu. Ateşi düşüp azıcık gözünü açtığında okuyacak kitap arıyordu. Aklını buraya gönderip dolapların önünde ağır ağır doluşturuyordu. Ben bile sevimli geliyordum ona o an.

Babası, "Çalkışu'nu okudun mu?" diye sormuştu.

Okumayı askerde, o da gazetelerin başlıklarını ve zarfların üzerini güç bela okuyacak kadar öğrenmiş babasının bir kitaptan söz etmesi tuhaftı. Çalılıkların arasında, bütün kuşların rengini renginde, bütün kuşların sesini sesinde taşıyan güzeller güzeli bir kuş şakımaya başladı birdenbire. Sonra çevrilen bir kitabın sayfalarından fırlamış gibi gelip karşımda durdu.

**ŞU ÇOCUK
VAR YA, İKİ
ÜÇ GÜNDE
BİR BURA-
YA DÜŞEN...**

"Çalkışu diye bir kitap var mı?"

Sesinde, hasta yatağında yatan, gözlerinin feri sönmüş ateşli bir çocuk vardı.

"Sen okudun mu peki?" demişti babasına.

"Tabii okudum, okumaz olur muyum?" derken bir koşu askerliğini yaptığı yere gitmiş, giderken yanında götürdüğü çocuğa, orada, diz boyu otların yumuşaklığına uzanmış asker arkadaşını ve elindeki kitabı göstermiş, hatta askerliğini yeniden yapıp gelmiş gibiydi babası.

"Nasıl peki?"

"Çok güzel."

"Ne anlatıyor?"

"Ne mi? Güzel şeyler işte..."

Adı bu kadar güzel olduğuna göre kendi de güzel olmalıydı. Adlarını sevdiği kitapları kısacık, kendine saklamak istiyordu.

"Yok!" dedim çocuğa.

Benim hakkımda hiçbir şey bilmiyor, kitaplar kadar sessiz olduğum aklının ucundan bile geçmiyordu. Kitaplar gibi içimden konuştuğumu, ağır bir kapağın altında ezildiğimi görmüyordu.

Benden nefret ediyordu.

Çünkü ben onun ileride çalışmak istediği yerde çalışıyordum. Onun oturmak istediği masada oturuyordum. Bu masa, benim gibi bunca kitabın arasında oturup da tek satır okumadan susan birinin değil, onun gibi tüm bildiklerini satırların arasında unutan birinin hakkıydı.

Çocukları çocuk zannediyorduk ama onlar başka bir şeydiler.

O, katalog dolabına gitti; ben, pencereye yığılan sigara dumanlarına karlı sokaklar uydurarak kasaba, manava, bakkala...

Az sonra elinde bir kitapla geldi.

"Buldum!"

Artık üşümüyordu.

Bu çocuk var ya bu çocuk, bir elinde okuyacağı kitabı, diğerinde de yazacaklarını tutuyordu.

Beni yıllar sonra üniversite okumak için gittiği büyük şehirde, bir otobüs durağında görecekti. Emekli olduktan sonra oğlumuzun peşinden oraya gittiğimizi, onun çocuğuna baktığımızı bilmeyecekti tabii.

Sonraki yıllarda da, yaşayıp yaşamadığımı.

Yazarlar böyledir işte, başkasının hayatını yazacağı derken kendi hayatlarını yazarlar. ■

Sağlıklı. Yas.

BİRHAN KESKİN

Aslı Serin'e, aslından ilhamla.

Yas ne Ross?
O ne!?
Ben rüyaya inanırım mesela, mıhlanmış duygulara.
Rüya dediğim de senin anladığın değil, bunu da
belirteyim laf arasında.

Yas, üstelik sağlıklısı ne bunun, ha benim kuzum!
Biz ufak ufak ölmek diyoruz memlekette buna.
Bunun için var bizim sıra sıra 'hastalıklarımız'
Doktor muyuz biz Ross. Biz sadece ağrıyı biliriz.
Biz sadece ağrıyı biliriz de diyebilirdim, demedim.
(Ben böyle dediğimde sen de bana diyeceksin ki,
hah! işte bu senin duygun!)
(Hadi ordan Ross!)

Biz Ross öyle işte sana göre yanlış kalmayı biliriz.
Başkasını bilmediğimizden değil bak bunu da
bil laf arasında.
İnkârmiş pazarlıkmiş kabullenmekmiş
bilmemneymiş
Geç bunları Ross. Geç bunları.
Aynı günde ölür aynı günde yıkar aynı gün gömeriz.

Bizim buralarda Ross, her şey aynı anda oluyor.
Aynı anda patlıyor birbirimizin gözü önünde bir bomba
Bir küçük kız. Ölüyorlar.
Birin kolu kırılıyor, sızdırmayın, kalsın yen içinde diyorlar.
Yen içinde patlasın ödünüz!
Aynı anda kaza geçirir misal trafik canavarı ingemiz
Bir otobüs dolusu genç, hangisi öldü, kurtuldu mu benimki diyemeyiz.
Benimki diyemeyeceğimiz bir yerdeyiz biz Ross.
Odalardan kara kara milyarlar yürür biryerlere
ve aynı anda dilenir soğukta yerli ve Suriyeli dilencilerimiz
ve hah tam sırasıymış gibi aynı gün kırar kalbimizi sevgilimiz
Taksim sıraselviler soğukta sıra sıra elini ısıra ısıra Ross!

Yetmez mi, saydırtma bana daha fazla.
Biz Ross zamanın zırt dediği bir deliğe benziyoruz.
Nasa baksa belki de uzaydan, belki de uzaydan değiliz.
Bula bula aynı günü bulur da ölür mahalleden
Çok sevdiğimiz nur yüzlü Firdevs teyzemiz
Ross sen bunları yaşasaydın, üç beş günümüzü görseydin bizim
Koymuşum yasına derdin Ross.
Cinnet üstüne yapardın doktoranı aynı gün hiç uzatmadan.

Geç bunları Ross, geç bunları.
Nasıl olsun bizim öyle kompartıman kompartıman
'sağlıklı' süreçlerimiz
Biz Ross, al sana misal;
Ali öldürüldü dövülerek,
Kadın erkek hepimiz onun anasıyız.

Sağlıklı yas ne Ross?

Karşılaşma

MÜGE İPLİKÇİ

9-5 mesaisinde çarşı pazar, market alışverişini yapanlar ya emekliler ve ev kadınları oluyordu ya da Kenan gibi işi mesaisizlik olan insanlar.

Onlar birbirlerini tanıyordu. Bakış, duruş, nefes alış; bu reflekslerden biliyorlardı birbirini. Bu tanışıklığın yaşı da yoktu aslında, olsa olsa duygusu vardı. Akşamüstünün kaygılı adımlarının kol gezdiği tıksık reyonlarda alelacele, gergin mi gergin sepetlere atılan ürünlerin sahipleri değildiler. Raflardaki malların birbirini tamamlayan renklerine, tapalı markaların son kullanım tarihlerindeki esrarengizliğe, tanıtanımaz leke söküçülerin çeşitliliğine açıklardı; dondurulmuş sebzelere önünde tir tir titreyecek kadar durabilir, çektirecekleri yarım kilo kıymada tongaya basmamak için et reyonunun önünde nazlı hatıralara dalacak denli uzun anlar geçirebilirlerdi. Dahası da vardı: Erteleme özgürlükleri mevcuttu. Üstelik her şeyi, her daim.

Evet onlar.

Toleransın ne olduğunu kendilerine göre tanımlamış, bu saatlerin alışveriş erbabıydılar. Arada sinirlileri de çıkmıyor değildi ama çoğu yüzlerindeki çizgileri inkâr etmeyen, o çizgilerle barışık sayılabilecek insanlardı. Dolayısıyla şu malum sinir ilaçlarının yolcusu denemezdi bu insanlara pek. Şekerle yüksek tansiyon, müsamahakâr bir depresyonla serinkanlı bir bunaklık arasındaki bir noktada salınan ruhlar oldukları söylenebilirli rahatlıkla. Kasanın önüne geldiklerinde “sepetimi kasiyerin önüne ilk getiren ben olmalıyım” takıntısı çok nadir olarak yaşanırdu bu ekipte. Mesai saatlerinin dışındaki kim kime dum duma alışverişlerde, kasa önünde gözler ileri dikili, eller sepetkasanın konuşlandığı çelik ve cüzdan arasında sabitlenmiş, nefesler sık sık, vücutlar kaskatı halde zuhur eden ‘yer kapma’ sendromunun esamisi okunmazdı burada. An, yerini mutedil bir dalgalanmaya bırakmıştı çoktan. İnsanlar arkalarına

döner bakar, o cenaptan tek tük paketli biri geliyorsa sırasını tereddüte yer bırakmaksızın ona verir; bu arada kasiyerin tepesine çullanmış olan sigaralar incelenir, sigara bırakılmışsa ah vah edilirdi. Ama hayat fena gitmemekteydi.

Her şey buraya kadar iyiydi. Yani kasiyer Gülperi’ye kadar. Gülperi bu tür insanlara aslında bütün bu hayallerinin boş bir ümit olduğu yolunda hayatın kirli çıkı torbasından fırlanmış bir oyun gibiydi. ‘Biz’ ruhunu parçalayan kadındı o! İnsanın başına dikilip ödevini kolaçan eden etüt ablası, hiç umulmadık bir zamanda insanlar hakkında tahkikat yapan memur, öğrenciyi tahtaya kaldıran nöbetçi öğretmendi. Sol göğsünün üzerindeki etikette Gülperi yazardı. Bu yüzden Gülperi’ydi, o kadar. Ötesi bilinmez, zaten bunu kimse pek istemezdi.

Gülperi’nin hayatlara kastetmeye meyilli ciddiyetini, iki kaşı arasında oluşmuş olan kanyonun içine düşmeye başlayınca daha iyi anlardı insan ve işin sarpa sarmaya başladığını keşfederdi. Bu ciddiyette aksilik, cüret ve katılık kol gezdi. Bir duvardı Gülperi. Bütün ünlem ve soru cümleleri çelik kasanın arkasında duran bu güzel tazeye çarpar ve ışık hızıyla sahibine geri dönerdi. İyi günler, bozuk para vereyim mi, ne kadarmış ne kadarmış gibi samimiyeti körükleyecek cilveli sorular Gülperi’ye vız gelir tırıs giderdi. O hummalı bir halde işini yapmaktaydı.

Kenan, sarsak müşteriliği tam sona erecek, arkada birikmiş olan ekibe “Allah’a emanet olun” selamını verip süklüm püklüm çıkacaktı ki... Bir anda kan o mirasyedi beynine üşüştü ve günün sorusunu patlattı:

“Bir sorun mu vardı Gülperi Hanım?”

Bu soruyu marketin içinde yaşamış olduğu vahanın ufkuna sığınarak ve kendisinden sonra gelecek olanlara bir minnet borçlu olduğunu hissettiği için sormuş olabilirdi Kenan. Belki de Gülperi’ye usul usul asılıyor da olabilirdi ama bunu ke-

sinlikle çaktırmama niyetindeydi! O kimdi Gülperi kimdi canım. O kocaman bir senaristti. Gülperi ise... Yok. Buna imkân yoktu. Bu sorunun 9-5 mesaisinin dışındaki alışveriş insanların sessiz mutabakatına sunulacak bir fişek olma ihtimali de yüksekti. Ama ötesi, yok! En azından Kenan’ın müşterek çıkarlardan, ortak hedeflerden, gizil güçlerin birliğinden filan anladığı buydu.

Yineledi: “Gülperi Hanım, beni duyduunuz mu?”

O sırada Gülperi başını kaldırdı ve sarı bukeleri arasından, vaadedilmiş o kutsal topraklara bakar gibi Kenan’a baktı. Sadece o. O ve bakışı. Sonra birden kaşlarını çatıverdi. *İşsiz kaldığımda ben de senin gibi romantik takılabılırım boş gezenin boş kalfası!* der gibi bir hali vardı. Sonra hiçbir şey olmamış gibi işine döndü.

“Sıradaki!”

“Bir dakika size bir şey sordum Gülperi Hanım!”, diye diretti Kenan. Zihnindeki kurguda hiçbir diyalog böyle gelişmezdi.

“İzin verirsiniz işimi yapacağım!” dedi Gülperi onu haklı çıkarıncasına. Ve sözler orada tükendi. Gülperi adlı kasiyer, o andan sonra işine döndü ve Kenan’ın arkasındaki yaşlı kadının küçük porsiyonlara ayrılmış hayatının barkodlarını elma, salatalık, yarım kilo fasulye diye okutuverdi önündeki mekanik levhaya.

“Kızım bir de sakız olacaktı torunum için!” diye inledi kadın.

Gülperi hafifçe öne doğru eğilip baktı. Ortada sakız falan yoktu.

“Yok,” dedi her zamanki haliyle.

“Ama almıştım...” diye bir şeyler geveledi kadın.

“Yok dedim ya size!” diye sertçe çıkıştı Gülperi. “İşimden alıkoyuyorsunuz beni!”

“Tamam evladım, sinirlenme,” dedi kadın. “Yoksa yok.”

“Sana sinirli değilim teyze. Kendini bir halt sanan budalalara sinirleniyorum. Bir gün yerime geçseler anlarlar dünyanın kaç bucak olduğunu. Ama olur mu? Onlar kibar insanlardır. Kaç para olduklarını umursamadan aldıkları mallarla dünyayı döner döner kurtarırlar. Kurtarırlar da... Bizim pek habermiz olmaz.”

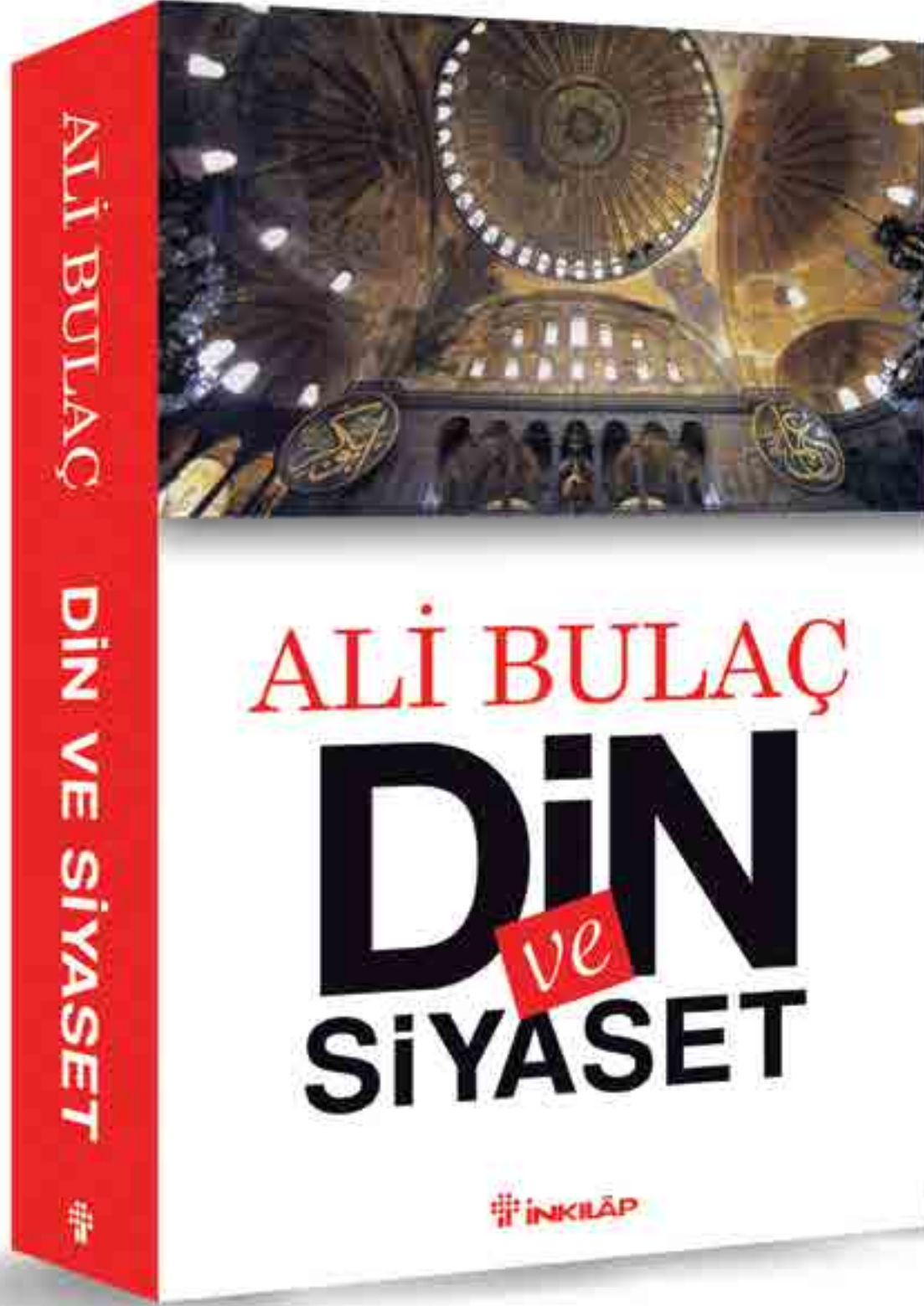
Bu sözler besbelli Kenan’aydı. Resmen bir meydan okumaydı bu. İş burada kalmayabilir uzayabilirdi ama Kenan’ın bunun üzerinde yoğunlaşamayacak kadar çok işi vardı o gün. Öğleden sonra yazdıklarını eklele tartışacaktı ve bir sürü iş daha...

Bu yüzden hemen arkasındaki o gözlemlü yaşlı kadının duyabileceği bir sesle, “Terbiyesiz kaltak,” diye fıslıdamakla yetindi.

Bereket Gülperi o sırada kasayı açmıştı da kasanın sesi hem terbiyesizi hemde kaltağı bastırıverdi. Ancak kulakları pillerle donanmış yaşlı kadın için her şey çok netti. ■

Not: Bu çalışma uzun soluklu bir projenin ilk adımlarından biridir.

"Allah şerik kabul etmez, devletin ise toplumsal gruplar sayısınca şeriki vardır. Meşru bir hedefe meşru yollardan gidilir."

Ali Bulaç *Din ve Siyaset* kitabında modern zamanlardaki din devlet ilişkisini; siyasetin doğası, işleyişi ve hâkim siyasi kültürün toplum üzerinde uyguladığı baskı mekanizmasını derinlemesine irdeleyor. İslam, devlet, sivil toplum, demokrasi, totalitarizm, milliyetçilik, liberalizm gibi pek çok kavram ve siyasal düşünüş biçiminin ele alındığı *Din ve Siyaset* modernitenin ideolojik ve teorik sarmalında şekillenmiş pek çok sorunun cevaplarını içerisinde barındırıyor.

İNKILÂP

Online alışveriş: www.inkilap.com

Canın sağ olsun

EKREM DUMANLI

Şoför koltuğuna oturur oturmaz derin bir nefes aldı. Yeryüzünün bütün oksijenini bir nefese sığdırmak istiyordu adeta. “Oh! Dünya varmış.” dedi kendi kendine. Arabanın kontağını çevirdi özlemiştir. Egzoz kokusu ve motor gürültüsü az önceki atmosferin keyfine gölge düşürmüştü. Bir iki kısa öksürüğün ardından hafif bir tebessüm kapladı çehresini. “Olsun! Egzoz kokusu da hayatın bir parçası değil mi!” diye mırıldandı. Dikiz aynasına uzandı. Saçlarına düşen aklardan dolayı iç geçirdi önce. Gözlerinin altındaki halkalara dokundu parmak ucuyla. Kaşlarını sıvazladı, kırs kırs alnunu düzeltmek istercesine çekti.

Tam yanındaki hafif çizgiye bakarken arkadan bir karaltının geçiverdiğini gördü dikiz aynasında. Pürtelaş döndü. Kimsecikler görünmüyordu. Belki de çoktandır yakasını bırakmayan o uğursuz hayalet yine şöyle bir yoklayıp geçmişti. “Belki” dedi kendi kendine. Yığılıverdi şoför koltuğuna sessizce. Bir sigara çıkardı ceketinin cebinden, arabanın çakmağına dokundu. Ya az önceki karaltı belki deyip geçiştiremeyeceği bir şeyse! Ya o beklenen olay birazdan tahakkuk edecekti, ya sağdan sola, soldan sağa bir ağ kuruluyorsa şu an ve biraz sonra hepsi birden başına üşürecekti...

“Çıt” diye bir ses yükseldiğinde ara-

badan, yüreği ağızına geldi, yeniden elini beline attı. Tam silahına davranacaktı ki o tok sesin araba çakmağından geldiğini fark etti. Acı bir gülümseme, hafiften bir rahatlama; ama hâlâ tedirgin, hâlâ ürkek, hâlâ umutsuz.

Sigarasını yaktı, üst üste çekti dumanı içine. Arabanın içi dumanla doluverdi. Oysa doktor bu mereti içmemesini, böyle devam ederse ciğerlerinin çok yakında iflas edeceğini söylemişti. Söylemişti söylemesine de doktor nerden bilecekti ki sigara dumanı ile nasıl dertleştiğini. O duman, gözünde kâh bir rakkase oluyor uçuyor, kâh bir savaşçı olup mızrağını sağa sola savuruyordu. Duman silüetinden devşirdiği hikâyeleri ne destanlarda okumuştun ne çizgi romanlarda. Üstelik hoşuna gitmeyince onu elinin tersiyle darmadağın edebiliyordu. En çok da değıştirebildiği için seviyordu dumanı. Bir anda dağıtabildiği, defedebildiği için...

Önce acı ve yakıcı bir fren, hemen ardından hançer gibi sessizliğin bağrına saplanan bir korna sesi. Silahını kavradığı anda ellerinin tir tir titrediğini, kalbinin güm güm attığını, gözlerinin alev alev yandığını hissetti. Hemen kapıyı açmak, dışarı çıkmak istedi; ancak değil caddenin ortasında müheyyel bir duruşla olanları keşfetmek, arabanın kapısını açacak takati bile yoktu. Güçsüzlüğünü silahıyla bertaraf

etmek istedi. Heyhat. Silah buz kesmişti ter içinde kalan elinde. Yan aynadan yola baktı. Az önce o freni yapıp o kornayı çalarak hava atan arsız çocuğun küfürlerini duydu. Karşıdan karşıya geçen birine bağırıp çağırıyordu durmadan. Gönlünden, o şımarık veledin kulağını çekmek geçti, “Bir daha buralarda görmeyeyim seni” demek istiyordu; lâkin iradesi çoktan mefluç hale gelmişti.

“Hey gidi günler!” dediğine kendisi bile inanmadı. Evet ya, “Hey gidi günler” diyebilmişti aniden ve dalıvermişti o eski günlere. Pankartlı, sloganlı, kavgalı, nutuklu günlere. Ah o nezarethaneler! “Nereyse abonesi olmuştuk o şirret karakolun” derken gülmeye başladı. Şimdi birileri onun araba içinde katıla katıla güldüğünü görse delirdiğine hükmederdi. “Varsın öyle desinler ama! Onca zaman aklın mukayyet sınırlarında dolaştım da ne oldu!”

O gençlik/dinçlik günlerinin arkadaşları ele vermiş, sanki bir geçit yapıyordu karşısında. “Kesin bu gece nezaretteyiz; o Sümerbank’ın uzun donunu altına giy” diyen arkadaşına güllükler attı bir daha. Sonra uykuya yenik düştüğü bir karakol gecesine dönüverdi. Kanlı bir matkap gibi beynini oyuyordu siren sesleri. Kafalarına inen copların, burnundan ve kafasından dökülen kanlarla ıslanan parke taşlarının koynuna baygın düştüğü anlara doğru uzandı hayalleri. Ve arkadaşlarıyla önce ağlaşıp sonra “seni de şöyle dövdüler ama...” diye

**ŞOFÖR
KOLTUĞUNA
OTURUR
OTURMAZ DE-
RİN BİR NEFES
ALDI.**

başlayan arsız gülüşmelerini hatırladı.

Ve sonra... “Keşke o gece hiç yaşanmasaydı!” Gözleri doluverdi. Bir anlık öfke, bir saniyelik hiddet, bir anlık şiddet! Ve yıllar süren hapisane.

“Neysel! Geçti gitti hepsi.” dedi kendine. Bir an önce pişmanlık duygusundan sıyrılıp özgürlüğün kanatları altına girmek istiyordu. Rüya gibi bir şeydi. Yeni bir hayatın mustusunu yüreğinde duymaya karar vermişti.

Aynaya bir kere daha baktı. Sigarasını camdan dışarı fırlattı ve gaz pedalına birkaç kez dokundu. Yay gibi gerilmiş, ok gibi fırlamaya hazır hale gelmişti. Bir an önce her şeyi geride bırakmalı, kendini son sürat şehrin ışıklı kollarına atmalı ve mâziyi büsbütün silmeliydi hafızasından. Bir eliyle sola sinyal vermiş, göz ucuyla caddeyi aynadan görmüştü. “Eyvah!” dedi birden. Caddenin tam köşesinde tek başına bekleyen pala bıyıklı adamdan içine sinsi bir şüphe düşmüştü. “Kesin onlar” dedi. Belli ki intikam için bekliyorlardı kuytu köşelerde. O kara gözlüklü heyula, vur emrini kendi mi gerçekleştirecekti; yoksa bir başka köşede bekleyen arkadaşına haber mi uçuracaktı? Ellerini şakağına götürdü, gözlerini kapattı. O karanlık saniyelerden seken kurşunlar havada uçmaya başladı. Bir kurşun tam alınının ortasına isabet edecekti ki direksiyona sınıksı sarılıp başını öne eğerek hedef olmaktan kurtuldu. Başını öyle şiddetle eğmişti ki alnı kornaya rast gelmiş ve o kâbus bir anda silinip gitmişti. Kurşun yağmuru da, bağışmalar da yokluğa gömülmüştü aniden. Derin bir oh çekti. Aynaya bir daha baktı. Kara gözlüklü ortalıkta gözüküyordu. Belki de hiç olmamıştı o köşede.

Radyoyu açtı. Yanık bir türkü geliyordu boğuk bir frekanstan. Efkâr basıp ruhunu esir alınca başka bir kanala geçti. “En iyisi yabancı müzik; hiç olmazsa ne dediğini bilmiyorum.” diye geçirdi içinden. “Ben yanacağım kadar yanmışım zaten, intikam isteyen olsa olsa kendini yakar.” diye teselli aradı karamsarlığına. Yine de güvenemiyordu kendine; adam çıkıp gelse, dikilse karşısına hemencecik teslim mi olmalıydı celladına; yoksa “ben öleceğime sen öl” mü demeliydi? İçini kemirip duran bu çetin suale bir karşılık bulamıyor, kâh korkuyor kâh kükrüyordu. En temel dürtüsünün endişe olduğunu anladı o an. “Ölüp kurtulsam daha iyi değil mi?” sorusuna bir yandan gireceği kabirden cevaplar yağıyor; diğer yandan dostlarının “intikam” diye haykırışlarından endişe duyuyordu.

“Amaaaan! Neyse ne!” dedi ve gaza basıp sola kırdı. İşte nihayet çıkmıştı yola. Bu alelacele hareketin korkunç bir yanlış olduğunu daha o esnada anlamıştı ama iş isten geçmişti. Bir saliselik fren sesi İsrail’in Sûr’u gibi her şeyi değiştirmeye namzettti. Arkadan çarpan arabanın yol açtığı gürültü ve sarsıntı sonrası

öne arkaya savruldu, başını direksiyona çarptı, belinde ve dizinde korkunç bir ağrı hissetti.

Beklenen an gelmişti galiba. Kendisinin bile şaşıracağı bir çeviklikle silahına davrandı. O kadar atik davranmıştı ki silah elinden fırlayıp gitmiş, koltuğun altında kaybolmuştu. Buğulanmış gözleriyle hiçbir şeyi tastamam seçemiyor, çatlayan başının ağrısına derman bulmuyordu. Etrafındaki bağışmaları zor duyuyor, beynindeki zonklamayı durduramıyordu. Onca karmaşanın arasından bir cümle toparlayabildi: “Buraya kadarmış!” Onca senedir çektiği vicdan azabının son bulacağını umdu bir anda. Anacığının gözyaşları gelmeseydi aklına, hiç aldırış etmeden biraz sonra gelecek tetikçiye son bir tebessüm hediye edebilirdi. Ama o ana!

Kendini son bir gayretle topladı ve dikiz aynasına yansiyacağını umduğu celladına bakmayı denedi. Evet, işte tam oradaydı, şoför mahallinden inmiş kendisine doğru yaklaşıyordu. Bir adım, bir adım daha, bir adım daha...

Panîge kapıldı tekrar, silahını aramaya başladı. O arandıkça silah saklanıyordu sanki. Dizleri tutsa kapıyı açıp ayakta veda edebilirdi hayata; ama nafile. Ve tetikçi artık başucunda dimdik duruyordu.

Adam camı tıklattı bir iki kez. Camı açmasını istiyordu. “İşini bir an önce bitir ve çek git” diyeyi geldi. “Yapacak bir şey yok; iyisi mi duyacağım lafı duayım” dedi içinden. Cam açılınca içeriye tertemiz bir deniz havası bastı. Sanki martıların son hediyesiydi bu. Bir daha iliklerine kadar hava çekmek istedi içine. Son nefesiydi bu belki de. Gözlerini kapadı, yılların vicdan azabına veda etme ve ödeşme vakti gelmişti. Etraftaki bütün sesler sükut etmişti artık. Bir saniyenin içine on yıl sığmıştı sanki.

-Abi bir şeyin yoktur inşallah!

Tuzla buz oldu az önceki uhrevi sükûnet. Şaşkınlık içinde adamın yüzüne baktı. Ne intikam vardı bu yüzde ne nefret.

-Yok bir şeyim. Galiba dizim incindi biraz.

Zorlukla söyleyebildiği bu cümle sonrasında kuş gibi hafiflemişti. Beynindeki uğultu durmuş, acılarından bir anda kurtulmuştu.

-Canın sağ olsun abi. Biraz hızlıydım ama sen de çok âni çıktın be abicim.

Yüzünü gülücükler kapladı. Adam evraklarını getirmek, belki de trafik ekiplerini çağırma için, telefonla birilerine bir şeyler söylemek için kendi arabasına yönelmişti. Onu aynadan takip etti. Başını önüne eğerken derinden bir “çok şükür” deyiverdi. Sonra gözü silahına ilişti. İşte tam orada duruyordu.

Bir genç adama baktı, bir de silahına. Ya uzansaydı, ya geleni “tetikçi” diye vursaydı. Bir titreme geldi üstüne. Sonra kulaklarında çınladı az önceki cümle: Canın sağ olsun! ■

Ben Hayri İrdal ben de babil.com'dayım

On binlerce kitap,
on binlerce kahraman burada.

babil
com
Kitap dünyasının yeni kahramanı

serenissima522...*

CEM YAVUZ

"i'velostmyvoicemostirrevocably"

sesim yok
 olur belki suçu
 birlikte üstlenirsek
 sokaklar tekin değil onca koşuyoruz
 dönüp bakmazsak yine de
 külden yapışmayabilir gözkapaklarımız
 bir ağızdan susarsak belki
 duyulmaz olur ecinni çılgığı
 fena mı

fena mı eski dünya maymunları
 gibi demir atlarda kelimelere asılmasak
 ilâhi bir âhenkle sallayıp kuyruğu
 ellerimizde rebek

*be:m enoia**m'enoia**et enoia:m*

boğuk
 uzun hecelerle uyararak
 ululasak birbirimizi

nasıl değişmiş deniz
 zamanı dokurken aramızda benzerlik şeytanı
 nasıl *ilişgisiz*

içine almıyor yüzerken bile
 kanı hatırlatmıyor köpükleri
 köle meziyeti görünsün heves
 parça parça dökülsün diye
 her şey iğreti çizilmiş sanki
 yer akrilik gökyüzü kuru boya
 k u ş l a r

sinekler kadar can sıkıcı

ç i t

ç i t

sesleriyle yana
 yakıla birikiyorlar ölü toprağımıza

sesim
 yok olur belki
 göğsümüzdeki çıban yeni bir sezgi
 bulunca hayâlden
 başka bir şey olunca hayat
 rahme düşmeden önceki ses
 im
 ve's-Samt

*Şairin yakınca çıkacak 20 Ölümsüz Şarkı ve's-Samt adlı ki-
 tabından.

FOTOĞRAF: KUTSE ALTIN

Bahar kuşu dugguk

ALİ ÇOLAK

“Ötme dugguk, ötme bağırmı eziktir.”

O kuşun sesini dinlemeye geleceğim, dedim babama. Ne kuşu? dedi. Hani yaylada sabahları öterdi, duugguk, duugguk!.. Güldü. Tamam, dedi, hatırladım... O, yukarılarda olur yalnız, buralara inmez. Biliyorum, dedim, zaten yaylaya çıkacağız, beraber. İnanmadı sanki, “Sırf onun için mi geleceksin?” “Evet, onu dinlemeye geleceğim.” dedim. Keyiflendi, sesi adama-kıllı canlandı. “Sen gel de, gitmesi kolay!”

O kuşu hiç unutamadım. Baharın sesi gibi kaldı hatıramda. Kırk yıldan fazlası var, unutmaz mı insan? Unutulmuyor. Her hatırlayışta apaydınlık bir bahar beliriyor, bir sevinç alıp yürüyor içimde. Kulağımda bütün tazeliğiyle o ses: Duugguk, duugguk, duugguk!..

Yine böyle bir bahardı. Havalara kızmaya durdu mu, yaylaya göçerdik. Yayla, cennet! Babam sürüyle önden giderdi. Biz annemle yükü götürürdük. Yol boyu derelerin, ince suların, köpürmüş otların, çiçek denizlerinin içinden geçerdik. Bir serinlik gelir, baştan aşağı yıkardı. Tepelerden, vadilerden aşarken kanatlanıp uçverecekmişim gibi gelirdi. Bazen deli deli seyirtir, bazen yorulur nefessiz kalırdım. Islak patıkanın etrafında katırtmakları, bulgurcuklar, sümbüller açmış olurdu ve daha adını bilmediğim bin renkli çiçek. Bir ona, bir buna koşardım, sevinçle ve hayretle. Hiçbiri ni koparmaya kıyamazdım. Öylece suların geçce geçce, çiçekleri seve seve yaylaya çıkar, cennetin orta yerine varıp yerleşirdik.

Dugguk (guguk) kuşuyla, daha doğrusu ötüşüyle burada tanıştım. Çoğu sabah, onun çağısıyla uyanırdım. Çamların arasından çoğala çoğala gelirdi sesi. “Duugguk, duugguk!” Çok yakından, ama nereden? Arsız bir kuş değildi, bıktırmazdı. Aralıklarla, sakın, sabahın sükûnetine uyarak öterdi. Sabah müziğinin anlamlı bir parçası gibiydi. Güneş, bütün parlıtsı ve tazeliğiyle ışıktan iplerini çamların arasından uzatırdı. Yerde, diz boyu otların üzerinde yağmur gibi çiğ taneleri... Papatyalar, yoncalar, gelincikler, yarpuzlar keyiften türkü söylerdi. Yaylanın ortasındaki küçük düzlükte sükûnetin sesi işitilirdi biteviye. Öyle koyu olurdu ki sessizlik, biraz zorlasanız, gün

ışıklarının ve çiçeklerin de sesini duyacak gibi olurdu. Arılar, bahar sinekleri ve daha bir sürü börtü böcek biraz sonra yavaş yavaş uyanır gelirdi yaşamaya. Dugguk kuşu, serinliğin ve ışıkların içinden devam ederdi müziğine: “Duugguk, duugguk, duugguk...” Yaylanın düzlüğü genişleyip bir evren olurdu o zaman. Müzik dalga dalga bütün vadiyi, ormanı, dağları sarardı. Duugguk, duugguk, duugguk!..

Bu bir çağın mıydı, bir çeşit oyuna davet miydi? “Haydi çık; gün ışıklarına, çam kokusuna, otların yeşiline, çiğlere kaş!” mı demek istiyordu? Niyeti ne olursa olsun, taze günü başlattığı, sabahları genişlettiği kesindi. Bense içime dolan sevinçle nereye gideceğimi, ne yapacağımı bilemez, sesin yankısında düzlüğü arşınlar dururdum. Kuş, meçhul köşesinden kesik kesik “duugguk” dedikçe içim içime sığmaz; o sevinçle göklere yükselme, alıp başımı gitme arzusu duyurdum.

Kuşlar babası Pablo Neruda, bin kanat sesini duyurduğu *Kuşlar Sanatı*'nda, Pas Rengi Yakalı Papağan'a ‘minik müzisyen’ derdi. “*minik müzisyen, serinliğin / tenoru, el değmemiş sabahın sahibi.*” Siyah Çeneli iskete de ‘*ilkbaharın kemani*’dir Neruda'nın dilinde. Dünyanın bütün kuşlarının birbirine benzer hünerleri olmalı. Benim, hakkında hiçbir şey bilmediğim, sadece bir nağmesiyle tanıdığım dugguk kuşum da, ‘serinliğin tenoru’ ve ‘ilkbaharın müzisyeni’ydi kuşkusuz. Bütün bahar seslerini kendinde toplayan bir orkestraydı, çocukluğumun ilk müziği... Yazık ki ben, müziğin yakalanamaz oluşundan habersizdim. Peşinden ne kadar koştum; çamlara, meşelerin arasına, kavaklara ne kadar baktımsa göremedim. Yakalamayı geçtim, bir ize dahi rastlamadım ondan. Ulaşılmaz bir yere saklanıp, oradan yaylanın sabah müziğini başlatıyor sonra toplanıp gidiyordu. Ne tür bir kuştı, şekli şemai, tüylerinin rengi nasıldı, bunları hiçbir zaman öğrenemeyecektim. Sonraki zamanlarda, kendimce bir karakter biçtim ona. Şakacı bir kuş olmalıydı bu dugguk; dalgacı, kayıtsız, belki biraz safça, hatta rind meşrep. Hayatla dalgasını geçiyordu. İlk sabahtan çocukları uyandırıp eğlenceye çağırıyor, onların haline bakıp neşeleniyordu. İçinde bir kötülük, hele zararlı bir işi, hiç mi hiç yoktu, olamazdı.

O KUŞUN
SESİNİ DİNLE-
MEYE GELECE-
ĞİM, DEDİM
BABAMA.

Peşine düşüp soyunu sopunu araştırınca öğrendim ki, bizim dugguk bir Yörük kuşudur ve efsanesi boldur. Türkmenler, kendilerine “Yerleş!” emri verildiğinde, yaylalara çıkamaz, göç edemez olmuşlar. O yıllardan birinde yaz adamakıllı kurak, güz verimsiz geçer. Kış geldikte kar, boran, fırtına, yerde toprak, dalda yaprak komaz. Yörüklerin hayvanları soğuktan, açlıktan telef olur. Çıkıp gidemezler bir yana. Ardından bahar gelse de kâr etmez. Ne yurt ne yuva ne yaylak kalmıştır. Derler ki, Yörükün kederinden dağlar yanar, sular kesilir, yer yanılır, hava kararır. Yörük yaratıcısına sığınır “Allah’ım” der, “beni bir kuşa çevir de uçup gideyim.” Dileği kabul edilir, dugguk kuşu olur. Başlar “duugguk, duugguk” diye ötmeye. “Ot yok, çöp yok, kalk göç, kalk git!” diyor. Derler ki, dugguk kuşu Yörüklerin canıdır. Kendileri gibi görürler onu. Müziğine ritim, bahanna duygudur onların.

Dugguk’a şakacı ve rind deyişimi boşuna saymayın. Ne evi barkı, ne yuvası vardır. Bir yuva kurup yumurtlamaya, yumurta tutup yavru çıkarmaya vakti de tamahı da yoktur. Neslini sürdürmek için akla gelmez bir yol bulmuştur. Başka bir kuşun yuvasını gözüne kestirir ve dikkatle izler; anaç kuş yuvasından uzaklaşır uzaklaşmaz, hızlıca gidip bir yumurtasını o kuşun yumurtaları arasına bırakır. Fazlalığın fark edilmemesi için de kuşun yumurtalarından birini gagasıyla alarak yuvadan uzaklaşır. “Guguk kuşu, her yuvaya sadece bir yumurta bırakır ve işini şansa komaz.” der Yörükler; “Hangi kuşun yuvasına yumurta bırakacaksa, kendi yumurtasını, o kuşun yumurtasının renk ve desenine göre yumurtlar.”

O günlerde, sabah müziğinin “duugguk, duugguk” sesiyle ruhumu yıkadığı baharlarda onun bu marifetlerinden habersizdim elbette. Meğer Yörük kuşu dugguk, yoldaşlarıyla birlikte kona göçe yaşarken bir yuvacı kurmaya vakit bulamazmış. Tıpkı onlar gibi hayatı hafife alır, bir oyuna dönmüş. O sabah müzikleri de Yörük çocuklarını mutlu edip onların dünyasını genişletmek içinmiş.

“Onu dinlemeye geleceğim” dedim babama. Bunu gerçekten istiyordum. Fakat bu arzuya nasıl kapıldığımı, neden durup dururken eski bir kuş sesinin beni kendisine çağırdığını bilmiyordum. Vardığımda onu yerinde bulabileceğimden de emin değildim. Gitmek istiyordum ve bunu babama söylemişim. O da kendisine biraz garip ve anlamsız da gelse onaylamış hatta memnuniyet duymuştu bundan. Birlikte dugguk dinlemeye gidecektik.

Gidemedik. Ben ağırdan aldım. Araya bin türlü meşguliyet girdi. Derken babamın hastalığı nüksetti. Hastane günleri sıklaştı. Artık ondan birbirimize söz edemez olduk. Babam yattı ve bir daha kalkmadı. O dağlara gideceğim kimse kalmadı. Başkasına söylesem, “Dugguk sesi dinlemek istiyorum, hadi yaylaya çıkalım” desem, anlayan olur muydu? Sanmam... Kim bir kuş sesi duymak için İstanbul’dan kalkıp Karıncalı dağlarına gitmeyi göze alır? Dugguk uzak bir hatıra olarak kaldı. O bir çocukluk sesidir artık, güneşli uykuların dağıtan neşeli sabah müziği.

Neruda, “Şili Flamingosu” şiirinde, eski yurdunu hatırlar gibi dönüyordu o sevgili kuşun hayaline. “*Ben Pablo Neruda, çocuktum...*” diye başlar şiir ve şöylece biter: “*Ayrıldım o yörelerden, / frak ve demir giydim, / diller değiştirdim, endam / çok ölümden doğdum, / çok keder ısırdı beni, / bir mutluluğu / öbürüyle değiştirdim, / ama derinlerde, içimde, / o yitlik göldeki gibi, / bir kuşun hayali yaşar / unutulmaz bir meleşim / gün ışığı dönüşüren / göz alıcı varlığıyla / gülden devinimiyle.*” ■

Tahtacı Resmi

İNAN ÇETİN

Tahtacı Resmi yaşasaydı, bugün yüz on yaşında olacaktı. Yaşlanınca ufalmış, bir giysi gibi çekmişti, bir gariplik vardı üstünde, sanki sonsuzluğa varacağına, bir başka deyişle, sonsuz bir yolculuğa çıkacağına bilincindeydi. Onu son ziyaretimde, neredeyse duyulmayacak bir sesle konuşuyordu. Konuştu, konuştu, konuştu... Sonra sustu.

“Devam edin,” dedim.

“Hepsi bu,” dedi. Elini ceketinin iç cebine daldırıp dörde katlanmış, sararmış bir kâğıt çıkardı, uzattı. Artık yaşı ona bir gün, bir ay ya da herhangi bir zaman yaşayabileceğine dair güvence vermiyordu. Elinde ve dilinde ne varsa paylaşmak istiyordu.

“Bir gün bu mektubu yayımlamak istersen adımı zikret ve öykümü anlat,” dedi.

Sonunda o gün geldi.

Aziz dostum,

Kafa denilen bir tas büyüklüğündeki kabın dünyada yapıp ettiklerini öğrendikçe Allah'ın orada gizlendiğine inanmam geliyor. Bugün artık yaşlı bir adam olarak, birçok tuhaf olayın meydana geldiği bu dünya ve insanoglu üstünde fikir yürütme cesaretini kendimde bulamıyorum, fakat daha genç olsaydım, hiç şüphesiz gelmiş geçmiş en akıllı adam değilim ama, dünyanın düzeni üstüne yeniden düşünürdüm.

Yaşamımda pek çok tuhaf olay, sayısız gariplikte insanoglu, birbirinden ilginç hayvan gördüm, pek çok mucizeye, akıl almaz cinayetlere, yaşayan canlı varlıkların kendi türlerine karşı geliştirdikleri sevgi ve nefrete tanık oldum. Daha beterleri de var ama hiç umutsuzluğa kapılmadım. Fakat azizim, bu son zamanlarda büyük bir umutsuzluk içindeyim.

İki gündür düşünüp duruyorum. Düşündüklerim, tıpkı iki gündür burada kuzeyden gelip dağın doruğuna yayılan bulutlar gibi dağılıp gidiyor. Hava nefis; toprağın altından gelen kokuları duyuyorum ve Rabbime şükrediyorum. Bir varlığa aşırı sevgi beslemek sevene zarar verebilirmiş, ama ben aldırmiyorum buna, tüm hayatımı böyle aşırı seyerek geçirdim, kalanı da geçireceğim.

Aziz kardeşim, kışkırtıcılığımın ötürüdür ki akıl, eski, doğruluğunu yitirmemiş, yaratı-

cının yasalarının yerine kendi yasalarını koyar. Şimdi asıl meseleye geliyorum işte, fazla gevezelik ettiğim için bağışla. Evet, akıl kışkırtıcıdır. Birkaç gün önce, bir zamanlar kaderin bizi buluşturduğu Burhan Efendi çıkageldi. Aramızda epey sohbet ettikten sonra ben, bir inancsızmışım gibi sordum: “Allah neden korkunc yaratıkların, hastaların, felçlilerin, zalimlerin olmasını istiyor?” Bana şöyle bir baktı ve dedi ki: “Sen budala değilsin Resmi, birçok kişiden de namuslusun.” Bu dostum, yöremizde bilinen bir topluluğun üyesi. Bu topluluğun dili, töreleri, yaşantıları hakkında fazla bilgi sahibi değilim ama bunların yüzyıllardır bu topraklarda yaşadıklarını, kendi aralarında evlene evlene birbirlerine benzemekten öte ayrılaştıklarını ve birtakım inançlara sahip olduklarını biliyorum. Bundan on beş-yirmi yıl önce, bu vicdan sahibi Burhan'a konuk olduğumda edindiğim bilgileri, tanık olduğum bazı önemli olayları şimdi sana yazıyorum, çünkü öğrendim ki, bu ötedünyalı hiçbir yaratığın ve doğanın hiçbir sesini duyamayan askerlerini bu topluluğun üstüne salacaktı.

Bu topluluğun garip bir hikâyesi var, azizim. Şayet hikâyeyi anlatmamda bir kusur bulur da anlayamazsan bunu bana bildirmeni rica edeceğim.

Bu topluluğun zavallı fanilerinin zekâsı, doğaca çizilen sınırları aşamamıştır hiçbir zaman. Bunlar, gerekli olan her şeyi doğanın kendilerine verdiği; böyleyken, insani duygulardan yoksun birtakım insan suratında varlıkların doğanın cömertliğiyle alay edercesine kimi sapkınlıklara bulaştığına inanırlar. Bu sapkınlıkların ne olduğunu tek tek yazmama gerek yok sanırım, tahmin edebilirsiniz. Ama birini yazmadan geçemeyeceğim, o da şudur: Bu yörede bulunduğum günlerden bir gün, ki o gece uyku tutmamıştı gözümü, akşamüstü kutsal bir ziyaret yeri kabul edilen bir tepeye çıkardılar beni. Tepeye çıkarken gördüğümüz şeylerden, atlardan -hepimiz at sırtındaydık- ermiş kişilerin sahip olduğu eski kudretlerden, -insanoğlundan kimilerinin olağanüstü bir kudrete sahip olduğunu söyleyebiliriz- kılıcıyla bir ejderhayı ikiye bölen, baykuş gözlü insanlardan söz ediyorduk. Ne güzel, mutlu saatler geçirdiğimi tahmin edemezsin dostum. Her parçasına

saygı gösterilen doğa muhteşem bir tapınaktı bize.

Tepede neler olup biteceğinin merakı içindeydim, orada birkaç tanrıyla karşılaşacağımı ya da garip bir kurban etme ayinine tanık olacağımı sanıyordum. Doğrusu, bilinmeyen dinleri, inançları hep fenaya yormak gibi bir önyargıyla kuşanmış olmama rağmen en küçük bir korku duymuyordum.

Sonunda kutsal tepeye vardık. Beni dışarıda tutarsak, dokuz kişi bedeninden soyunmuş birer ruha dönüştüler. Görmeliydin azizim, dillerini anlamasam da, bu anın onlar için ne anlama geldiğini kavradım. Ömrü bir haz deryasına daldıran bu nefis zamani tarif etmem imkânsız. Hayatın bütün çelişkilerini, bütün endişelerini, bütün kederlerini unutturan bu nefis an, en açık şeyler üstüne karanlığın perdesini geren sapkın akıllara şifa diliyordu.

Yazdıklarından ötürü bu insanların dinlerinden etkilendiğimi düşünebilirsin. Hayır, azizim, ama bitmez tükenmez ayrıntılara daha fazla yer vermeden şunu söylemeliyim ki, aklın sınırları tıpkı evren gibi sınırsızdır, bildikçe genişler, keşfedildikçe memnuniyetler ve memnuniyetsizlikler artar.

Şimdi, azizim, duyduğuma göre, bu insanların inanışlarından, dillerinden, yapıp ettiklerinden rahatsızlık duyuyorsun. Cahillığın yarattığı bir hayalden ibaret gördüğün bu inancın ve bu irkin yola getirilmesini istiyorsun. Ama her cinsten oluşan insan sürüsü aynı elbiseyi giyerse ne olur? Söyleyeyim: Pislik nasıl vücudu kemirir ve kurutursa, bu elbise de insan ruhunu kemirir ve kurutur. Kısacası aziz dostum, bir insana niçin dünyayı tepeden tırnağa değiştirecek yeterli ömrün verilmediğini düşünüyorum son günlerde.

Bazı olayların, durumların insana neden coşku verdiğini, başka başka şeylere dönüştüklerini, bazılarının ise bir anıya bile dönüşemediğini artık anlıyorum galiba. Sevgili dostum Tahtacı Resmi'nin mektup coşkusu, belki de yaşamındaki son coşkusuydu. O gün tertemiz giyinmişti, sanki bulutların arasından uçan bir kuş gibi görünene dek uçmuş da gelmişti. Bembeyaz kesmişti. Anımsadığım kadarıyla şöyle demişti ayrılmadan önce: “Biliyor musun, doğanın ruhuyla anlaşmışımdır hep. Ateşin, havanın, toprağın, suyun ruhuyla... Sapkın olduğumu söylüyorlar ama bu doğru değil.”

Fiziksel gerçeklikle düşsel gerçekliğin yakınlaştığı o kadar çok durum var ki insan bazen fiziksel olanın, düşsel dünyanın yansıması olduğunu düşünüyor. Bir an için Tahtacı Resmi'nin bana anlattıklarının da düşsel olduğunu düşünmüştüm.

“Bu mektubu kime yazmıştınız?” diye sordum.

“Ben hiç mektup yazmadım belki de, ama yüreğim dünyanın geleceğ güzelliğini ve insanların hep sevdi,” dedi.

Tahtacı Resmi'ye inandığım için kendimi kandırılmış hissetmiyorum, çünkü iki yıldır bir kurmaca okulunda onun bana anlattıklarını ben de öğrencilerime anlatıyorum. Öğrencilerimin söylediklerine bakılırsa, hayal dünyam oldukça genişmiş. Ben de onlara her defasında, “Kusurlu ve tamamlanmamış olduğumuzu anlıyoruz,” diyorum. “Daha renkli dünyalara ihtiyaç duymanız bundandır.” ■

TAHTACI
RESMİ YAŞA-
SAYDI, BUGÜN
YÜZ ON YA-
ŞINDA OLA-
CAKTI.

ŞİVA

ETGAR KERET

Anneannemin erkek kardeşi, bir sabah din-den çıkmaya karar vermiş. Sakalını tıraş etmiş, buklelerini kesmiş, eşyalarını toplamış ve Baranovichi kasabasını terk edip yeni bir hayata başlamaya niyetlenmiş. Talmud âlimi addedilen kasabanın hahamı, gitmeden önce onu görmek istemiş. Anneannemin erkek kardeşi Avraham ile hahamın görüşmesi kısa sürmüş ve pek de hoş geçmemiş. Yetenekli bir Talmud öğrencisi olduğunu bildiği Avraham'ın dinini terk etmesi büyük hayal kırıklığı yaratmış hahamda. Fakat bunu söylememiş Avraham'a, ona sadece delici bir bakış atmış ve Tora yoluna dönünceye kadar ölmeyeceği vaadinde bulunmuş. O zaman bunun bir dua mı yoksa tehdit mi olduğu tam olarak anlaşılammış, fakat haham sözcükleri o kadar ikna edici biçimde dillendirmiş ki Avraham bunu hiçbir zaman unutmamış.

Bu hikâyeyi babamın şivasında dinliyorum. Sağımda ağabeyim oturuyor, solumdaki alçak taburede ise ablam. Ablama kendi rahat iskemlemi teklif ettim ama reddetti. Ultra-Ortodoks ablamın harfiyen uyduğu Yahudi yas geleneğine göre merhumun aile fertlerinin oturduğu iskemlelerinden daha alçak olması gerekiyor. Tam karşımızda ultra-Ortodoks Bnei Brak kentinden gelmiş uzak bir akrabamız oturuyor ve şiva döneminde ziyaretimize gelen diğerleri gibi hem bize biraz teselli sunuyor hem de babamıza dair o güne dek hiç duymadığımız bir hikâyeyi anlatıyor. Babamın hayattayken bildiğim yanlarından başka daha ne çok yanı varmış meğer; gerçekten şaşırtıcı. Göç-

tükten sonra bile babama biraz daha yaklaşmamı sağlayan bu insanların bütünüyle yabancı, o güne dek tanımadığım kişiler olması da bir o kadar şaşırtıcı.

Bnei Brak'lı ultra-Ortodoks akrabamız evimizde herhangi bir şey yemiyor, bir bardak su içmeyi bile reddediyor. Nedenini sormuyorum, kaşerut konusunda bize pek güvenmiyor belli ki. Hikâyeyi anlatmakla yetiniyor sadece. Kapımızın eşiğine babamıza dair bir hikâyeyi daha bırakıp birkaç teselli sözcüğü söyledikten sonra gitmek üzere gelmiş bir elçi sanki. Fakat gitmeden önce hikâyeyi bitirmesi gerek.

Nerede kalmıştık? Avraham ile hahamın görüşmesinde. Anneannemin erkek kardeşi Avraham, Polonya'daki din okulundan ayrılarak İsrail'de bir kibutza yerleştikten seneler sonra kendini aniden korkunç bir savaşın ortasında bulmuş. 1973 yılıymış ve Kippur Günü'nde İsrail'e ani bir saldırı yapılmış. İsrail ordusu hazırlıksız yakalanmış; savaşın ilk günlerinde herkes İsrail devletinin ve Yahudi halkının sonunun yaklaşmakta olduğunu düşünüyor. Avraham Suriye tarafından bombalanmakta olan bir yerdeymiş, etrafında top mermileri patlarken ayağa kalkmış ve yakınında duran bir kadına yanına yatmasını haykırmış. Kadın hızla yanına gelmiş ve kendinden gayet emin görünen Avraham'a neden bulunduğu yerin daha güvenli olduğunu düşündüğünü sormuş. Avraham bulunduğu yere top mermisi düşmeyeceğini, kendisine yakın durmasını söylemiş kadına. "Bu lanet savaşta pek çok talihsiz insan ölecek," demiş Avraham, korku içindeki kadını yatıştırmaya çalışarak, "ama ben onlardan

biri olmayacağım." Kadın, top mermilerinin ısıklık sesini bastırmak için bağırarak nasıl bu kadar emin olabildiğini sorduğunda Avraham hiç tereddüt etmeden, "Çünkü hâlâ Tora yoluna dönmedim," diye cevap vermiş. Avraham ve kadın, bomba saldırısından canlı çıkmışlar. Yıllar sonra, Avraham bir fırtına sırasında gemiden denize düşüp kurtarma ekibi tarafından bulununca, suyu döverek, "Yine de sana inanmıyorum!" diye haykırmış gökyüzüne.

Avraham geniş ve müreffeh bir aile yetiştirdi, ileri yaşlarına değin görece sağlıklı bir hayat yaşadı, ta ki vahim bir hastalığa yakalanuncaya kadar. Bir noktada bilincini yitirmiş, doktorlar ailesine en fazla bir günlük ömrü kaldığını söylemişler. Fakat günler günleri kovalamış ve haftalar sonra ailesini ziyarete giden babam Avraham'ın çektiği ıstırapı öğrenmiş. Bir dua kitabı ile bir takke isteyerek doğru hastaneye gidip Avraham'ın odasına girmiş ve sabaha kadar yatağının yanında dua etmiş. Avraham sabaha karşı ruhunu teslim etmiş.

"İnançlı birinin bir Yahudi'nin ruhu için dua etmesi o kadar zor değil," diyor hikâyeyi anlatan akraba, kapıya doğru yürürken. "Dindar bir insan olarak bunun çok kolay olduğunu söyleyebilirim, refleks gibidir, gayriihtiyarî neredeyse. Fakat baban gibi seküler birinin bunu yapabilmesi için gerçek bir aziz olması gerekir."

O gece, ziyaretçiler gittikten ve annem yattıktan sonra, salonda sadece ablam, ağabeyim ve ben kalıyoruz. Ağabeyim sigara içerek pencereden dışarı bakıyor. Ablam alçak taburesinde oturmaya devam ediyor. Birazdan üçümüz de çocukluk odalarımıza uyumaya gideceğiz. Annem ile babam odalarımızı oldukları gibi korudular, bir gün döneceğimizi biliyorlarmış gibi. Benim odamın duvarında çocukken çok sevdiğim bir çizgi kahramanın posterini var; ağabeyimin duvarında, yatağının üstünde dünya haritası asılı ve ablamın duvarında kendisinin işlediği bir goblen duruyor, beyaz giysili meleklerle boğuşan Yakup tasviri - tabii ki. Fakat yatmadan önce birlikte geçirebileceğimiz birkaç dakika daha çalmaya çalışıyoruz. Şiva yarı sona eriyor. Ablam Kudüs'ün ultra-Ortodoks mahallesi Mea Şaarim'e dönecek, ağabeyim ise Tayland'a uçacak, ama o zamana kadar birlikte bir fincan çay içebilir, ablam için özel bir dükkândan satın aldığımız yüzde yüz kaşer kurabiyelerden yiyebilir, yas haftası boyunca dinlediğimiz babama dair hikâyelerin tadını çıkarabilir ve onunla gurur duyabiliriz, özürsüz ve eleştirisiz, tıpkı çocuklar gibi. ■

TÜRKÇESİ: AVİ PARDO

ANNE-
ANNEMİN
ERKEK
KARDEŞİ, BİR
SABAH...

Gülün kanına girmek

ÖMER ERDEM

ve gün geldi insan bir taştan kopan bir parçaya benzedi
meşeliklerde sis köprülerde ağır arabalar
ceplere ceplere doldu geçer akçe diye taşlar

gün geldi insan kan iplikleri kan kağıtları üretti
havlu diye peçete pamuk diye masalara serdi
şen ve zengin sofralarda çatal bıçağın boynunu eğdi

bana ne gülden bana ne gülden diyenler
bir beklenen ölümü kutlar gibi düğünlere gittiler
altlarında at niyetine hırs ve hız binitleri

biz bilemezdik insan ile ekmek arasındaki çizginin kararacağını
bir gün buğdayın buzdan buzuldan boy atacağını
bilmezdik ahşabın toprağın alaşağı edileceğini

şiiri gül için bin yıl bülbüle emanet ettik
fakat uyumadık sevgili uyanır da kapımızdan geçer diye
biz bilmezdik gül gibi bülbülün de taklit edileceğini

sokakları vitrinleri kitap aralarını çatı katlarını
hastaneleri ve işçilerin gözlerini geziyoruz
gülün yetimliğinden devşirmek için son damlaları

ve gün geldi kardeş kardeşin ipeğinden çekildi
yüne kurt düştü gömlek yerine zırh giyildi
bir gün baba omzunda taşınmamış çocuklar çağında

benim suyum temiz mi benim suyum temiz mi
bin ipliğin ipeğiyle süzüyorum sütü
ah güller kütüphanesinin aşka düşmüş son yetimi

bir demir çubuğa bir çelik halata bağlanıyor şehirler
kerpiç kaynamıyor poyraz yakmıyor yüzleri
banka bayraklarında pirinç yeminleri kurt dişleri

gülün kanına girmek bu gülün kanına girmek
bin yıl geriden parlıyor güneş sesleri
ırmakların ırmaklarda yıkandığı cennet günleri

bana reklamı bana oy mühürlerini getirmeyin
petrol ve çalıntı rüzgâr çoktan kanı insanın
dağ boşlukları deniz dipleri beni bekleyin

bir kurumuş ağaca bağlayacağım dişlerimi
bir son düşen yaprağa inanacağım gerçek diye
gülün yüzü solmasın dikenini eğilmesin acıdan diye

bizi uzaklara götürecekler gözlerimiz olmadan göreceğiz
bizi şüpheye düşürecekler sesimiz olmadan konuşacağız
bizi bizle dikecekler bir sökükle olduğumuzu unutacağız

Veda

ÖMER AYHAN

M. kendi elleriyle son vermiş hayatına. Yirmi beş yıldır doğru düzgün görüşemediğiniz eski bir dostun ölüm haberini aldığınızda, size ihanet eden bir geçmiş tarafından yağmalanıyorsunuz.

M. kendi elleriyle hayatına son vermiş. Masal kipiyle biten cümlelere kulak asmayın. İnsanı zehirleyiverirler. Böylesi cümlelerde gevezellikle sağırık el ele yürür. Üstüne üstlük merhamet bile sakat kalır. Geçmişin az çok masalsı olduğu efsanesine çıkarır bizi bu yolun sonu. Ama şimdi, içinde bulunduğumuz an bile masalların hülyasını taşımaktan bunca uzakken, soluğumuzu tutup geleceğin, o bilinmeyenin başbozuk çöplüğüne gözümüzü dikmek bir çıkış mıdır? Hayır, sakın daralmayalım, kasvetli bir hikâye anlatmak niyetinde değilim. Geçen zamanın kara ormanında dolarken farklı bir zaman kipine tutunmayı denesek, bilmem ki değiş-tirebilir miyiz bir şeyleri?

Birbirinden el alan üç arkadaşlık. On altı yaşın hayalci gözlerle mil çeken katıksız ahmaklığıyla zannediyorduk ki hiç ayrılmayacağız. Kimileri başanıyor, iş, kariyer, evlilik, çocuklar, işte böyle giderek artan öncelikler, hiçbir şey baltalayamıyor aradaki bağı. Neden bilmiyorum, biz dökülüp saçıldık. K. başka bir şehre gitti. Bambaşka bir adam oldu. Biz burada kaldık, bana kalsa sanki değişmedim diyeceğim, ama bunun böyle olup olmadığını insan başkalarına sormalı. Her halükârda geleceği göremediğimiz için şükretmeliyiz. Yirmi

beş yıl önce, kalpsiz bir kâhinin küresinden öğreseydik olup bitecekleri. M. hayatına neden ve nasıl son vereceğini seyretseydik. Ama biz buna güler geçerdik. İnsan o yaşlarda her şeye inanır, dünyayı değiştirebileceğine bile yemin billah eder de başına gelecek felaketlere, gönül rızasıyla dalacağı karanlık sokaklara aklı yatmaz.

Kendimizi dalga dalga bırakırken hayatın çağrısına, içinde büyüttüğü dünyayı kurtlar sofrasına bağışlayan bir çocuğu M. Bir çırpıda âşık olabilir, akabinde çektiği acıyla yerle yeksânlığını ilan ederdi. Şu dünyada aşktan başka mesele mi kalmadı diyeceksiniz, fakat on beşinde insan neyle baştan çıkar? Bir dava adamı oluşunun ilk adımlarını izledik. Aşk yorgunu, sevgi açılımcısı, o kadim acı çekme kültürünün gönüllü neferi. Kendi dramına gülüp geçme ve her şeye yeniden başlama sanatçısı. Melankolik bir gladyatör. Benzetmelerin özgürce havada uçtuğunu görüyorsunuz ya, sözcüklerin güvenilmez çağrışımlarına tutunurken affınıza da sığınmak isterim. Geçen onca yılda birkaç kez, o da ayaküstü görüşüp, hayatımızın yüz üstü bırakılmış anılarını karşılıklı tokuşturduğumuz dakikalardan yola çıkarak M.'yi size ve kendime ne kadar anlatabilirim? Çok eski bir M.'dir tanıyıp yâd ettiğim. M. bunu nasıl anlamadın, intihar kazara keşfedilmiş, ağulu bir serap. Dönüyor dünya; dönüyor, dönüyor, dönüyor ve kendimizi bin bir mihnetle var edip ufalayarak geçiriyor muyuz hayatımızı?

**M. KENDİ
ELLERİYLE
SON VERMİŞ
HAYATINA.**

M. aşka düşmekten hiç vazgeçmemiş. M.'nin halet-i ruhiyesi ergenliğin büyüsiyle bir türlü helalleşmemiş. M. bir kadını çok sevmiş. Olabilir. M. birçok kadını sevdi. Sevmenin kendisini sevdi. Ama o hiç tanımadığım kadın, son görüşmemizde sürekli sözünü ettiği hayatının aşkı. Coşkusundan bunalmıştım. Ne yapalım bir türlü yakalayamadığım mucize M.'nin üzerine düşürmüşse ışığını? Şimdi pişmanlıkla düşünüyorum o günü, keşke S.'ye tutkusunu anlatırken kullandığı sözcüklerin virgüllerini bile kaçırmasaydım, bilmediğim bir bilgiyle dolup başka türlü görebilir miydim bütün bu keşmekeşi?

K.'yı aradım, "M." dedim, "canına kıymış." Cümleye miş'li başladığımdan kısa kestim. Hem K. ne zamandır bambaşka bir adam. Hastaymış S., kapalı havuzda yüzerken kalbi durmuş. S.'nin yokluğunda ayakta kalmanın bir yolunu bulamıyor M. Mesele bu kadar yalın. Yahut nasıl da karmaşık. O güne ilgili düş kırıklığıma rağmen M.'nin bir sözü aklımdan çıkmıyor. S. ona şöyle diyor: "Biliyor musun, seninle bile öyle yalnızım ki." Bu söz yiyip bitiriyordu M.'yi. Söz beyninde çoğalıp yanıklandıkça İsa gibi kanamaya başladığını anlattı. "Çivileri avuçlarıma birlikte çaktık." Beni yıldırıncaya dek tekrarlayıp durdu o gün: "Oysa ben onu tanıyınca 'bir olmayı' öğrendim."

O zaman bütün bu sözler şairane gelmişti bana. Tam da M.'den beklenebilecek vecizler. İki kişi, 'sahiden' bir'e dönüşebilir mi? Mümkün müdür böylesi? O bir'in yarısı ansızın gitti diyelim, geride kalana ne olur?

K.'ya ne kadar anlatsam da, anlamayacaktı. Arkadaşımız M., S.'nin elleriyle son verdi hayatına. ■

Gece

ASLI ERDOĞAN

Saatlerdir eriyen karları dinliyorum. Yanımda taşıyıp getirdiğim kadim kentin yağmurlarını dinlercesine... Çatılardan düşen, camlara pervazlara çarpıp yuvarlanan, dağılan, saçaklardan kopan, ayrışan, birbirine karışan damlalar, biteviye eriyen karlar... Yabancı bir inatla toprağa akan... Kendilerinden daha güçlü ve eski, ısrarlı bir çağrıya kapılmışçasına... Sır tutmaktan yorulmuş devasa gözlerin durup dinlenmeden akıttığı gözyaşları gibi. Binlerce yılda akıtılmamış, ağlanmamış surlar, binlerce insan yüzünden aksa da masumluğunu yitirmemiş. Bu anlamı çözülemeyen, muğlak ağlayış belki de, ya da bu tekdüze ısrar, uzakların gecesini tanıdık, sanki 'benim' kılan, hayata dair, içine kendini koyamadığım hikâyelerle dolduran... Henüz yarılanmamış bir geceyi aşına, eskimiş, varoluştan bile eskimiş kılan... Huzursuzca kıpırdanıyor zaman, bir anı ötekinin içine savuruyor, çarpıp yuvarlıyor saatleri gürültüyle, anıları ayrıştırıp koparıyor, eritiyor, bir pusula gibi çevirip duruyor belleği, bir türlü bulamadığı kutbun peşinde, sanki hep bir yokluğa işaret ediyor, yokluğuna hayatın, benim olan bir hayatın... Uzak bir ada şimdi bellek, sisle, dumanla kaplı, batıp çıkıyor kayalıklarında çatlayan dalgalara, siliniyor, soyutlaşıyor, gözden yitiyor.

Dışarıda hep aynı karanlık, yaşlı,

suskun, devasa, yansısız... Çıglık geçirmez, sözcük geçirmez. Sımsıkı, sarımsız bir duvar örülüyor görünmez taşlarından, dört yönden yükseliyor, yakınlaşıyor. Daha da derinlere çökeriyor, koyultuyor içerideki, en içerideki geceyi... Artık bir ve aynı gecenin karanlığıyla taşınki, toprağın karanlığı insanın karanlığıyla aynı ve sırdaş. Ayırt edilemiyor benliğin kayalıkları onu kuşatan duvarlardan, uçurumlarla ayrılıyor en yakınla, daha da yakın, eşit erişilmezlikte bekliyor düşlerle hayal bile edilemeyen...

Camın berisinde gelişigüzel resmedilmiş bir dünya. Kağıt kadar incelmış, delik deşik bir maske, ne gösteren, ne gizleyen... Satırları okunamayan bir sayfa, sözcükleri kalmamış bir hikâyeye. Hiçbir seslenişe karşılık vermeyen kadim dünya, hiç kimsenin hayaline karşılık gelmeyen, denk düşmeyen... Hiçbir bakışın tamamlayamadığı... Karla kaplı, ıssız çatılar, donmuş ağaçlar, bütün endamlarıyla dimdik duran, gerçekdışının sınırlarına nöbet tutan uykusuz dağlar... Ve aynı kadim karanlık sıradağlarda da cisimlenen... Sanki doğrulmak, ayağa kalkmak, kaybettiği bir boyutuna tutunup vücut bulmak isterken katlaşıp kalmış, dalga dalga kabarcakken, son bir kasılmayla yatışmış, daha mutlak bir varoluşun eşliğinde güçten kesilmiş, vazgeçmiş, suskunlukla yetinmiş.

Bir çift rastgele parantez konmuş sonsuzluğa, ikiye ayırmış uçsuz bucak-

sız, el değmemiş boşluğu, daha çizilirken silinen bir resmin içine akıtmış nesnelere imgeleri, ağırlaşan gözkapaklarıyla örtmüş yıldızsız göğün... İşte dünya bu! Sürgit aşınan, kemirilen, örselenen, geriye çekilen... Kesik kesik, tekinsiz, yabancı. İçine girilmesi kadar dışarı çıkılması da imkansız bir çift keyfi parantez. Sadece karanlığa açılan kapılar, gecede kaybolan, salt gidiş, salt yitiriş demek olan yollar... Burada başlayıp burada sonlanan, ta içimizde kaybolan yollar.

Karla kaplı çatılar, kıpırtısız ağaçlar, dağlar, dağlar... Hepsinin ötesinde sedef rengi, yarı düşsel, mucizemsi, yorgun bir ışık. Birdenbire geçit vermiş karanlıkta beliren bir ışık vadisi, bir yarık, kemik rengi bir parlaklık. Sanki gökyüzünden değil de yeryüzünden gelen kederli bir aydınlık. Toprağın derinlerinde kendi kendine harlanan bir ateşin yansıması gibi. Karlarda dolanan ay ışığı kadar soğuk ve hayaletimsi, donuk ve durgun. Havada asılı kalmış bir şimşek, billurlaşmış bir kıvılcım, günışığının geriye çekilirken düşürdüğü bir damla. Derinlerden, kiminin "cehennem" dediği derinlerden, yitirilmiş, yitirilecek her şeyden sızan kederli aydınlık. Belki sözle yaşıt, her şeyi başlatan o ilk ışıktır, her an var olan, var eden... Söylenmemiş, başlanmamış, doğamamış her şeyden sızan... Belki gecenin avuçlarında tuttuğu bir aynadır, düşlerle ölümler kendini görebilsin diye... Ya da yalnızca bir habercisidir kiminin 'gelecek' dediği yarının, ya da bir başka kar fırtınasının. ■

**SAATLERDİR
ERİYEN
KARLARI
DİNLIYORUM.**

●●●

SİBEL K. TÜRKER

//...

Cebinde bir akrep olduğunu İsmet de biliyordu. Ve evet, ona elbette ki bir isim vermişti. İsmet'in sözel zekası, yeteneği vardı, en güzel isimleri de o bulur, koyardı. Bu konuda mütevazı da olamazdı. Hem o akılsız Filiz de sözümüne yıllarca koynunda bir yılan besleyip de adını İsmet koymamış mıydı? Dahası bunu İsmet'in yüzüne haykırmamış mıydı? İsmet, Filiz'in koynunda yıllar içinde semirerek gerçek bir kobraya dönüşen Yılan İsmet'i düşündü. Filiz'in kemikleri sayılan, biraz zorlanınca da çatur çatur sesler çıkaran etsiz koynunda, küçük, pörsümüş memelerinde bir yılan nasıl yaşayabilirdi ki? Kim bilir ne mutsuz bir yıldı o Yılan İsmet. Yuva diye seçtiği yere bir bak. Hint fakirlerinin sepetlerindeki, kaval sesiyle büyülenip dans eden arkadaşları bile ondan daha mutlu olmalıydı. Yılanda kendi fiziksel özelliklerinden izler aradı. Cep aynasını çıkarıp uzun uzun gözlerine baktı. Kara mı kara gözlerinde hâlâ içten, samimiyetle parlayan bir ışık vardı. Hayatın söndüremediği. İki bitmez mum yanıyordu sanki içlerinde. Hayat amansız bir rüzgârı, ne rüzgârı be kasırgaydı hayat. Hayvanın, diktatörün tekiydi. Neredeyse Castro'nun-kiler kadar beyazlamış bıyıklarını sıvazladı, bıyıklar... Adamın çilesi bıyıklarından belli olurdu. Ama İsmet sincap değil de bir yılan olduğuna göre bıyıkları değil, gözleri Yılan İsmet'e benziyor olmalıydı. Fakat yılanların gözleri de soğuk mu soğuk olmaz mıydı? Aynayı sıkılarak bir köşeye koydu, rahat edemedi uzanıp ters çevirdi bu kez.

Ne diyordun? Evet... Celali adını verdiği bu pek muhterem zat, elini cebine daldırıp karıştırdığında uyan mahiyetinde küçük vuruşlar yapıyordu. İsmet, Celali'yi doğasının gerektirdiğinden de vahşi yetiştirmişti. Celali daha bebekken onu karşısına alıp,

"Bak," demişti, "sen beni bana karşı savunacaksın. Bunu hiçbir zaman unutma. Benim çıkarlarımı savunmanı istiyorum. Biz insanların çıkarları genelde, içinde seni büyüteceğim ve hayatının geri kalanında

yuvan olacak, cep adındaki yerlerde olur. Biraz karanlıktır ama sıcaktır. Orada rahat edeceksin, meraklanma. O cepten bir şey çıkarmama izin vermeyeceksin, anlaşılabilir mi? Yani tabii, küçük küçük şeyler çıkarabilirim ama elim orada uzun süre kalırsa, yuvanı karıştırmaya kalkarsa sok beni. Allah belâmu versin ki buna memnun olurum Celali. Sen bilmezsin, biz insanlar ne denli müsrifizdir. Müsrif ne mi demek? Yani nasıl anlatayım, işte cep dediğimiz yerlerde taşıdığımız o kağıttan şeyleri -ki çok değerlidir, bu dünyada bir tek onlar değerlidir hatta, ve bizler yaşamak için onlara muhtacız- hemen savurur, bitirir ve sonra aç kalırız senin anlayacağın. Celali onlar bitince ne olur biliyor musun? Hani seni daire içine alarak ateşe attıklarında sen kendini sokarsın ya, işte bize de öyle olur çoçum. Yani kendi ümitsizliğini bir düşün, bizlere de ayınsı olur. Efendin kendini sokarsa, artık bir cebi de olmaz Celali, dolayısıyla senin de bir yuvan olmaz. Anladın mı? Bir cepten çıkınca da öyle kolayca başka bir cebe, başkasının cebine giremezsin. Çünkü herkesin akrebi başkadır, başka türdür. Herkes kendi akrebine, akrepleri de kendilerine benzer. Hem sen yadırgarsın hem de cepler, ceplerin sahibi diğer insanlar. Alışamaz, uyşamazsınız. Bu sebeple akrepler yumurta içindeyken cebe alınır Celali. Sizi küçük-lükten yetiştiririz. İşte bu yüzden cebimin muhafızı sensin. Göreyim seni. Hani olur ya, biz insanlar kimi kez iradesiz oluruz, çok içeriz, nasıl anlatsam? Sarhoş oluruz, ilaç alırsın, her zamanki biz olmayız. Yani aklımız başımızda olmayabilir. O zaman ceplerimiz tehlikededir. O cebi sen koruyacaksın Celali. Sana güveniyorum. Etim senin, kemiğim senin. Ben de efendin olarak sana iyi davranacak, sıcak ve güvenli bir yuva sunacak, seni aç bırakmayacağım -gerçi bunca yıldır Celali ne yiyordu, bildiği de yoktu. Ama aklıktan ölmediğine göre kendince yiyordu bir şeyler. Para bitti mesela, cepte gezinen başka başka mikroorganizmalar, doktorların sürekli ikaz ettiği, aman paraya dokununca ellerinizi hemen bol su ve sa-

bun ile yıkayın dediği türlü stafilokoklar... - Seni çok seveceğim en önemlisi. Hadi göreyim..."

İsmet bu işten hiç de pişman değildi. Akrebi cebine sokmayı evliliğinin ilk yıllarında akıl etmediği için kendine kızılıyordu esas. Yıllar boyu Filiz'in gereksiz harcamalarına ses çıkarmadan, daha doğrusu sabrederek katlanmış, her günün her sabahı yaptığı ilk hareket elini cebine sokarak kansına para vermek olmuştu. Fakat karısı doymuyordu, ev denilen canavar da kansıyla bir olarak ağzını açmış bekliyordu. Kira, su, elektrik, telefon, gaz faturaları, mutfak alışverişi, çocukların beslenmesi, giyimi, okulu, yeni eşyalar, halılar, kilimler, dolaplar, koltuklar, dişçi, doktor masrafları... İflahı kesilmişti bu aptalist düzenden. İşte yine bir buluş. Apitalist mi deseydi? Karşılığında ne görmüştü peki? Bir çift güzel söz, bir gülümseyiş mi? Ne gezer? Filiz zaten hayalcinin, ayakları yere basmayanın biriydi. Onun sayıklamalarından, korkularından, rüyalarından, fallarından bıkmıştı. Tuhaf tatsız yemeklerinden usanmıştı. Bir dilim peynir ekmeği Filiz'in mutfakta dalgınlaşarak çatur çatur yaktığı, yakmasa bile mutlaka bir iki malzemesini unuttuğu, unuttuğu şeyleri telafi etmek için gereksizce fazladan kattığı malzemelerle de köpek yalı gibi ettiği yemeklere tercih ederdi. Kadın ocağın başında uyuyordu resmen. Hırkalarının kollarını yakıyordu, saçlarını, kirpiklerini bile yaktığı olmuştu. Sigara külleri pilavların içine düşüyordu, yanık saç tutamları nasılıyorsa çorbaların üzerinde kavrulmuş susamlar gibi yüzüyordu. "Balık burcuyum" ben deyip duruyordu, "Sen de aslansın İsmet. Hiç anlamayız, sen beni avladığın gibi..." "Saçmalama" diyordu İsmet. "Aslan balık yer mi be?" "Yani temsili olarak konuşuyorum" diyordu Filiz. Çocukların önünde, masada bir ağlama tutturuyordu. "Ben hassasın" diyordu, "Sen anlamazsın İsmet." Çocuklar zavallı köpek yavruları gibi kalıyorlardı masada. "Ben balığım İsmet" diyordu. "En çok sinirsel rahatsızlıklar, stres ve baş ağrılarından muzdarip olurum." Başını tutuyordu, başı ve çenesi ağrıyordu. Hep hep. Dişleri. Dişetleri kanıyordu. Ağzını sirkeyle, karbonatla gargara ediyordu. "İsmet, sen aslansın, anlamazsın, benim gezegenim Neptün. Neptün hayaller, rüyalar gezegenidir. Çok uzaktır dünyamıza, esrarlı bir gezegendir..." "Benim manevi bir hayatım var..." diye de ekliyordu. Manevi hayat... Eski ve bilinçli bir solcu olarak İsmet'in buna bir itirazı vardı. Öncelikle, kendisi determinizme göre yaşayan materialist biriydi. Peki, karısı bu bilinçten yoksun olsundu, İsmet bunu da sineye çekmişti. Ne de olsa biraz okuyan, düşünen bir kadın almamıştı. Bunu kendi özbeöz hatası sayardı. Fakat karısının durmaksızın söz ettiği şu manevi hayatına akıttığı paralar ne oluyordu peki? Böyle üst orta sınıfa dâhillermiş gibi, İsmet bir emekçi değilmiş gibi harcanan paralar ne oluyordu, bir tür boşluk olan maneviyata mı gidiyordu yani? Yani dipsiz bir kubura... Sifonu da Filiz mi çekiyordu?

Manevi... Ne demekti yahu bu? Belki de sıkıntıya verilen soyut bir addı. Belki kara kara gözlerinin içinde hâlâ yanmakta olan o iki mumdu. Belki bazı güzel ve de kötü şeylerin, ele geçmez şeylerin bir toplamıydı. Olsa olsa eşyanın gölgesiydi, yani eşya olmadıkça olamayacak olan şey. Pöhhh!.. //... ■

**CEBİNDE
BİR AKREP
OLDUĞUNU
İSMET DE
BİLİYORDU.**

Güle güle Saniye Hanım Teyze

AHMET BÜKE

Yazmanın bir harcı var. Evlerin, kulelerin ve kümes damlarının olduğu gibi bunun da var.

Önce çocuklukta karılır o. Daha masum bir damlacıkken ananız, babanız, neneniz, dedeniz, mahalleniz sizi sarıp sarmalar; kumunuzu çakılınızı karıştırır; hayatın teriyle yogurur.

O yüzden adam olacak çocuk gibi yazar olacak çocuk da yanından yöresinden alır o ilk nefesi.

Ben o konuda ne kadar şanslıydım. Allah'ın sevdiği kuluymuşum. Dedem ayrı hikâneydi, babaannem ayrı. Babam hakeza.

Ama bir de doğduğum mahalle var ki, o zaten pastanın üzerinde krema. Ben, bir film seti gibi sokaklarda geçirdim çocukluğumu. Şimdi insanların televizyonlarda izledikleri dizileri bizzat yaşadım sayılır.

Gülerek çakırkeyif çarşıya giden Aşçı İrfan Amca, omzunda beni gezdiren Hasret Ağabey, her sabah camları sesiyle sallandıran Helvacı Deli Hasan, bindiği bisikletiyle bile kavga eden posta müdürü Şekerim Amca, sağır olmasına rağmen penceresinin altında top oynuyoruz diye leğenle tepemize su döken Hatice Teyze, koluna her bahar mart karası takan Arap Hatice Hanım Teyze, tekerlekli sandalyemize araba gibi binmemize hiç ses etmeyen Özcan Ağabey, her sabah dükkânına girer girmez "Nasılsınız kerata-lar," diye bizi karşılayan Bakkal İbrahim Amca, dünyanın en yakışıklı amcası Selçuk Amca.. daha sayarım kendimi zorlasam.

Ha, bir de Laz Osman Amca, namı diğer Terzi Osman vardı.

O tek başına bir dizi konusu olabilirdi bence.

Dedem, "Bu adam büyük sanatkâr ama zamanında iş bitirmesi mesele," derdi.

Osman Amca, demlenmiş halde tıngır mungır tam bizim pencerenin önünden geçerken dedemin camı açıp, "Osman, o takım bu bayrama da yetişmezse dükkânın önünde davul çaldıracağım. Serseriliğin lüzumu yok," dediğini, Osman Amcanın da saygıyla eğilerek "Emrin olur amcacım," diye bir Sadri Alışık selamı çaktığını hatırlıyorum.

Osman Amcanın bir diğer özelliği de arabayla seyahati çok sevmesiydi. Karşısına çıkan ilk tanıdık arabanın nereye gittiğini sorar, güzergâh durumuna göre kendisi uygun bir yere bırakmalarını söylerdi. Aşağı Gördes'e giden bir arabanın hayvan pazarına onu bırakmasından söz etmiyorum. Mesela Ankara'ya giden birinden Salihli'de, Çorum'a giden başka birinden de Ankara'da onu bırakmasını isteyebilirdi. Dedemin neden takım elbise için bayram bayram saydığını anlamak mümkün oluyor sanırım.

Osman Amca'nın "Yeşil gözlüm," diye sevdiği eşi Saniye Teyze de mahallemizin müstesna kişiliklerindendi.

Evlerinden taşan mis gibi yemek kokuları ve tertemiz bahçe basamakları arasında hatırlıyorum onu.

Tertemiz dedim ya, zaten Saniye Teyzeyi temizlikle anlatmak mümkün. Çok titizdi o. Her şeyi siler, yıkar, paklar, tekrar yıkardı içine sinene kadar.

Hatta temizlik konusunda o kadar hassastı ki, mahallemize de arada ayar verirdi.

YAZMANIN
BİR HARC
VAR. EVLE-
RİN, KULELE-
RİN OLDUĞU
GİBİ...

Kaç defa kardeşim ve beni evin önüne yıkılmış kömürleri taşıırken görmüş ve her defasında da, "Evlatlarım taşıma işi bitince yıkanursunuz siz, değil mi?" diye sormuştu.

Artık aynı durumda bizi gördüğü zaman kardeşimle nerdeyse teknil pozisyonu almayı ve "Taşıma işi biter bitmez hamdi dalan sabun marifetiyle iyice sabunlanacağıma, bununla da yetinmeyip sırtımı anneme keseleteceğimi namusum üzerine ant içerim Saniye Teyze," diye yemin etmeyi düşünür olmuştuk.

Ama bir defasında bu konuda Saniye Teyze-yi de şaşırtmayı başarmıştık.

Bir Pazar günü banyo yaptıktan sonra kömür inince mecburen taşıma işine giriştik kardeşimle. Yine her zamanki gibi Saniye Teyze bitiverdi yanımızda. Kardeşim, "Saniye Teyze, bak bu defa kömür taşımadan önce de yıkan-dık," deyince kadıncağız mutlulukla ellerini çırpıp, "Ah işte Atatürk cumhuriyeti sizin gibi gençlere emanet etti," demişti.

Burada anlattıklarımın çoğu gibi Saniye Teyze de yakın zamanda tertemiz gözleriyle uçtu gitti mahallemizden.

İnsan dünyada her türlü yeteneğiyle övünebilir. Yazarlık dışında. Çünkü yazarlığın mayasını bir kişi değil en azından bir mahalle dolusu insan kabartır.

Size okuma yazmayı öğreten öğretmenini-zin de, Türkçe hocanızın da, Selçuk Amcanızın da, Osman Matara'nın da, Saniye Teyzenizin de tuzu vardır o çorbada.

En fazla hayata teşekkür edebilirsiniz bu insanları hayatınıza dâhil ettiği için. ■

PEYGAMBERİMİZ (A.S.M.) ERGENLERE NASIL DAVRANIRDI?

Nuriye Çeleğen “Sünnet Pedagojisinde Ergenlik” kitabı ile Hz. Muhammed’in (a.s.m.) ergenlerle olan iletişimine ışık tutarak günümüz anne-babalarına önemli mesajlar veriyor...

Altı gün soğukları

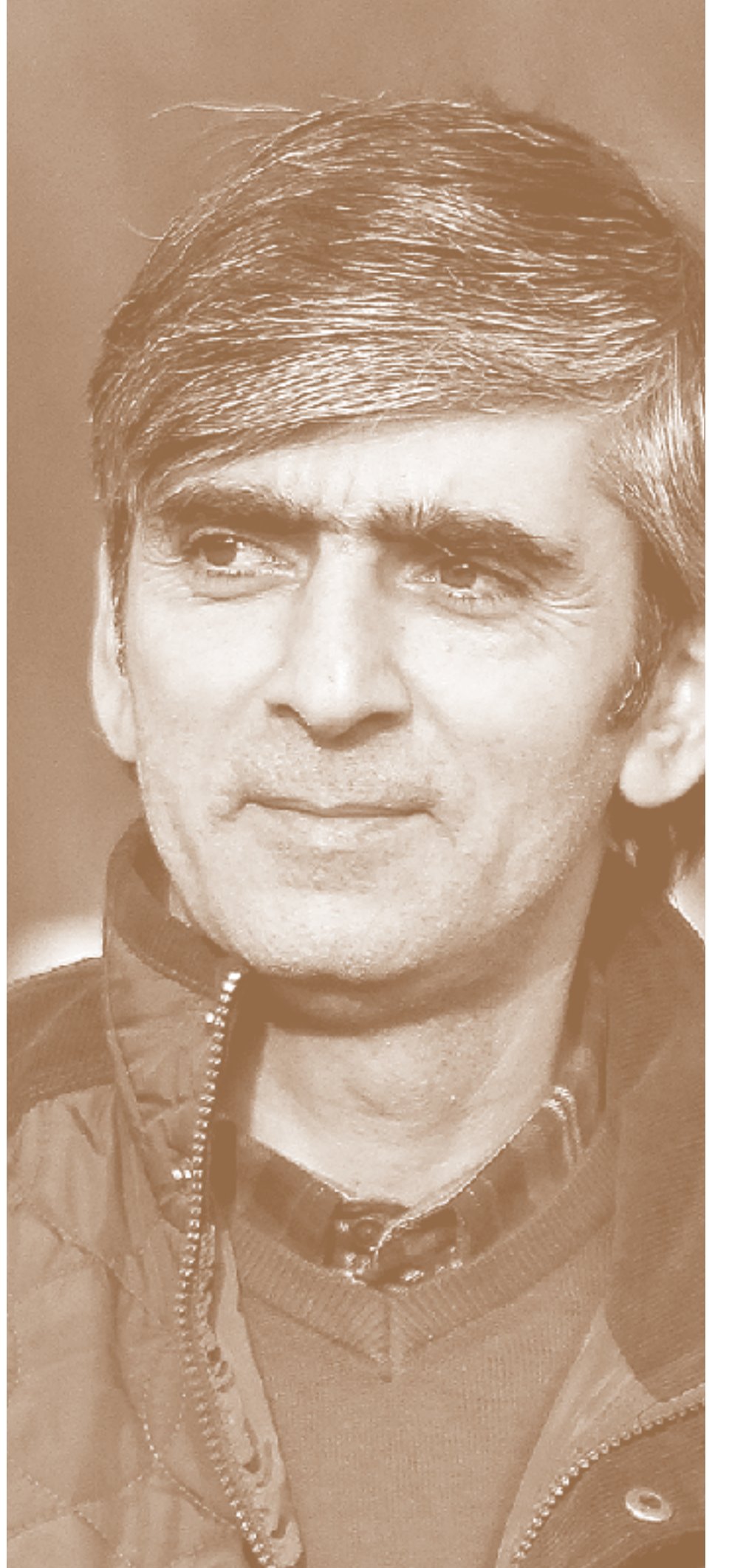
İBRAHİM TENEKECİ

Fatma Ataer için

İçerde gözyaşı, dışarda yağmur
Ağıt yakan kadınlar, yaşlı bir rüzgâr,
İrmağın en derin yerinde seni
Nefesini tutmuş beklerken sular,
Parlayan gözler, o sonsuz orman
İssiz bir yoldasın, üstelik gece
Yalnız sayılmazsın kardeşim sinan;
Uykunun gelmesi - gitmek buradan.

Soğumuş sofraya hiç oturmadan
Uyursun uyanırsın, bir dünya bitmiş.
İnsanı insafsız binalar arasında
Hayata bakıp da hayal ettiğin
O uzak dağların serin sevinci,
Kimsesiz bir özen gibi aklında.

Kısacık ömrünün uzun yılları
Gülerek anlattığın aslında acı,
Okuduğun kitaplar ve yazmadığın
Kalsın istersen, üzülmüş adın.

Nisan

TEMEL KARATAŞ

Bahçedeki salıncak sıkılğan sallanıyordu. Ağaçların içi daralmış, çimenler bunalmış. Alaş, otuduğu yerden salıncaktaki iki kadını izliyor, kuyruğunu çimenlere vurup duruyordu.

- Ben bu evi böyle hatırlamıyorum, dedi Nisan, sanki yıkanıp da çekmiş!

Canan yüzüne bir gülücük takındı.

- Küçük her zaman büyük görür, dedi.

- İyiymiş ya, dedi Nisan çikletiyle küçük bir balon yaparken. Küçük her zaman... Neydi?

Canan yanı başında oturan kıza bakmamaya gayret ediyordu. Yoksa bakamıyormuydu? Yine gülücükledi suratını.

- Ne neydi?

- Güzel laf dedin, küçük her zaman... Gerisi neydi?

Altı üstü beş kelimenin üçünü aklında tutabilmesi kızın zekâsına dair işaret miydi? Babasına çekmiş, diye geçirdi içinden. Sinirlendi, belli etmedi.

Yıllar öncesinden hatırladığı bir duyguyla gözünü açmıştı sabah. Güneşe uyanmıştı. Pencereden vuran o yakıcı parlaklığa küfredmemişti. Kırk beşinde değildi sanki. Onu doğurduğu yılda, otuzunda... Nisanlardan biriydi. Bindokuz-yüzseksenüç. Yağmur yoktu.

Yüzünü yıkarken aynaya baktı. Yabancıladı. Çoktandır yüzüyle karşılaşmamıştı. Yüzünü bir kez daha, sabunla yıkadı.

- Aa! Hangi dağda kurt öldü Canan? Bu saatte kalkılır mı kızım? Daha ikinci okunmadı!

Kızmadı.

- Anne, dedi, sustu.

Sanki kırk yıl önce salondaki antika radyoyu kendisinin düşürdüğünü itiraf edecekti. Kırk yıl... Yetmişiyile yeni tanışan annesi pek tedirgindi. On yıl önce kasabaya geri dönüp, hayattan istifa ettiğini söyleyen kızının öğleden önce kalkışına şahit değildi. Hele uyandığında yüzünde belli belirsiz de olsa bir gülümseme görüşü, neredeyse ilkti. Bir şey sormadı. Soramadı. O söylesindi.

- Anne, Nisan geliyor.

Tövbe... Kızım aklını mı zayi ettin? Nisan geçeli üç ay oldu, diyesi oldu. Birden aklında minik eller, hep gülen gözler, salondaki karyolaya tutuna tutuna bedenini dikmeye çalışan küçük bir beden canlandı.

- Ni... Nisan... Bizim Nisan he?

- Bizim mi, bilmem, ama Nisan işte.

Sahi ne boydaydı şimdi? Anasını geçmiş miydi ne lise sondaki fotoğrafta... Fotoğrafta anası yoktu ki bilsin. Babasına benziyordu ama. Huyu kimdi acaba? Babası değil. İyidir Fuat. Canan'ı kocasız, kızını babasız koymak onun suçu değil. Babasız büyümedi ki Nisan. Asıl anasızlığı berelemiştir bebek ruhunu. Bebek mi? Koca kız. İnsan anasını özlemez mi? Kırk beşlik anası üç gün ayrı dursa dar atıyor kendini koynuma. Gerçi anası işte burada, öğle okunmadan kalkarsa şaşıyoruz. Onunki de baht değil ya... İstifa etmişmiş hayattan. Hayatınız batsın. Ne beklersiniz, nasıl büyütürsünüz gözünüzde şu

hayatı... İşte bu hayat. Ağır, puslu.

- Yedi yılı geçti hı Canan? Kendi canından çıkarı yedi yıl nasıl aramaz insan? İki saatlik yol şunun şurası, nasıl gitmez, görmez?

Ters baktı Canan. Zaten şöyle yumuşak bir bakışı yoktu ki, dar anda yürek ferahlatacak. Yedi yıl daha geçse aramayacak, görmeyecekti. Bir çocuk anayı bilmez miydi? Gerçi seyyar bebek gibi üç gün anada, üç ay babada. Beş gün ablada, bir yıl halada. Şimdi hangisi ana, hangisi baba? Ben bilmiyorum ki o da bilsin. Hayat.

- Büyük görür, dedi Canan.

- Ne? dedi kız şakırtılı bir gülüşle.

- Sordun ya, küçük her zaman...

- Haa! İyiymiş valla, dedi kız. Yine güldü.

- ...

- Gıcırıyor ya bu...

- Az salla o zaman. Salıncak yıkılacak.

- Vallahi anne âlemsin, dedi kız. Sigara var mı?

Canan ağaçlara baktı. Dili dışarda soluyan Alaş'la göz göze geldi sonra. Alaş gözlerini kaçırıldı. Şu an ölmek mümkün müydü? Hani bir pimi çekip kendilerini imha ediyorlar. Öyle gezmek lâzım, diye düşündü. Beline bombalar saracak. Elbet çekmek isteyeceğin bir an gelecek. Bu an o an mı?

Sigara paketini uzattı. Kız bir sigara aldı. Dudakları arasına sıkıştırıp Canan'a bakmaya başladı. Ateş, diyordu galiba. Çakmağı aradı. Üzerine oturmuş olmalıydı. Ayağa kalktı. Neden kalktığını unuttu. Kalkmışken eve doğru yürüdü.

- Neydi? dedi kız arkasından. Küçük her zaman... ■

**BAHÇEDEKİ
SALINCAK
SIKILGAN
SALLANI-
YORDU.**

Korku*

KEMAL VAROL

“Askere gidiyorum oğlum,” dersin arkadaşına. Gideceğin yeri söyleyince senin için üzüldüğünü gizler, ama yine de sana acıyarak bakmaktan kendini alamaz arkadaşın. “Geçer oğlum, hepimiz yaptık, göz açıp kapayıncaya kadar geçer gider,” der sana. İşin kötüsü ne biliyor musun toprağım? İnanırsın ona. İnanmak istersin. “Korkmuyorsun değil mi Panpa?” diye sorar arkadaşın. “Olum,” dersin, “korku diye bir şey yok da, Dilek ne olacak, o bana dert oluyor.” Uzaklara bakarsın yutkunarak. Martının biri kanatlarını suya değdirir. “Kaygılanma,” der panpan, “biz göz kulak oluruz ona.”

Sigarandan son nefesi alıp denize atarsın. Elin cebinde yalpalaya yalpalaya eve dönersin. Valizin hazırlanmıştır. Haki renkli iç çamaşırların valizin gözlerindedir. Diş fırçası, tıraş macununun, pudranın, para cüzdanının hazır. Valizinin kolları yukarı kalkmış seni beklemektedir. Valizini alıp kapıya yönelirsin. Ceplerine para sıkıştırırlar. Evinden bir tas suyla otogara uğurlarlar seni. Kornalar şehrin içinde yankılanırken bütün görüntüleri sır gibi kazırsın aklına. Başını cama yaslayıp işlek caddeleri seyredersin. Seni ölüme gönderen insanlar tıptı tıptı yaşıyorlardı dışarıda. Ortalığı ayağa kaldırarak otogara getirilirsin çok sonra. Bağırıp çağırırlar otogarda. Sonra kollarna alırlar seni. Havaya fırlatırlar. Panpan, “çık ar ayak kabını,” der. Çıkarsın. Alır ayakkabının tekini otogarın tavanına fırlatır. Kireçle boyanmış tavanda ayakkabının izi kalır. Sağ salım geri gel diye.

Gündüzler neyse de gece hiç geçmez toprağım orada. Kara kuru dağlardan hiçbir ses işitmezsin. Ne bir hissetti duyarsın, ne de bir yabancı hayvanın sesi işitilir. Dağlar kimselerin görmediği insanların insafına terk edilmiştir. Sen bir elin tetikte, diğer elin kamuflejünün cebinde, beklersin öyle. Nerden bir kurşun gelecek, hangi roketatar kulübünü yerle bir edecek diye şafak atarsın. Başlarsın ıslık çalmaya. Işığın nağmeler arasında gezinip durur ama en sevdiğin şarkıları bile unuttuğunu fark edersin. Nöbette uyuyup kalırım da diskoyu boylarım diye korkarsın

bir yandan da. Kaygılanmakta haklısındır. Devriyeler şak diye çıkıp gelir ve sigara içiyor musun diye üstünü başını arar. “İçme!” derler. “Varsa üzerinde sigara bize ver. Sigaranı yakar yakmaz, bilmem kaç kilometre öteden vururlar seni,” der nöbetçi uzman. Silahın namlusuna sakladığın sigaranı vermezsin onlara. Çeker giderler sonra. Onların dediğini düşünürsün. İhtimal vermezsin bu mesafeden vurulacağına. Dağlara bakarsın. Uzakları gözlersin. Dündüğünü çıkarıp, Doğu Kule’ye doğru, “sorun yok,” diye çalarsın dündüğünü. Doğu Kule’de çaprazda korkuyla bekleyen badin, aynı hızla cevap verir sana: “Sorun yok!”

Başını kaldırıp dağlara bakarsın. Dağlar büyür gözünde. Uzun uzun baktığında dağ olmaktan çıkar o görüntüler. Deniz kıyısı olur, el ele dolaşan parklar olur, üzerine yuvarladığın çimenlikler olur dağlar. Sevdiklerin güzel güzel uyurken sen nöbettesindir toprağım. Namlunu yere çevirip içindeki sigarayı yere düşürürsün. Dağ başında bir kulübede bir sigara yanar ince ince tüterek.

Geceleri nöbet duran ayakların gündüzleri yol teper. Elin tetikte, sırtındaki tam teçhizatla köylerden geçersin. Sabah yeni boyadığın halde toz içinde kalan botunla çamur birikintilerine basmamak için dikkatlice yürürsün. Astsubay Kıdemli Çavuş Kabba en önde yürüyordur. Uzman Çavuş Papa, senin birkaç adım gerindedir. Badin beş metre önünde arada bir durup sana gülmektedir. Köy korucuları yol göstermektedir sana. Güneşin altında daha da ağırlaşan teçhizatına terin damlar. Tek sıra halinde köyden geçmektedir. Sümüklerini silen sarı saçlı esmer çocuklar peşinden koşturup asker selamı çakar sana. Gülersin. Uzanıp gizlice seversin onları. Yürümeye devam edersin. Başını çevirip az önce sevdiğin sümüklü çocuğun arkandan hınzırca zafer işareti yaptığını görürsün. Başına gelecekleri o zaman anlarsın işte.

Ölüm nasıl bir şey biliyor musun toprağım? Yüzün donakalırken tenin gevşer, karnın çekilir, boyun sanki birkaç santim daha uzar, içindeki nefes son bir kere tüm soluk

borunu dolandır ve şak diye ölürsün. Bu kadar basit işte ölüm. O kara kuru dağlarda beklemelerin, günde kaç vakit içtimaya çıkmaların, sırtındaki otuz kilo teçhizatla gece karanlığında yol teptiğin yolların sonunda yaşayacağın şey eni sonu bu sahne. Ayağın kopar, gözlerinden biri lök diye dışarı fırlar, bağırsakların düğüm düğüm olurken acıyla kıvranıp yere düşersin. Hepsi bu. Bir film şeridi de geçmez gözlerinin önünden. Hepsi yalan. Bir kayalığın arkasından sana zır zır ateş eden düşmanların çekip gider ve sen ne olduğunu anlamak için yanına yörene bakarsın.

Uzman Çavuş Papa inleyerek karnını tutuyordur. Badin birkaç metre ötede bir yandan aya karşı küfrediyordu yerde kanlar içinde yattarken, diğer yandan kelime-i şehadeti hatırlamaya çalışıyordu. Kaportacı Reça cansız yatıyordu hepinizin ortasında. Astsubay Kıdemli Çavuş Kabba, elindeki muhabere telsiziyle zır zır bir şeyler söylüyordu üstlerine. “Vurulduk,” diyordu. “Pusuya düştük!” diyordu. “Hava takviyesi” diyordu Amerikan filmlerinden alınma sahnelerle. O dağ başında tek başınasıdır toprağım. Kopan bacağına yerde görürsün. Üzerine erkenden işaret attığın şafak defterin yere düşmüş, pis pis gülüyordü sana. Badin gülüyordü. “Şafağı görmeden neden attın çarpıyı deftere?” diyordu. Sen gülüyorsundur.

Korku nedir biliyor musun toprağım. Sadece biraz sonra olacakların kaygısı değildir korku. Hikâyenin şak diye kesilmesi, kendini yerlerde bulman, eller arasında bir araca taşınıp önce hastaneye oradan da bir morga kaldırılmak, fotoğrafının toplu iğne ile yakalara asılması, sana her Allah’ın günü ana avrat küfreden komutanının arkandan leziz cümleler kurması değildir. Hayatında ilk kez, o da bir ölü olarak uçağa binmek değildir. Geceleri, gizli gizli sigara içmek için açtığın pencereden bu kez kız kardeşlerinin uzanıp ağlaması değildir. Sigarana takla attırarak gömleğinin ilk üç düğmesini çözdüğün, nemden sırlıklam olduğun, göğüs kollarını ovarak sokak başına baktığın gecelerdeki sıkıntı değildir. Sen müzik dinlerken duvara bar bar vuran yan komşunun balkondan sarkarak senin için dökülen gözyaşlarını silmesi değildir. Panpanın, Dilek’in koluna girip onu ayakta tutması değildir. Bir seksen yerde yatan tabutuna kapaklanan babanla annen değildir. Allah onu bizden daha çok seviyordu, o yüzden yanına aldı diyerek ölümüne şahane bir gerekçe bulan babaannenin feryatları değildir. Duvara asılan Kara Kartallar fikstürünün senin öldüğün an hışırtıyla yere düşmesi değildir. Kapının arkasındaki askıda duran Feyyaz formasının, içindeki boşlukla sağa sola sallanması değildir. Korku bunların hiçbirisi değildir toprağım. Acı tenini yavaş yavaş yoklar, kendini tüyden bir yastıkta bulursun en fazla.

Korku nedir biliyor musun toprağım? İnsanları karnıca gibi sağa sola koşturduğu otogara o ayaklardan yoksun olarak inmektir. Başını kaldırıp tavana bakmak, nerede olduğunu bilmediğin ayağını aramaktır. Korku, ölü ya da diri, bir gün kendi sokağına doğru yol almandır. Asıl korku eve dönmektir! ■

*Yazarın *Haw* romanının taslağı olarak yazdığı bir bölüm.

“ASKERE
GİDİYORUM
OĞLUM,
DERSİN
ARKADAŞINA.”

FOTOĞRAF: GÜLBİN ERİS

Kimin

GONCA ÖZMEN

Bak diyeymiş öteye serinde dur diyeymiş
Beni al küle bele yamacımı kolla diyeymiş
Güzden kaldık yaza çikalım diyeymiş
Dağları da yokla içerden ahvalimdir diyeymiş
Bir türkü söyle minberindir diyeymiş
Gecenin ardına düşüvereymiş, yaprağa gidivereymiş
Kuşlara bak göğü uzat yakınım ol diyeymiş
Bulutlardan haber saldım sen gelecektin diyeymiş
Sen esmer höyük ince haber erken yolcu
Gidenin önünde durulmaz diyeymiş
Akanı dindir yaranı sustur öfkeni unut diyeymiş

RECAI
GÜLLAPDAN

Yüz diye bir rakkam yokdur, fekat 100. sayıyı tebrik ederim binaenaleyh!

Tufuliyetim esnasında, elimde olmadan göstermiş olduğum harikulâde haller, tabiatıyla rahmetli ebeveynimin nazar-ı dikkatlerini celbeylediği için, ah

benim aziz kaarîlerim, maalesef ki sizler gibi sıradan ve aleusûl bir tedrisattan mahrum yetişmişim. Bunun acısını ben bilirim. Her neyse, işbu hâlîmi müşahede ile harikulâdeliğimi teşhis eden devrin en mümeyyiz mütehasisleri, bâhusus üstün zekâmdan ötürü dehşete kapılarak ebeveynime, “Bunu mektebe göndermeyiniz, zira bu sabî iki yaşında bile devrin bilimum ilim ve fenninin fevkinde bir zekâyâ mâliktir” demişler.

Bu muvacehede bütün ilimler olduğu gibi bilhassa riyâziye (matematik) sahasındaki fikirlerimin, ancak beş altı asır sonra -o da bir ihtimal-anlaşılabileceğini sezdiğümden hesaba dair işlerde sükûtu ihtiyâr etmişimdir. Meselâ bakınız, benim nazarımda rakam diye bir şey mevcut olmadığı için bütün matematik, olmayan ve kesinlikle ölçülemeyen bir mefhum üzerine binâ olunmuş yeldegirmenine benzer.

BENİM İÇÜN RAKKAM DİYE BİR ŞEY YOKTUR

Aziz muhiblerim, mecbur kalmaya idim sizleri, anlayabilmeniz için tahammülfersâ bir zekâ ve ilmî derinlik icab ettiren bu şahsi nazariyem hakkında yormaz idim. Ne var ki, mekaale-i nefislerimi amme efkârına tebşir için pek nezâketli bir vâsıta ve melce mevkiindeki *Kitap Zamani* mevkuutemiz, işbu nüshasıyla 100. sayısına eriştiğinden bahisle, mahsusen bu mevzu hakkında zulûmatı tenvîr eylemem rica olunduğu için bir mânâda mecbur kaldım.

Ayol benim için rakkam diye bir şey mevcut değildir ki, 100'üncü, 10 bininci gibi sene-i devriye veya mânidar rakkamları ciddiye alıp fikir beyanında bulunayım. İşte izzah edeyorum. Bütün rakkamların ilki “Bir” kabul edilir fekat hakikatte bir

rakkamı diye bir şey yoktur. Farz-ı misâl “bir elma” deyemeyiz, zira elmalar bir tane değil hesaba gelmeyecek kadar çokdur.

Benim riyaziye nazariyeme göre çoklukla teklikten başka kemmiyet mevcut olmaz.

Madem siz istediniz bunu da isbat edeyorum: Faraza iki ile üç arasında ne fark var denildikte, bir var deniliyor; halbuki iki farazi rakkam arasında bir değil nâmütenâhi mücerred rakkam vardır, binaenaleyh saymaya hiçbir fâninin ömrü ve nefesi yetişmez.

E, siz daha ikiden üçe geçmek için aradaki ebediyet kadar uzayıp giden rakamları sayamaz iken, bu mücerred mefhumları hakiki zannederek üzerine nasıl bir mânâ bina edeyorsunuz bakayım? Mümkün değil efendiler. Riyaziye denilen şey büyük bir boşluktan ibarettir ve hesaba gelmez. Tıpkı Rabbimizin nimetlerinin ve halkettiği şeylerin hesaba gelmeyeceği gibi. Bakıyorum bazı âlimler, “Fezada şu kadar yıldız, bu kadar atom, binaenaleyh şunca miktar da molekül var.” deyu ahkâm kesiyorlar. İftira ayol, resmen iftira. Ne var ki bu dahi Rabbimin fazl-ı kereminden bir oyuncak olup insanlar bu oyuncakla müsbet ilim ve sair fûnûnu icad ederek oyalanıyorlar.

Unutmayasınız deyu şuracıga derc edeyim aşk ile: Hiçbir kemmiyet sayılamaz, mikdarı bilinemez. İlim ve fennin bütün kat'iyet iddiaları esasen yokluktan ibarettir. Varlık ve yokluk bilinebilir fekat ikisinin arası taksime ve bittabii hesaba gelmez.

Yine de mahzun olmasınlar, gönüllenenmesinler deyu nice müddetten beridir intişar etmekte bulunan şu mecmuaya emeği geçen eşhası tebrik edeyim dedim idi. Böyle şeylere nâsin kısm-ı âzâmı fevkalâde mânâlar verüb, “Yüzüncü nüshayı çıkardık, darısı iki yüze” felan diyerek kendilerini teşvik ve teşçî ederler. Etsinler, zararı yoktur; çalışsınlar, eş'elensinler lâkin ben bu gibi dolmalara kat'iyetle iytilbar etmem. Bu dahi bilinsin istediğim vessalam. ■

İRFAN
KÜLYUTMAZ

Cehaletin müeyyidesi olmadığına ve tuhaf bir arşiv memuruna dair

Eânımdan muazzez kaarilerim, elhamdülillah bu mayıs ayını da sağlık safalık ile idrak etdik.

Cümlemenize, cümlemize hayırlı ve neş'eli bahar günleri temenni ederekden lakırdıma başlayorum.

Efendim, bir güzel vesiyemize de şu anda elinizde tuttuğunuz mecmuanın 100. sayısını idrâk etmiş olmasındır. Rabbim daha nece yüz sayıları görmemizi nasib etsin inşallah. Bu mecmuaya taa başından itibâren emeği geçen bütün kardaşlarıma şükranlarımı arz edeyorum. Rabbim sa'ylerini meşkûr kılsın, âmin!

Muazzez kaarilerim, bendeniz galiba huysuz bir ihtiyar oldum. Bu memleketde, *intellectuel* faaliyetler sahasında müşahede ettiğim arzular bendenizi vâfir asabileştireyor! Bu mes'eleyi muazzez kardaşım Hilmi Bey'e arz ettiğimde gülerek, “İrfan Bey, bu arızaların hangi birini tashihe kalkacakınız, Allah aşkına?” dedi ve hemen akabinde ilâve etdi: “Bilmem derhaatır buyruluyor mu? Bendeniz, senelerce bu neviden türrehâtı tashihe kıyam ederekden, *Okuma Notları* serlevhali bir kitab bile neşr etmiş idim. Ne oldu? Hiç! Bu memleketde cehaletin müeyyidesi yoktur! Onun için beyhûde sinirlenmeyiniz. Böyle gelmiş böyle gidecektir...”

YİNE KENDİMİ TUTAMIYORUM

Hilmi Bey doğru söyleyor, lâkin yine kendimi tutamıyorum. Ne yapayım, fıtrat mes'alesi! Bakınız bir büyük yevmî kazatada, esbak İstanbul vâlilerinden Dr. Lutfi Kırdar Bey'in fotoğrafıdır deyu Münir Nüreddin Beyefendi'nin fotoğrafını koymuşlar! Be mübarekler, haydi Lutfi Kırdar'ı tanımadınız, Münir Nüreddin Bey'i de mi tanımadınız? Pes!

Bunlar nedense gözüme çarpıyor. Geçenlerde bir mecmuada Orhan Veli ile Sait Faik'in beraber

çektirdikleri bir fotoğrafın neşredildiğini gördüm. O fotoğrafta bir üçüncü şahıs var. Resim altında o şahıs Bedri Rahmi Eyüboğlu diye geçiyor: Hayır efendim! O zat Bedri Rahmi Bey değildir; ağabeyi Sabahaddin Eyüboğlu'dur.

Vakti zamanında, devr-i şebabetimde, bir kazatanın arşiv müdürü olan bir ressamla tanıştım idi. Son derece zeki, şakacı, *esprituel*, hoşsohbet, eskilerin “meclis-ârâ” diye tavsif ettikleri bir yaşlı zât! Bir gün, nereden bahis açıldı idi ise, bendenize, “‘Bakınız İrfan Efendi oğlum,” demişdi, “Bu kazatanın arşiv memurluğundan beni hiç kimse kovamaz.” Sebebini sormak acemiliğini gösterdiğimde şöyle dediğini, bugümmüş gibi haaturlayorum: “Arşivdeki fotoğrafları koyduğum zarfların üzerine, zarfdaki şahsın adını değil, başka bir isim yazıyorum! Mesela, yazı işlerinden Marilyn Monroe'nun fotoğrafını mu istediler? Hemen üzerinde ‘Zeki Müren’ yazan zarfı açıyorum. Çünkü Marilyn Monroe'nun fotoğrafı, ‘Zeki Müren’ zarfının içinde... Bütün arşivi böyle tanzim etdim...” Ben yine sâfiyetle, “Peki kimin fotoğrafının hangi zarfın içinde olduğunu nereden bileyorsunuz?” diye sorduğumda, bana cebinden çıkardığı küçük bir defteri gösterdi idi. “İşte evlât!” dedi idi, “Bütün malûmat burada! Bu defter, bir şifre anahtarıdır. Kimin fotoğrafı hangi zarftadır, işte bu defterde yazılıdır!”

Şimdi düşünüyorum da, acaba Dr. Lutfi Kırdar deyu Münir Nüreddin Bey'in fotoğrafını yazı işlerine veren arşiv memurunun müracaat ettiği arşiv, o sevimli ve yaşlı ressam dostumun tanzim ettiği arşiv mi idi?

Efendim, bu ay da bu kadar. Telâkıy gelecek aya inşallah: Haziran iptidasında tekrar mülâkıy olmak üzere, sizleri Cenâb-ı Rabbü'l Alemîyn'e emanet edeyorum. Zâtınıza hoşça bakınız muazzez kaarilerim... *Au Revoir* canlarım benim... ■

kitap

kurtlarına

her gün

fuvar

300.000'e yakın kitap,

4.000'in üzerinde yayınevi,

%90'a varan indirimler!

Fuarları
kaçıranlar
üzülmesin :)

kitapla buluşmanın en kolay yolu!

kitapyurdu.com

[f](#) [t](#) /kitapyurducom

Hem ait hem de yabancı olduğun
bir dünya düşün şimdi...
Üstesinden gelebilir misin?

LOM TASARIM

TÜM KİTAP SATIŞ NOKTALARINDA!